

ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด

โดย

นายธูปนพ กิติสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายมหาชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด

โดย

นายฐปนพ กิติสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายมหาชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE PROBLEMS TO MANAGE THE PROPERTIES OF THE PERSONS
RELATING TO NARCOTIC CASES

BY

MR. THAPHANOP KITISUK

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

PUBLIC LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นายรूपนพ กิตติสุข

เรื่อง

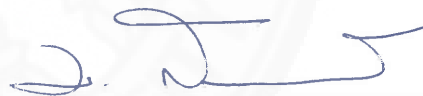
ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับ คดียาเสพติด
ชื่อผู้เขียน	นายฐปนพ กิติสุข
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างหนัก และมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง แม้จะได้มีการใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มานาน แต่สถานการณ์ยาเสพติดก็นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพื่อกำหนดมาตรการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาและทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเหล่านั้น หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนาหาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หากผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน ยักยอก ชุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่นได้อีกด้วย จากนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะเข้าดำเนินการยึดหรืออายัด ประเมินราคาทรัพย์สินแล้วนำไปเก็บรักษา ขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของราชการ จนกว่าคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะได้มีการฟ้องคดีต่อศาลและศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงมาตรการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยการศึกษาถึงมาตรการริบทรัพย์สินในต่างประเทศ พบว่าแต่ละประเทศมีการริบทรัพย์สินที่แตกต่างกันโดยแบ่งแยกตามประเภทของการกระทำความผิด และไม่ใช่มาตรการดังกล่าวเฉพาะกับโทษทางอาญาเท่านั้น นอกจากนี้ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 กำหนดว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ได้ถูกแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นหรือถูกนำไปรวมอยู่กับทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ควรมีความชัดเจนของกฎหมายที่ให้อำนาจ โดยจะต้องแยกกระบวนการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นออกมาจากทรัพย์สินของผู้ต้องหา กำหนดรายละเอียดการจัดการและการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการในกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดให้ชัดเจน และสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

คำสำคัญ: การริบทรัพย์สิน, ยาเสพติด

Thesis Title	THE PROBLEMS TO MANAGE PROPERTIES OF THE PERSONS REATING TO NARCOTIC CASES
Author	Mr. Thaphanop Kitisuk
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Public Law Faculty of Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Dr. Udom Rathamarit
Academic Years	2015

ABSTRACT

Nowadays, Thailand is facing the problem of drug epidemic heavily spreading and its tendency seems to unchanging. Although the Narcotics Control Act B.E.2519 has been enforced for a long time, the situation is still getting worse. Therefore, the Act on Measure for the Suppression of Offenders in an Offence Relating to Narcotics B.E.2534 was enacted to specify measures for inspecting properties relating to an offence about narcotics by authorizing the property inspection committee and the officers to inspect the properties of the offenders and other persons relating to an offence about narcotics, including seizure or attachment of such properties, provided that there are reasonable evidences that any properties of the other persons relate to an offence about narcotics by receiving the properties gratuitously or previously realizing that such properties relate to the offence. In case where an inspected person or a person claiming to be the owner of properties cannot present the evidence proving that the inspected properties do not relate to an offence about narcotics, or are transferred to him in good faith with payment to be made, or are appropriately received in good morals or charity, the property inspection committee shall order to seize or attach such properties, including the properties with reasonable ground to believe that they are transferred, diverted, concealed or including the case of other reasons or necessities. Then, the authorized

officers shall seize or attach, assess and then keep, sale by auction or use for the benefits of public service until a narcotic case shall be entered an action in court and the court has given the final judgment.

This research is to study the measures for inspection and management of the properties of other persons relating to an offence about narcotics by studying measures for forfeiture of properties in other countries. The result shows that each country has different ways to forfeit the properties classified by the types of the offences, and such measures are not used only for penal punishment. In addition, the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substance 1988 states that forfeiture of properties, obtained from an offence about narcotics and transformed into other kinds of properties or included in other properties that obtained legally, can be proceeded.

The result concludes that the inspection and the management of the properties relating to an offence about narcotics should be under the clear authorizing laws and regulations by separating procedures of inspection and management of other person's properties from the offender's, clearly specifying details of managing and using such properties for the benefits of public service in case where the case has not been absolutely executed and create cooperation among agencies for inspecting properties pursuant to the Act on Measure for the Suppression of Offenders in an Offence Relating to Narcotics B.E.2534 and the Money Laundering Prevention and Suppression Act B.E.2542.

Keywords: Forfeiture of properties, Narcotics

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเป็นผลมาจากความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของ ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ซึ่งเป็นครูกฎหมายที่ผู้เขียนเคารพยิ่ง ที่ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ให้กับผู้เขียน โดยอาจารย์ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้ข้อคิด คำปรึกษาและแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา การเสนอแนะแง่มุมในประเด็นทางกฎหมายต่าง ๆ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ปรมาจารย์ทางกฎหมาย มหาชนที่ผู้เขียนศรัทธายิ่ง อาจารย์สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ และรองศาสตราจารย์ปกป้อง ศรีสนิท ที่ได้กรุณาให้ข้อแนะนำ ข้อวิจารณ์ และข้อเสนอแนะอันมีค่ายิ่ง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความ สมบูรณ์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณพ่อแม่ และครอบครัว ที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการศึกษา ระดับปริญญาโททางด้านกฎหมายในครั้งนี้ รวมถึงนางทัศนีย์ ศิลปนรเศรษฐ์ และน.ส.รุ่งทิพย์ สร้อยทอง เพื่อนรักที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนกันมาตลอด ทั้งนี้การเข้ามาเรียนปริญญาโท สาขา กฎหมายมหาชน ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความมีน้ำใจของนายอนุชา อชิรเสนา น้องที่น่ารักคอย ช่วยเหลือผู้เขียนมาตลอดระยะเวลา 2 ปี ที่เรียนด้วยกันและทำให้รู้จักมิตรภาพที่ดีจากเพื่อน ๆ นม. มหาชนทุกคน ในความเอื้ออาทร ช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจกัน ซึ่งเป็นมิตรภาพอันงดงามมากสำหรับ ผู้เขียน

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทุกท่านซึ่งผู้เขียนไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์อันมีค่ายิ่ง ทำให้ผู้เขียนได้มีพัฒนาการ ทางด้านวิชาการ รวมถึงได้พัฒนาทักษะวิธีคิดให้มีมุมมองที่รอบคอบ รอบด้าน และวิเคราะห์ประเด็น ต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักการกฎหมายและเหตุผล

นายธูปนพ กิติสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.4 วิธีการศึกษา	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	7
2.1 หลักนิติรัฐ	7
2.1.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจ	7
2.1.2 หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	8
2.1.2.1 หลักความได้สัดส่วน	8
2.1.2.2 เกณฑ์ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของกฎหมาย	9
2.1.3 หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง	11
2.1.4 หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา	11
2.1.4.1 หลักความมั่นคงของกฎหมาย	11
2.1.4.2 หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง	12

2.1.5	หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา	12
2.1.6	หลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย”	12
2.1.7	หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ	13
2.2	สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	13
2.2.1	ความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	13
2.2.2	ประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	16
2.3	การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	17
2.3.1	แนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ	17
2.3.1.1	หลักทั่วไปในการจำกัดสิทธิ	17
2.3.1.2	หลักประโยชน์สาธารณะ	18
2.3.1.3	หลักมาตรการลงโทษ	20
2.3.2	ขอบเขตของการใช้สิทธิ	21
2.3.2.1	สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น	22
2.3.2.2	ศีลธรรมอันดีของประชาชน	22
2.3.2.3	การเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ	22
2.3.3	เหตุในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน	23
2.3.3.1	เหตุทั่วไป	23
2.3.3.2	เหตุที่เกี่ยวกับยาเสพติด	24
2.3.4	การจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยกฎหมาย	26
2.3.4.1	เงื่อนไขทั่วไปในการตรากฎหมาย เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ	26
2.3.4.2	เงื่อนไขในการตรากฎหมาย เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	27
บทที่ 3	การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหา ในคดียาเสพติดในต่างประเทศ	29
3.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา	29
3.1.1	การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	29
3.1.2	สิทธิในทรัพย์สิน	31

3.1.3	การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน	34
3.1.4	การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด	34
3.1.5	การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีอาเสพติด	38
3.1.6	การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สิน ต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาเสพติด	40
3.2	ประเทศเยอรมนี	43
3.2.1	สิทธิในทรัพย์สินของประเทศเยอรมนี	43
3.2.2	การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีอาเสพติด	47
3.2.3	การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมา จากผู้ต้องหาในคดีอาเสพติด	48
3.3	การจัดการทรัพย์สินตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้าน การลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988	56
บทที่ 4	การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหา ในคดีอาเสพติดในประเทศไทย	59
4.1	ภาพรวมของมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	59
4.2	การจัดการทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	60
4.2.1	สาระสำคัญของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	61
4.2.2	การยึดและจัดการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	62
4.2.3	การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมา จากผู้ต้องหาในคดีอาเสพติด	83
4.3	การจัดการทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542	84
4.3.1	สาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542	85
4.3.2	การยึดและจัดการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	85

4.3.3 สิทธิของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหา ในคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542	90
บทที่ 5 ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สิน ต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติด	91
5.1 ลักษณะทางกฎหมายของการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อ หรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติด	91
5.2 ทรัพย์สินที่จัดการ	94
5.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	95
5.3.1 ดุลพินิจในการใช้อำนาจ	96
5.3.2 การเยียวยาในกรณีที่ไม่ได้กระทำความผิด	96
5.3.3 การเยียวยาในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สุจริต	96
5.4 อำนาจของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	97
5.4.1 การให้อำนาจในการแสดงพยานหลักฐานโต้แย้ง	98
5.4.2 การพิจารณาโดยเปิดเผย	98
5.4.3 การเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากกระบวนการยึดหรืออายัด	98
5.4.4 การทบทวนคำสั่งยึดหรืออายัด	99
5.5 การตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542	99
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	101
6.1 สรุปผลการศึกษา	101
6.2 ข้อเสนอแนะ	104

รายการอ้างอิง	107
ภาคผนวก	
พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534	112
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542	127
ประวัติผู้เขียน	166

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ในโลกปัจจุบัน สถานการณ์ยาเสพติดจัดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งในระดับนานาชาติก็ได้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) และคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ (International Narcotics Control Board : INCB) ตลอดจนมีความร่วมมือในเวทีต่าง ๆ ดังเช่นที่ปรากฏในกฎบัตรอาเซียน สะท้อนให้เห็นความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันได้เป็นอย่างดี สำหรับประเทศไทยนั้น มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง โดยยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากได้แก่ ยาบ้า เฉพาะในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึงวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2556 มีการจับกุมคดียาเสพติด 204,282 คดี ผู้ต้องหา 194,600 คน ของกลางยาบ้า 93,411,724 เม็ด¹ ทั้งนี้ประเทศไทยมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ใช้บังคับมานาน แต่สถานการณ์ยาเสพติดก็นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นมาตรการสนับสนุนเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ เป็นการเพิ่มเติมจากการตรวจค้นและจับกุมเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายที่ใช้ในการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้บัญญัติถึงอำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาและการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเหล่านั้น อันเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่ามาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ภาครัฐมีเครื่องมือทาง

---

¹ แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559 แนบท้ายคำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ที่ 8/2558, (2558) น. 7.

กฎหมายที่จะใช้สนับสนุนการปราบปรามยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด โดยตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2557 ถึง 31 กันยายน 2558 มีการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินทั้งหมด 1,971 ราย มูลค่าทรัพย์สิน 713 ล้านบาท²

ในคดียาเสพติดนั้น เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ปปส. ทราบว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดและตรวจยึดของกลางตลอดจนทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด อันเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้นั้น ต่อศาล โดยการใช้อำนาจเข้าตรวจค้น จับกุม หรือเข้าไปในเคหสถานในเวลากลางคืนโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม หรือในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ก็มีอำนาจสั่งปิดสถานประกอบการชั่วคราวได้

เมื่อจับกุมผู้ต้องหาได้แล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการจัดการทรัพย์สินในคดียาเสพติดอันเป็นมาตรการสนับสนุนการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยจะมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานทันที และจะมีการขยายขอบเขตการใช้บังคับกฎหมายไปยังสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลรอบข้างของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย ดังนี้

1. การตรวจสอบทรัพย์สิน คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนหาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการฯ อาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้อื่นนั้นไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้

2. การยึดหรืออายัด หากผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควร ในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด

---

² เพิ่งอ้าง

หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต้องหานั้น นอกจากนี้แล้วคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินยังมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่นได้อีกด้วย

3. การจัดการทรัพย์สิน พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะเข้าดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็วแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการฯ แล้วแต่กรณี ทราบต่อไป แล้วจึงนำทรัพย์สินนั้นไปจัดการโดยการเก็บรักษา การขายทอดตลาด หรือการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของราชการ ทั้งนี้ จนกว่าคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะได้มีการฟ้องคดีต่อศาลและศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด

4. ความรับผิดของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินซึ่งกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นส่วนตัวอีกด้วย จึงเกิดกรณีของการยึดหรืออายัดที่เกินกว่าราคาทรัพย์สินที่แท้จริง เช่น การยึดรถยนต์ที่ต้องสงสัยว่าได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยยึดทั้งรถยนต์ที่ได้จำหน่ายออกไปแล้วและที่ได้จากการนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายดังกล่าวซื้อกลับเข้ามา เป็นต้น และถ้าศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินที่ยึดและอายัด พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะคืนทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่ในขณะที่ศาลมีคำสั่งให้คืน ในหลายกรณีผู้เสียหายจึงได้รับทรัพย์สินในสภาพชำรุดบกพร่อง และไม่อาจเรียกร้องความเสียหายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

นอกจากนี้ กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดเพราะมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากจะถูกตรวจสอบตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเจ้าของทรัพย์สินจะมีความรับผิดหากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว ในทางปฏิบัติยังถูกส่งเรื่องให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบทรัพย์สินอีก เช่น การส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) เพื่อตรวจสอบทรัพย์สินนั้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งแม้จะเป็นกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายต่างฉบับกัน และมีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน แต่ก็เป็นกระบวนการตรวจสอบซ้ำแก่ทรัพย์สินเดิม อันเนื่องมาจากการกระทำเดียวกัน แม้ทรัพย์สินนั้นจะหลุดพ้นจากการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติ

มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไปแล้ว แต่ก็อาจถูกยึดหรืออายัดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้อีก

อาจกล่าวได้ว่ามาตรการข้างต้นเป็นการบังคับแก่ทรัพย์สินของบุคคลภายนอกเสมือนเป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ทั้งที่คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นฐานในการพิจารณายังมิได้ถูกเสนอต่อศาลแต่อย่างใด แต่กฎหมายกลับให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ ซึ่งเสรีภาพในทรัพย์สิน เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่บุคคลพึงมี การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่มีตามรัฐธรรมนูญจะกระทำได้เฉพาะที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องเป็นไปพอสมควรแก่เหตุ และไม่กระทบต่อแก่นของสิทธิ ซึ่งการควบคุมมิให้รัฐละเมิดต่อหลักการดังกล่าว นอกจากกรณีที่รัฐควบคุมความชอบด้วยตนเองให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐแล้ว การควบคุมโดยองค์กรภายนอกก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการควบคุมความชอบด้วยองค์กรตุลาการ ในคดียาเสพติดที่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่จำเลย ตัวการร่วม ผู้ถูกใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิด แต่อาจเป็นเพียงผู้ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติด บุคคลดังกล่าวควรได้รับความคุ้มครองและเยียวยาตราบเท่าที่บุคคลนั้นได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริต การที่รัฐจะใช้อำนาจตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินจึงควรเป็นไปโดยเคารพต่อสิทธิของบุคคลดังกล่าวและมีกระบวนการเยียวยาที่เหมาะสม มาตรการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีการให้อำนาจรัฐเข้าไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีหลักฐานเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดของผู้ต้องหาได้ทันทีโดยที่ผู้นั้นไม่ได้ถูกฟ้องเป็นจำเลย และไม่มี การตรวจสอบจากองค์กรตุลาการ จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่จำเลยในคดีอาญา เพราะเป็นการก้าวล่วงสิทธิของบุคคลภายนอกจนเกินสมควร ทั้งนี้ คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ (INCB) ก็ได้มีข้อเรียกร้องว่ามาตรการควบคุมยาเสพติดต้องสอดคล้องกับข้อบังคับด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน³

ดังนั้น เมื่อปรากฏว่ามาตรการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะมาตรการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควร

---

³ International Narcotics Control Board, Report of the International Narcotics Control Board for 2014, (New York, United Nations Publications, 2015) p. 8.

เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับบุคคลภายนอกยังมีความไม่เหมาะสม จึงสมควรหามาตรการในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว เพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจก้าวล่วงไปกระทบต่อแก่นของสิทธิในทางทรัพย์สินซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐไม่อาจละเมิดได้ โดยตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องคงมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐในการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.2.2 ศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.2.3 ศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.2.4 วิเคราะห์การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ศึกษามาตรการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และศึกษาหลักเกณฑ์การตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศและความตกลงระหว่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

1.4 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาจากหนังสือ บทความ เอกสาร วารสาร บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตและสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์มาตรการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ปรากฏในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐในการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนหามาตรการเยียวยาบุคคลภายนอกผู้ได้รับผลกระทบจากมาตรการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เหมาะสมต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวคิดและความเป็นมาของการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐในการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.5.2 ทราบมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.5.3 ทราบมาตรการทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.5.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐในการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เหมาะสม

บทที่ 2

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

หลักการพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพเป็นเรื่องที่ถูกบัญญัติรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ แนวคิดของการบัญญัติรับรองดังกล่าวสะท้อนมาจากหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักการทางกฎหมายมหาชน ที่มุ่งจำกัดการใช้อำนาจมหาชนของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

2.1 หลักนิติรัฐ

การปกครองใน Rechtsstaat หรือนิติรัฐนั้น กฎหมายจะต้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ ภายใต้กฎหมาย บุคคลทุกคนต้องเสมอภาค และบุคคลจะต้องสามารถทราบก่อนล่วงหน้าว่ากฎหมายมุ่งประสงค์จะบังคับให้ตนทำอะไรหรือไม่ให้ตนทำอะไร ผลร้ายอันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายคืออะไร ทั้งนี้ เพื่อที่บุคคลจะได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย แนวความคิดพื้นฐานดังกล่าวนี้ย่อมจะก่อให้เกิดหลักต่าง ๆ ตามมาในทางกฎหมายมากมาย⁴ ซึ่งหลักนิติรัฐ ประกอบด้วยหลักย่อย ๆ ดังนี้

2.1.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจ

หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของหลักนิติรัฐ เพราะหลักการนิติรัฐไม่สามารถจะสถาปนาขึ้นมาได้ในระบบการปกครองที่ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจ ไม่มีการควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างอำนาจ ภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยหลักแล้วต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบ และยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ เพราะอำนาจทั้งสามมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่มีการถ่วงดุลกัน (check and balance) เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้จะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกอำนาจหนึ่งอย่างเด็ดขาด หรือจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งที่รับภาระหน้าที่ของรัฐทั้งหมด และดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น

---

⁴ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม” *จุลนิติ*, เล่มที่ 1, ปีที่ 9, น 51, (กุมภาพันธ์ 2555)

หลักการแบ่งแยกอำนาจจึงเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจ⁵

2.1.2 หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องอาศัยความผูกพันกับองค์กรใช้อำนาจรัฐที่มีผลต่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งได้แก่รัฐ ในส่วนของรัฐเองนั้นจึงได้สร้างหลักประกันเพื่อเป็นการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งประเด็นที่สำคัญของหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ คือ หลักความได้สัดส่วน และเกณฑ์ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของกฎหมาย

2.1.2.1 หลักความได้สัดส่วน

หลักความได้สัดส่วน เป็นหลักกฎหมายมหาชนที่ปรากฏในกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรป เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส ออสเตรีย และสวิตเซอร์แลนด์ และยังได้ถูกบรรจุในสนธิสัญญาต่างๆ ได้แก่ สนธิสัญญา EWG-Vertrag และถูกแก้ไขโดยสนธิสัญญาก่อตั้งสหภาพยุโรป คือ สนธิสัญญามาสทริช (Maastricht) ซึ่งหลักความได้สัดส่วนมีพื้นฐานมาจากหลักความยุติธรรม

ในเยอรมนี หลักความได้สัดส่วนไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร หากแต่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้นำมาใช้นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 โดยถือเป็นหลักในการพิจารณาการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งมีผลมาจากหลักนิติรัฐ (Rechtsstaatsprinzip)

หลักความได้สัดส่วนเป็นหลักที่คำนึงถึงความยุติธรรมทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและความยุติธรรมต่อสังคมโดยรวมด้วย ทั้งนี้ เพราะการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลก็ดี ผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันก็ดี รวมทั้งผลประโยชน์ของมหาชนก็ดี ย่อมมีผลกระทบต่อกันและกันเสมอ การคลี่คลายความขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์ดังกล่าวของประเทศในทางตะวันตกได้อาศัยหลักความได้สัดส่วนนี้เองเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันเป็นไปอย่างสันติบนหลักการของกฎหมายที่คำนึงถึงความยุติธรรมของทุกฝ่าย โดยที่หลักความได้สัดส่วน

⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558) น. 24.

เป็นหลักที่สำคัญในการตรวจสอบการกระทำของรัฐทั้งหลาย อันมีผลสำคัญต่อความสมบูรณ์หรือความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐนั้น ๆ⁶

หลักความได้สัดส่วน มีสาระสำคัญสามประการ คือ

1) หลักความเหมาะสม

ในทางตำรา ได้ให้ความหมายของหลักความเหมาะสมไว้ว่า มาตรการที่เหมาะสม คือ มาตรการที่อาจทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ มาตรการอันใดอันหนึ่งจะเป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสมหากมาตรการนั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายได้ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก

2) หลักความจำเป็น

หลักความจำเป็น หมายความว่าถึงเฉพาะมาตรการหรือวิธีการที่เหมาะสมที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่น้อยที่สุดเท่านั้นที่เป็นมาตรการที่จำเป็น เนื่องจากการใช้อำนาจอรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมเป็นการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น การแทรกแซงจึงต้องกระทำให้น้อยที่สุด และต้องเป็นการแทรกแซงที่ไม่อาจเลือกมาตรการอื่นมาทดแทนเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้น้อยกว่าแล้ว

3) หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

ความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์กับวิธีการ กล่าวคือ มาตรการอันใดอันหนึ่งจะต้องอยู่ในขอบเขตของความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างวิธีการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.1.2.2 เกณฑ์ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของกฎหมาย

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะเห็นว่าในทางวิชาการได้ปรากฏหลักการทางกฎหมายที่สามารถนำมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเด่นชัดแล้ว ในปัจจุบันจึงได้มีการรวบรวมกฎหมายเกณฑ์ต่างๆ เข้ามาไว้รวมกัน เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับนำไปใช้ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิของกฎหมาย ซึ่งการวางกฎหมายเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นไปตามแนวทางที่ ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ได้วางแนวทางไว้ดังนี้⁷

⁶ เพิ่งอ้าง น. 302-303

⁷ เพิ่งอ้าง น. 272

(1) การกระทำอันใดอันหนึ่งที่กฎหมายมุ่งหมายจะจำกัดนั้นอยู่ในขอบเขตของสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่

(2) กฎเกณฑ์ของกฎหมายที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นแทรกแซงในขอบเขตของสิทธิเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่

(3) การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยพิจารณาจาก

(3.1) กระบวนการร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้หรือไม่

(3.2) การตรวจสอบสิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมาย

(3.2.1) ในกรณีที่เป็นสิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขกฎหมายพิเศษ การจำกัดสิทธิของกฎหมายนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือไม่

(3.2.2) ในกรณีที่เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ปราศจากเงื่อนไขของกฎหมาย การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอื่นหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

(3.3) ในกรณีที่มีการแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายนั้นได้กำหนดรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องเป็นผู้กำหนดเองนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดสาระสำคัญไว้อย่างเพียงพอหรือไม่ หรือเป็นไปตามหลัก *Parlamentsvorbehalt* หรือไม่

(3.4) กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนหรือไม่

(3.5) กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่

(3.6) กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นการบัญญัติเพื่อใช้เฉพาะแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือไม่

(3.7) เฉพาะกรณีของสิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมาย กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นได้กล่าวอ้างมาตราของสิทธิและเสรีภาพที่มีการแทรกแซงหรือไม่ และ

(3.8) กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นได้กำหนดองค์ประกอบและผลของกฎหมายแน่นอนชัดเจนเพียงพอหรือไม่

2.1.3 หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง

เป็นการเชื่อมโยงหลักความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองเข้ากับหลักประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน กล่าวคือ การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการก็ดี หรือฝ่ายปกครองก็ดี จะต้องผูกพันต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติอันเป็นองค์กรที่มีพื้นฐานมาจากตัวแทนของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นการกระทบต่อสิทธิหรือจำกัดสิทธิของประชาชนนั้นจะกระทำได้เฉพาะภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ โดยผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนก่อน ดังนั้น การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการหรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนจึงมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนแล้ว⁸

2.1.4 หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา

ในการบัญญัติกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติหรือในการออกกฎหมายลำดับรองของฝ่ายปกครอง จะต้องผูกพันต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา ซึ่งนอกจากจะประกอบด้วยหลักความพอสมควรแก่เหตุแล้ว ยังประกอบด้วยหลักความมั่นคงของกฎหมาย และหลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง

2.1.4.1 หลักความมั่นคงของกฎหมาย

กฎหมายที่ตราขึ้นนั้นจะต้องมีความชัดเจน แน่นนอน เพียงพอที่จะทำให้บุคคลในสังคมสามารถทราบได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายใดที่เขาจะต้องคำนึงถึงหากเขาจะกระทำการอันใดอันหนึ่งและกฎหมายดังกล่าวมีข้อเรียกร้องอย่างใดบ้าง⁹ และฝ่ายปกครองจะต้องคุ้มครองการกระทำที่สุจริต ในกรณีที่มีการยกเลิก เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง (die begünstigende Verwaltungsakte) โดยหลักแล้ว การยกเลิกเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง ถ้าผู้รับคำสั่งทางปกครองเชื่อโดยสุจริตว่าคำสั่งทางปกครองนั้นออกโดยชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อได้ชี้แจงน้ำหนักกับประโยชน์สาธารณะในเรื่องนั้น ๆ แล้ว ในกรณีที่เห็นควรให้ยกเลิกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ให้นำหลักความคุ้มครองความสุจริตของผู้รับคำสั่งทางปกครองมาใช้เพื่อคุ้มครองบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกคำสั่งทางปกครองดังกล่าว¹⁰

⁸ เฟิ่งอ้าง, น. 26

⁹ เฟิ่งอ้าง, น. 27

¹⁰ เฟิ่งอ้าง, น. 28

2.1.4.2 หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง

หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลังเป็นการเรียกร้องไม่ให้นำกฎหมายมีผลใช้บังคับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการย้อนหลังไปเป็นโทษต่อเหตุการณ์ที่ได้สิ้นสุดไปแล้ว¹¹ แต่หากมีผลไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีนี้ไม่มีข้อห้ามแต่อย่างใด แต่หากเป็นกรณีที่ทำให้เกิดภาระหรือก่อให้เกิดผลกระทบกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง การให้มีผลย้อนหลังในกรณีนี้ย่อมมีขอบเขตตามหลักของหลักความมั่นคงของกฎหมาย (Rechtssicherheitsgrundsatz) กับหลักการคุ้มครองความสุจริต (der Grundsatz der Vertrauensschutzes) ซึ่งตามหลักทั้งสองก็ได้จำกัดการมีผลย้อนหลังโดยสิ้นเชิง แต่การมีผลย้อนหลังไปเป็นโทษนั้นย่อมนำมาใช้อย่างเคร่งครัดในทางกฎหมายอาญา¹²

2.1.5 หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

ความอิสระของผู้พิพากษาหมายความว่า ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและทำการพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น หลักความอิสระของผู้พิพากษาเป็นหลักที่สำคัญหลักหนึ่งของหลักนิติรัฐ ความมุ่งหมายของหลักดังกล่าวมุ่งการคุ้มครองอำนาจตุลาการต่อการแทรกแซงโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ¹³ ทั้งนี้ ความอิสระของผู้พิพากษาวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก 3 ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ (Parteienunabhaengigkeit) ความอิสระจากรัฐ (Staatsunabhaengigkeit) และความอิสระจากสังคม (Gesellschaftsunabhaengigkeit) ความไม่เป็นอิสระจากทั้งสามประการดังกล่าวจะก่อให้เกิดอันตรายต่อความเป็นกลางของผู้พิพากษา ความอิสระของผู้พิพากษาที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงต่อความเป็นกลางของผู้พิพากษา¹⁴

2.1.6 หลัก “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย”

หลักนี้เป็นหลักประกันทางกฎหมายอาญาซึ่งถูกนำมาใช้กับโทษปรับทางปกครองด้วย โดยการกำหนดความผิดจะต้องพิจารณาจากการกระทำ โทษที่กำหนดจะต้องเป็นเงื่อนไขที่บัญญัติขึ้น

¹¹ เฟ็งอ้าง, น. 29

¹² เฟ็งอ้าง, น. 29

¹³ Schmidt-Raentsch, Deutsches Richterrecht, Kommentar, 1995 § 25, Rdnr.5

¹⁴ Schmidt-Raentsch, เฟ็งอ้าง § Rdnr.3

โดยกฎหมาย อันเป็นการคุ้มครองบุคคล และเพื่อให้แน่ใจว่าเฉพาะอำนาจนิติบัญญัติเท่านั้นที่จะกำหนดโทษทางอาญาได้ กฎหมายจารีตประเพณีต่าง ๆ จึงไม่ใช่กฎหมายที่จะนำมาลงโทษบุคคล ทั้งนี้ในการกำหนดความผิดและโทษนั้น จะต้องเป็นไปโดยชัดเจนแน่นอน

2.1.7 หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับใช้¹⁵ การยอมรับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดว่าเป็นสาระสำคัญของหลักนิติรัฐนั้นเป็นลักษณะพิเศษของระบบกฎหมายเยอรมันซึ่งเป็นการทำให้หลักความชอบด้วยกฎหมาย (Gesetzmaessigkeitgrundsatz) มีความชัดเจนมากขึ้นเป็นพิเศษ¹⁶

2.2 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

2.2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

คำว่า “สิทธิ” เป็นถ้อยคำที่บุคคลทั่วไปคุ้นเคยและใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยใช้อ้างเมื่อเห็นว่าตนเองมีความชอบธรรมที่จะกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อคุ้มครองการกระทำของตนมิให้บุคคลอื่นเข้ามากระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการกระทำนั้น โดยอาศัยความชอบธรรมของการกระทำนั้นในการกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม ความหมายของสิทธิตามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นความหมายทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ในทางนิติศาสตร์ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของ “สิทธิ” ไว้ดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ดร. วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ไว้ว่า “อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย”¹⁷

¹⁵ E.Stein, Staatsrecht, 14 Aufl. 1993, 13; K. Schlaich, Bundesverfassungsgericht, 2. Aufl., 1991, Rdnr. 12, S.8

¹⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว น. 34

¹⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2538), น. 21.

รองศาสตราจารย์ สมยศ เชื้อไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ไว้ว่า “ความชอบธรรมที่บุคคลสามารถใช้ยันกับผู้อื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิทธิคือประโยชน์ที่บุคคลที่มีความชอบธรรมจะได้รับ ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้¹⁸

สำหรับในทางกฎหมายมหาชนนั้น การพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “สิทธิ” จะต้องพิจารณาตามที่ปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลัก เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นที่มาแห่งอำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างชอบธรรมที่สุด การอ้างอิงความหมายของคำว่า “สิทธิ” จากการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเข้าถึงสิทธิได้อย่างถ่องแท้

ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความหมายของสิทธิตามรัฐธรรมนูญไว้ว่า “สิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้น ถือว่าเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน (des subjective oeffentive oeffentliche Recht) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดที่ได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง¹⁹

Pieroth และ Schlink นักวิชาการชาวเยอรมัน เห็นว่า ในประเทศเยอรมนีนั้น การให้ความหมายทั่วไปของสิทธิและเสรีภาพหรือที่เรียกกันว่า “สิทธิขั้นพื้นฐาน (Grundrechte)” ในความหมายทั่วไป หมายความว่า สิทธิของปัจเจกชนอันเป็นสิทธิที่ผูกพันต่อรัฐ สิทธิขั้นพื้นฐานเหล่านี้เรียกร้องการให้เหตุผลจากรัฐ ในกรณีที่มีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว²⁰

ประเด็นสำคัญในการศึกษาแนวความคิดของสิทธิ คือการพิจารณาว่าสิทธินั้นเกิดขึ้นก่อนรัฐหรือเกิดขึ้นภายหลังที่มีการสถาปนารัฐขึ้นแล้ว

¹⁸ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ความรู้กฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), น. 131.

¹⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว น. 51

²⁰ Pieroth/Schlink, Grundrechte Staatsrecht II, 9. Aufl., S. 14 อ้างใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น. 51.

แนวคิดแรก เห็นว่า สิทธิขั้นพื้นฐานรวมเป็นสิทธิทั้งหลายซึ่งตกได้แก่ปัจเจกชน มิใช่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ แต่หากได้รับสิทธินั้นเพราะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐหรือเป็นสมาชิกของรัฐ โดยสิทธิเหล่านั้นมิได้มีอยู่โดยไม่มีรัฐ หากแต่สิทธิทั้งหลายนั้นบุคคลล้วนได้รับไปจากรัฐทั้งสิ้น²¹

ส่วนในแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาตินั้นเห็นว่า เสรีภาพและความเสมอภาคมีอยู่ก่อนที่จะมีสังคมและรัฐ ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นจะต้องอธิบายเหตุผลในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว ความหมายของสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ก่อนรัฐย่อมมีความหมายว่าการใช้สิทธิดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอธิบายให้เหตุผลต่อรัฐอย่างไร แต่ในทางตรงกันข้าม หากรัฐจะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว รัฐจะต้องอธิบายให้เหตุผลในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น ในประเทศเยอรมนีได้ยึดถือตามแนวคิดที่สอง²²

ในประเด็นข้อถกเถียงนี้ จะเห็นได้ว่า ล้วนแต่มีเหตุผลที่น่ารับฟัง เพราะหากพิจารณาถึงข้อเท็จจริงของแต่ละประเทศ ประชากรของแต่ละประเทศก็มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกัน เช่น บางประเทศในทวีปแอฟริกา ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น บางพื้นที่ก็อยู่ในความปกครองของกองกำลังติดอาวุธ สิทธิขั้นพื้นฐานก็ไม่แตกต่างจากเป้าหมายที่รัฐจะต้องนำไปให้เกิดขึ้น แต่หาได้มีอยู่จริงในปัจจุบันไม่ ดังนั้น ตัวแปรที่สำคัญในข้อถกเถียงนี้จึงอยู่ที่ว่า สิทธิที่มนุษย์มีอยู่ ณ วันที่ถือกำเนิดมา มีอยู่เพียงใด ซึ่งจะต้องพิจารณาจากบริบทอันเป็นสภาวะแวดล้อมที่ปรากฏ ณ ขณะนั้น หากในสังคมใด มนุษย์มีสิทธิขั้นพื้นฐานน้อย ก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องหดยืนยันให้ แต่หากสังคมใด มนุษย์มีความเท่าเทียมโดยข้อเท็จจริงแล้ว ก็เป็นเรื่องที่รัฐจะต้องเคารพและจะเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อประโยชน์ที่สำคัญมากกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น

คำว่า “สิทธิ” กับคำว่า “เสรีภาพ” มีการใช้ร่วมกันเสมอเหมือนว่าเป็นคำคำเดียวกัน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว คำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” เป็นคำที่มีความหมายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง

ศาสตราจารย์ ดร.วรวจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า สิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน แต่เสรีภาพเป็นอำนาจของบุคคลในอันที่จะกระทำในสิ่งที่ตนประสงค์จะกระทำและที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ตนไม่

²¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว น. 51

²² เพิ่งอ้าง น. 51

ประสงค์จะกระทำ และแม้การมีอำนาจดังกล่าวจะมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่น หน้าที่นั้นก็เป็นที่
เพียงหน้าที่ที่จะต้องละเว้นจากการกระทำใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้เสรีภาพของเขา
เท่านั้น²³ ส่วนคำว่า “สิทธิ” เป็นคำในทางกฎหมาย มีใช้กันอยู่ทั่วไปในกฎหมายต่าง ๆ แม้ในบางครั้ง
มีการกล่าวถึง สิทธิและเสรีภาพ ปะปนกันไป แต่บางครั้งก็มีการกล่าวแยกกัน ทำให้ผู้ที่ไม่ได้ศึกษา
อย่างถ่องแท้อาจเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ ว่าคำทั้งสองมีความหมายในทำนองเดียวกัน ในทางตำรา
กฎหมายได้มีการกล่าวถึงทั้งสิทธิและเสรีภาพ ว่ามีความหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งการที่จะศึกษาถึงเรื่อง
สิทธิ ก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่าสิทธิให้เข้าใจเสียก่อน

ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ มีความเห็นว่า “สิทธิ” เป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อ
เรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง แต่ในขณะที่ “เสรีภาพ” นั้นเป็น
อำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำ
การอย่างใดอย่างหนึ่งโดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น เสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิด
หน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด²⁴

2.2.2 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

การแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้น มีแนวคิดที่หลากหลาย
ซึ่งในแนวทางของเยอรมนีนั้น Goerg Jellinek ได้แบ่งเป็น 3 ประเภท²⁵ ดังนี้

1) สิทธิและเสรีภาพที่การใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลจะต้องปราศจากการเข้า
มาแทรกแซงใด ๆ ของรัฐ การใช้สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้เป็นเรื่องที่ปัจเจกบุคคลสามารถ
ดำเนินการไปได้เองโดยรัฐไม่จำเป็นต้องเข้ามาดำเนินการใด ๆ สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้เป็นสิทธิ
เสรีภาพที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ โดยแสดงออกมาในรูปของการป้องกัน (Abwehrrecht) อันเป็นการ
คุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลต่อการแทรกแซงของรัฐหรือการละเมิดของรัฐ จากสิทธิในการป้องกัน
ของปัจเจกชนดังกล่าวนี้ ปัจเจกบุคคลอาจเรียกร้องให้มีการแก้ไขเยียวยาจากรัฐได้ ในกรณีที่มีการ
แทรกแซงหรือมีการละเมิดจากรัฐ หรืออาจเรียกร้องให้รัฐละเว้นจากการกระทำดังกล่าวได้

²³ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
2540,

พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543 น. 23

²⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว น. 53

²⁵ Pieroth/Schlink, Grundrechte Staatsrecht II, 9. Aufl., S. 21 อ้างใน บรรเจิด
สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 5
กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ตุลาคม 2558 น. 54-55

2) กลุ่มของสิทธิที่การใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีอาจบรรลุความมุ่งหมายได้ หากปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจากฝ่ายรัฐ สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้แสดงออกมาในรูปของสิทธิประเภท “สิทธิเรียกร้อง” สิทธิเรียกร้องให้กระทำการ สิทธิในการดำเนินคดี ตามทฤษฎีของ Goerg Jellinek เห็นว่าสิทธิที่เป็นศูนย์กลางของสิทธิประเภทนี้คือสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย (Anspruch auf Rechtsschutz)

3) กลุ่มของสิทธิที่ปัจเจกบุคคลใช้สิทธิของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงเจตจำนงทางการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรของรัฐ สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้ได้มีการบัญญัติรับรองออกมาในรูปของ “สิทธิของพลเมือง”

2.3 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

เป็นที่ยอมรับกันว่า สิทธิและเสรีภาพนั้นอาจถูกจำกัดได้ หากการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นจะก่อให้เกิดสถานะที่ไม่พึงประสงค์ ในส่วนนี้จะได้ศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ขอบเขตของการจำกัดสิทธิ เหตุในการจำกัดสิทธิ และหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตามลำดับ

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ

รัฐที่ปกครองโดยยึดถือหลักนิติรัฐย่อมต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม การที่รัฐให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนทุกคน และให้ประชาชนทุกคนอยู่ได้อย่างสงบนั้น รัฐจำเป็นต้องมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเอาไว้บางส่วน

2.3.1.1 หลักทั่วไปในการจำกัดสิทธิ

สิทธิต่างๆ ของบุคคลทั้งที่ได้มาแต่กำเนิดหรือได้มาภายหลัง ทั้งที่กฎหมายให้การรับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยปริยายก็ดี ย่อมมีอยู่เหนือตัวบุคคลหรือทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม สิทธินั้นไม่ใช่สิทธิโดยสัมบูรณ์ (Absolute) หากแต่เป็นสิทธิโดยสัมพัทธ์ (Relative) จึงอาจถูกจำกัดสิทธิได้ ซึ่งในการจำกัดสิทธิ รัฐจึงอาจตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิดังกล่าว ซึ่งจะต้องมีความชัดเจน ไม่มีผลย้อนหลัง และกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

2.3.1.2 หลักประโยชน์สาธารณะ

ประโยชน์มหาชนหรือประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นเรื่องของความต้องการและความจำเป็นของคนส่วนใหญ่ที่รัฐมีหน้าที่ต้องจัดทำให้ แต่เดิมประโยชน์สาธารณะมีความหมายแคบ โดยหมายถึง หน้าที่ขั้นพื้นฐานที่รัฐเท่านั้นที่สามารถดำเนินการได้ อันได้แก่ การให้ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ของประชาชน ต่อมามีความหมายกว้างขึ้น โดยหมายรวมถึง หน้าที่ลำดับรองของรัฐด้วย ได้แก่ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การอยู่ดีกินดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีสุขภาพแข็งแรง และมีการศึกษาที่ดี เป็นต้น

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้คำนิยามของคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ว่ามีความหมายว่าอย่างไร แต่มีนักกฎหมายได้ให้คำนิยามของคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.วราพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้อธิบายว่า ประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์มหาชน คือ ความต้องการร่วมกันของราษฎร เช่น ความมั่นคงเกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย ความกินดีอยู่ดี ซึ่งจะมีต่อเมื่อประเทศมีความเรียบร้อย มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นต้น และประโยชน์มหาชนมิใช่ผลรวมความปรารถนาของราษฎรทุกคน เพราะประโยชน์บางประการของราษฎรบางครั้งก็เป็นปฏิปักษ์ของประโยชน์มหาชน ราษฎรอาจกระทำการกระทบกระเทือนประโยชน์มหาชนก็ได้

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้อธิบายว่า การให้ความหมายของประโยชน์สาธารณะทางกฎหมายนั้นทำได้ยาก แต่เราจะเห็นภาพได้ง่ายขึ้นถ้าเราหยิบเรื่องใดขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เช่น การป้องกันประเทศ ในการป้องกันประเทศจะต้องมีปัจจัยหลายประการ คือ ประการแรก ปัจจัยทางองค์กร (ต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบ มีบุคลากรซึ่งได้แก่ กองทัพทั้งหลาย) ต้องมีวิธีดำเนินการ (คือ ต้องใช้อำนาจเกณฑ์ทหาร ประกาศกฎอัยการศึก ซ้ำอาวุธ) ต้องมีวัตถุประสงค์ (คือ ป้องกันความมั่นคงของประเทศมิให้ถูกรุกราน) และมีกิจกรรม (คือ การลงมือดำเนินการ) เราจะเห็นได้ว่าประโยชน์สาธารณะเป็นวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่

เมื่อรัฐมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์สาธารณะแล้ว ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น อาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของเอกชนได้ ดังนั้น จึงมีข้อที่ต้องพิจารณาในการจำกัดสิทธิของเอกชน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์สาธารณะสามารถดำเนินการไปให้สำเร็จลุล่วงได้ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1) เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์สาธารณะนั้นเป็นไปเพื่อความต้องการของส่วนรวม แต่ในบางกรณีอาจขัดแย้งกับประโยชน์เอกชนของคนใดคนหนึ่งได้ ในการจัดการประโยชน์สาธารณะ รัฐจึงจำเป็นต้องเลือกใช้มาตรการที่ประโยชน์สาธารณะสอดคล้องกับประโยชน์เอกชนก่อน กล่าวคือ หากมีมาตรการที่ประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์เอกชนไม่มีความขัดแย้งกัน ก็ให้เลือกดำเนินกิจการสาธารณะด้วยมาตรการดังกล่าวก่อน

2) ประโยชน์สาธารณะต้องมาก่อน

ในทางกฎหมายมหาชนนั้น มีหลักการในเบื้องต้นว่า ระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์เอกชน ประโยชน์สาธารณะจะมีคุณค่าเหนือกว่าประโยชน์เอกชน เนื่องจากประโยชน์สาธารณะ ผู้ที่ได้รับประโยชน์คือส่วนรวมของคนในสังคม แต่ประโยชน์เอกชน ผู้ที่ได้รับประโยชน์จะมีเพียงเอกชนบางคนเท่านั้นที่จะได้รับประโยชน์ ดังนั้น เมื่อมีการขัดแย้งกันระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์เอกชน จึงต้องเลือกประโยชน์สาธารณะก่อน โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าเอกชนผู้เสียประโยชน์จะได้ทำผิดหรือไม่ก็ตาม

3) ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์เอกชน

ในการลิดรอนสิทธิของประโยชน์เอกชนเพื่อดำเนินกิจการอันเป็นประโยชน์สาธารณะนั้น ไม่ใช่จะดูเพียงหลักที่ว่า ประโยชน์สาธารณะมีคุณค่าเหนือกว่าประโยชน์เอกชนเท่านั้น แต่ต้องมีการชั่งน้ำหนักว่าการลิดรอนสิทธิของประโยชน์เอกชนกับผลประโยชน์สาธารณะอันพึงจะได้รับสิ่งใด ก่อให้เกิดความคุ้มค่ามากกว่ากัน กล่าวคือ หากประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับมีเพียงเล็กน้อย แต่ประโยชน์เอกชนที่จะต้องสูญเสียไปนั้นมีมาก เช่นนี้ การลิดรอนสิทธิประโยชน์เอกชนย่อมไม่ชอบด้วยหลักการ นอกจากนี้ ในการเลือกลิดรอนสิทธิของเอกชนนั้นจะต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ การลิดรอนสิทธิประโยชน์เอกชนเพื่อจัดทำประโยชน์สาธารณะนั้น หากสามารถทำได้หลายวิธีจะต้องเลือกใช้วิธีที่เป็นการจำกัดสิทธิประโยชน์เอกชนให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือเท่าที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับหลักของนิติรัฐที่ว่า “หลักความจำเป็นพอสมควรแก่เหตุ” นั้นเอง ซึ่งหลักการนี้ต้องนำไปใช้ทั้งในการตรากฎหมายออกมาจำกัดสิทธิ และการบังคับใช้กฎหมายหรือการใช้อำนาจดุลพินิจอันเป็นการจำกัดสิทธิด้วย

4) เอกชนผู้ถูกจำกัดสิทธิต้องได้รับค่าทดแทนความเสียหาย

เมื่อรัฐมีการจำกัดสิทธิหรือลิดรอนสิทธิประโยชน์เอกชน เพื่อดำเนินการจัดทำประโยชน์สาธารณะแล้ว การจะปล่อยให้เอกชนผู้ถูกจำกัดสิทธิรับผลเสียไปเองแต่ผู้เดียวย่อมไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายและความเป็นธรรม เนื่องจากเอกชนผู้ถูกจำกัดสิทธิทั้งที่ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด แต่ต้องเป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพราะประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับ

มีคุณค่าเหนือกว่าประโยชน์ของตน ดังนั้น เอกชนผู้ถูกจำกัดสิทธิจึงย่อมสมควรได้รับค่าชดเชยที่เป็นธรรมในความเสียสละดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิของเอกชนนั้นจะทำได้หรือไม่ประการใดก็ต้องพิจารณาด้วยว่า สิทธิดังกล่าวของเอกชนได้รับการรับรองไว้อย่างสมบูรณ์ (Absolute) หรือได้รับการรับรองไว้อย่างสัมพัทธ์ (Relative) ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งเมื่อเราพิจารณาต่อมาจะพบว่าสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างสมบูรณ์นั้น มีเพียงแต่สิทธิในมโนธรรมหรือสิทธิในทางความคิดเท่านั้น ส่วนสิทธิอื่น ๆ ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้รวมถึงสิทธิในทรัพย์สินที่เป็นเป้าหมายแห่งการศึกษาในครั้งนี้ เป็นเพียงสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างสัมพัทธ์เท่านั้น ดังนั้น ในเบื้องต้นแล้วรัฐจึงสามารถอ้างเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์มาจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนได้

2.3.1.3 หลักมาตรการลงโทษ

ในการกำหนดมาตรการหรือออกกฎหมายเพื่อกำจัดมูลเหตุของการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมายให้หมดสิ้นไป หรือเยียวยาผลให้บรรเทาลง รัฐสามารถดำเนินการได้ใน 2 วิธีการ คือ

1) วิธีการเพื่อป้องกัน คือ วิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อกำจัดขัดขวางการกระทำความผิดและการแผ่ขยายตัวของการกระทำผิด โดยอาจจะกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้ความรู้ หรือการตรากฎหมายขึ้นเพื่อป้องปรามผู้ที่กระทำความผิดให้ตระหนักถึงผลเสียที่จะได้รับตามมา และไม่กล้ากระทำความผิด วิธีการนี้เป็นวิธีที่จะเป็นการตัดต้นเหตุแห่งความผิดได้ตั้งแต่ความผิดยังไม่เกิด

2) วิธีการเพื่อปราบปราม คือ วิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการตอบโต้การกระทำผิดของผู้ที่ได้กระทำความผิดแล้ว โดยกำหนดเป็นมาตรการลงโทษต่อตัวบุคคลผู้กระทำความผิดนั้น ๆ เอง

โทษเป็นการกระทำตอบหรือปฏิกิริยาของชุมชนในการที่จะปราบปรามผู้กระทำผิด การลงโทษมีมูลมาจากความรู้สึกของประชาชน รัฐมีความจำเป็นจะต้องจัดการลงโทษเพื่อคลายความวิตกของประชาชนถึงภัยที่เกิดขึ้นแก่ตนอันเป็นหนทางที่จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในหมู่ประชาชน ความมุ่งหมายในการลงโทษพอจำแนกได้ 4 ประการ คือ

- (1) เป็นการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น
- (2) เป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกระทำผิดอีก
- (3) เป็นการปราบปรามมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง
- (4) เพื่อตัดนิสัยสันดานของผู้กระทำผิดให้ตัดต่อไป

การลงโทษไม่เพียงแต่เป็นปฏิกิริยาต่อความผิด ยังมีความประสงค์เพื่อป้องกันผู้กระทำผิดจากการกระทำผิดในเวลาต่อไป ฉะนั้นการลงโทษตามแบบเดิมไม่สามารถบรรลุผลจึงต้องเปลี่ยนใช้วิธีอื่น การลงโทษเพื่อขจัดความเสียหาย กับการลงโทษเพื่อให้เป็นตัวอย่างได้สูงสุดความนิยม หลักสำคัญของการลงโทษต้องเป็นการป้องกันการกระทำผิด วิธีการป้องกันยังเป็นสาระสำคัญในการดำเนินการกับผู้กระทำผิด

ในเรื่องการริบทรัพย์สินนั้น ในกฎหมายของบางประเทศก็ไม่ได้บัญญัติไว้ให้การริบทรัพย์สินเป็นโทษ โดยบัญญัติไว้ให้เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของอิตาลี ที่ได้แยกโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยออกจากกัน ในมาตรา 17 ของประมวลกฎหมายอาญาของอิตาลี ซึ่งเป็นบทบัญญัติถึงเรื่องโทษ ไม่มีกล่าวถึงการริบทรัพย์สินเลย แต่การริบทรัพย์สินกลับไปอยู่ในวิธีการเพื่อความปลอดภัยในมาตรา 236

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศหนึ่งที่มีการศึกษาเรื่องการริบทรัพย์สิน แต่เดิมมานักกฎหมายเยอรมนีมักจะเห็นว่า การริบทรัพย์สินอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การลงโทษ (Punitive) และ (2) เป็นการป้องกัน (Preventive) โดยมีการเสนอแนวในการแบ่งแยกว่า หากการริบทรัพย์สินใดเป็นการริบทรัพย์สินของตัวการหรือผู้ร่วมกระทำผิดแล้วก็เป็นมาตรการลงโทษ แต่การริบทรัพย์สินในกรณีค้ำประกันเงินของผู้ใดเป็นมาตรการป้องกัน แต่ต่อมาก็ยอมรับว่ามีกฎหมายที่ให้ริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามอยู่ เช่นในบางกรณีซึ่งมีลักษณะไปทางมุ่งลงโทษ จึงเกิดแนวการแบ่งแยกใหม่ว่า มีการริบทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นมาตรการเสมือนลงโทษ (Punishment Like Forfeiture) ระยะเวลาจึงมีผู้เสนอว่าการแบ่งแยกเป็น 2 แบบนั้น ควรดูที่ความมุ่งหมาย ถ้าเป็นการริบทรัพย์สินเพราะการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในอดีตก็เป็นเรื่องมาตรการลงโทษหรือเสมือนลงโทษ ส่วนการริบทรัพย์สินโดยไม่คำนึงถึงการกระทำในอดีตของผู้กระทำคนหนึ่งคนใด แต่เป็นเพื่อป้องกันอันตรายต่อสังคมก็เป็นมาตรการป้องกัน

2.3.2 ขอบเขตของการใช้สิทธิ

ตามหลักนิติรัฐ ไม่มีเสรีภาพใดที่ได้รับความคุ้มครองโดยปราศจากขอบเขต เพราะสาระแห่งเสรีภาพคือพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การจำกัดขอบเขตของการใช้สิทธิมีทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ได้จำแนกเหตุในการจำกัดขอบเขตของสิทธิโดยอ้างอิงตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ได้สามประการ คือ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ศีลธรรมอันดีของประชาชน และการเป็นปฏิปักษ์กับรัฐธรรมนูญ

2.3.2.1 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

โดยหลักแล้ว สิทธิและเสรีภาพมิได้ก่อให้เกิดผลผูกพันต่อปัจเจกบุคคล หากแต่ก่อให้เกิดผลผูกพันเฉพาะรัฐเท่านั้น แต่โดยที่จริงแล้วโดยที่รัฐได้ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลที่สาม โดยเหตุนี้รัฐจึงอาจทำการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ การให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่สามโดยรัฐธรรมนูญย่อมหมายความว่า ไม่ว่าบุคคลใดก็ไม่สามารถที่จะแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ เหตุผลอันชอบธรรมในการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพได้นั้น สามารถอ้างได้ว่าเพื่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น รัฐจึงมีสิทธิใช้มาตรการไม่ว่าโดยทางบริหาร นิติบัญญัติ หรือตุลาการ เพื่อเยียวยาสิทธิของบุคคลที่สามที่ถูกละเมิด และรัฐจะต้องปฏิเสธการกระทำของบุคคลใดก็ตามที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น²⁶

2.3.2.2 ศีลธรรมอันดีของประชาชน

ศีลธรรมอันดีของประชาชน หมายถึง ทักษะโดยทั่วไปทางจริยธรรมของสังคม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่จะถือว่าการใดเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนน่าจะควรมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติ การที่จะถือว่าการใดขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องเป็นผู้วินิจฉัยโดยคำนึงถึงความรู้สึกของชนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ เป็นหลัก ซึ่งการวินิจฉัยในบางเรื่องจะทำได้ด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง ยิ่งกว่านั้นหลักศีลธรรมอันดีโดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับ “หลักความสงบเรียบร้อย” มาก จนอาจกล่าวได้ว่าเรื่องใดที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนมักจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย²⁷ ซึ่งในทางกฎหมายแพ่ง หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นหลักทางกฎหมายที่มีเพื่อคุ้มครองปกป้องรักษาเอกชนในสังคม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้²⁸ ดังนั้น ศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่น่ามาใช้เพื่อกำหนดขอบเขตของการสิทธิ

2.3.2.3 การเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ

การใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญย่อมจะต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ แต่หากเรื่องใดที่มีการใช้สิทธิและเสรีภาพที่แตกต่างไปจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ หากไม่เป็นเรื่อง

²⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว น. 220-221

²⁷ อุกฤษ มงคลนาวิน, “ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน”, บทบัญญัติ, เล่มที่ 32 ตอน 1, น. 28, (2518)

²⁸ จี๊ด เศรษฐบุตร, “หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา”, ใน โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน, ซึ่งพิมพ์โดย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556) น. 31.

กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือ ไม่กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว การใช้สิทธินั้นก็ย่อมสามารถกระทำได้ สำหรับการใช้อิทธิพลและเสรีภาพเพียงใดที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องพิจารณาว่าเรื่องดังกล่าวรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเป็นลักษณะบังคับ ไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญไทยได้แก่เรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกับเรื่องรูปของรัฐ ดังนั้น การใช้อิทธิพลและเสรีภาพเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือทำให้รูปของรัฐเปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นการใช้อิทธิพลและเสรีภาพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ

2.3.3 เหตุในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน

เหตุในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ดังนี้

2.3.3.1 เหตุทั่วไป

การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า “ริบราชบาตร” ซึ่งปรากฏในกฎหมายหลายฉบับ ต่อมาจึงเรียกว่า “ริบทรัพย์สิน” อันมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทิตย์ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “การริบทรัพย์สิน ... อาจริบทรัพย์สินที่บุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย เพราะยังไม่มีความผิดเกิดขึ้น”

ประมวลกฎหมายอาญา ได้บัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินไว้ในมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34 ดังนี้

“มาตรา 32 ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

“มาตรา 33 ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
- (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด

เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

“มาตรา 34 บรรดาทรัพย์สิน

(1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้ เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด”

2.3.3.2 เหตุที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นเหตุในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินประการหนึ่ง เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศชนิดหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกอย่างมาก เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติดมีลักษณะเป็น “องค์กร” ประเภทองค์กรอาชญากรรม การกระทำความผิดจะมีผู้กระทำความผิดมากกว่า 2 คนขึ้นไป มีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีฝ่ายนายทุน ฝ่ายผลิต ฝ่ายตลาด ฝ่ายพ่อค้าขายปลีก โดยปกปิดแล้วตัวการในการกระทำความผิดที่เป็นนายทุนใหญ่ในการค้ายาเสพติดทั้งในประเทศและในระหว่างประเทศจะไม่ได้เป็นผู้ลงมือซื้อขายยาเสพติดด้วยตัวเอง แต่จะให้เป็นผู้ให้การสนับสนุน ยุยง ส่งเสริม ให้เงิน ส่วนการปฏิบัติการค้ายาเสพติดโดยตรงจะกระทำโดยผู้นำอันดับที่ต่ำกว่าลงมา และกระจายไปยังผู้ขายโดยผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยซึ่งเป็นผู้เผยแพร่ยาเสพติด

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นปัญหาอาชญากรรมที่สำคัญและร้ายแรงที่สุดประการหนึ่ง และเป็นปัญหาที่เรื้อรังที่ไม่สามารถกำจัดให้หมดสิ้นไปได้ เนื่องจากรายได้ที่ผู้ประกอบการอาชญากรรมได้รับมีจำนวนมหาศาลทำให้อาชญากรรมประเภทนี้สามารถที่จะแพร่ขยายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการลักลอบค้ายาเสพติดได้กระทำที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมที่มีการดำเนินการเชื่อมต่อกันในระหว่างประเทศ ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดนี้จึงถูกนำขึ้นพิจารณาในองค์การสหประชาชาติเพื่อให้ภาคีสมาชิกร่วมกันหาหนทางในการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งประเทศต่าง ๆ มีความเห็นเดียวกันว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดจะต้องดำเนินการแก้ไขทั้งระดับภายในประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ควบคู่กันไป ซึ่งการควบคุมการลักลอบค้ายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพระหว่างประเทศได้อย่างจริงจังเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ด้วยการออกกฎหมายมาใช้ในการควบคุมการส่งออกและมาตรการการนำยาเสพติด

ติตมาใช้ประโยชน์โดยที่ประเทศต่าง ๆ โดยยอมให้รัฐบาลผูกพันตนเข้าทำอนุสัญญาและได้มีการลงนามที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ มีชื่อเรียกว่า Hague Convention 1912 ซึ่งผลจากการลงนามในอนุสัญญานี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ ต่อมาองค์การสันนิบาตชาติจึงได้เข้ามาแก้ไข ซึ่งในสมัยของสันนิบาตชาติ ประเทศต่าง ๆ ได้มีการลงนามรับอนุสัญญารวม 3 ฉบับ คือ

1) Geneva International Opium Convention 1929 อนุสัญญานี้จะระบุให้การนำเข้าและส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษต้องได้รับอนุมัติจากรัฐบาลเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อนุสัญญานี้ประเทศผู้ผลิตยาเสพติดรายใหญ่ไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้จึงขาดความเป็นสากล ทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพ

2) Convention for Limiting the Manufacture and Regulation of Narcotic Drug 1931 อนุสัญญานี้ได้จำกัดการบริโภคและการผลิตยาเสพติดให้โทษให้เหลือเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ขึ้นเป็นครั้งแรก และสามารถควบคุมการจำหน่าย การแพร่กระจายของยาเสพติดให้โทษได้เป็นผลสำเร็จ

3) Convention for the Suppression of Illicit Traffic in Dangerous Drugs 1936 อนุสัญญานี้เป็นอนุสัญญาแรกที่กำหนดให้การค้ายาเสพติดให้โทษเป็นความผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม อนุสัญญานี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกเท่าที่ควร จึงทำให้การปราบปรามไม่ได้ผล

ภายหลังได้เกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้น การดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดจึงได้หยุดชะงักลง และเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง จึงได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่แทนองค์การสันนิบาตชาติ โดยภายหลังจากการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติแล้วได้จัดให้มีการลงนามในอนุสัญญาขึ้นที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดขึ้น 4 ฉบับ ได้แก่

1) อนุสัญญาว่าด้วยฝิ่น ปี 1953 โดยมีการลงนามเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 1953 แต่อนุสัญญานี้ไม่ได้มีผลใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากจำนวนภาคีสมาชิกที่ให้สัตยาบันที่มีจำนวนน้อย โดยอนุสัญญานี้มีเนื้อหาในการจำกัดการนำเข้าและส่งออกฝิ่นในเจ็ดประเทศ และประเทศที่ไม่ได้เป็นรัฐภาคี นอกจากนี้ รัฐภาคีต้องจำกัดการใช้ฝิ่นให้เหลือเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาฉบับนี้

2) อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ปี 1961 อนุสัญญาเดี่ยวฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 1961 และประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 1961 แต่อนุสัญญาเดี่ยวฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 1964 (มาตรา 41 กำหนดให้ภาคีสมาชิกต้องให้สัตยาบันไม่ต่ำกว่าสี่สิบรัฐจึงจะมีผลใช้บังคับ) โดยอนุสัญญาเดี่ยวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมบทบัญญัติใน

อนุสัญญาต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยได้ยกเลิกอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดฉบับก่อนหน้า และนอกจากรวบรวมบทบัญญัติตามอนุสัญญาเดิมแล้วยังได้บัญญัติเนื้อหาเพิ่มเติมจากที่มีอยู่อีกด้วย ซึ่งบทบัญญัติในอนุสัญญาเดี่ยวนับนี้ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจำกัด การบำรุง การผลิต การค้า การนำเข้าและการส่งออก การจำหน่ายจ่ายโอน และการใช้ยาเสพติด ให้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น ต่อมาอนุสัญญานี้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสารแก้ไขอนุสัญญาเดี่ยว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ 1972

3) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 อนุสัญญานับนี้ได้จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 1971 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 1976 ซึ่งอนุสัญญานับนี้มีเนื้อหาที่แสดงถึงการให้รัฐภาคีกำหนดประเภทของวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ต้องควบคุม การควบคุมการนำเข้าและการส่งออก การจำกัดการใช้ให้เหลือเฉพาะทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ และการจำกัดปริมาณให้อยู่ในปริมาณที่สมควรและสามารถควบคุมได้

4) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 อนุสัญญานับนี้มีขึ้นเพื่อเสริมสร้างและเพิ่มความเข้มแข็งของมาตรการที่ระบุไว้ในอนุสัญญาเดี่ยว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ. 1961 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสาร ค.ศ. 1972 และอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 เนื่องจากอนุสัญญาดังกล่าวทั้งสองฉบับกำหนดไว้เพียงว่า การผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก ให้กระทำได้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และวิทยาศาสตร์เท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดมาตรการในการปราบปรามการลักลอบการค้ายาเสพติดแต่อย่างใด ดังนั้น จึงได้มีการจัดทำอนุสัญญานับนี้ขึ้นเพื่อเสริมสร้างและส่งเสริมมาตรการทางกฎหมายจากความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการทางอาญา ในการปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ การปลูกพืชเสพติด รวมไปถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตยาเสพติด โดยมีความมุ่งหมายที่จะตัดผลตอบแทนอันเกิดจากอาชญากรรมของผู้ดำเนินการลักลอบค้ายาเสพติดเพื่อขจัดแรงจูงใจสำคัญของการกระทำความผิด ซึ่งอนุสัญญานับนี้มีผลทำให้ประเทศไทยประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

2.3.4 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยกฎหมาย

2.3.4.1 เจื่อนไขทั่วไปในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องมีความแน่นอนชัดเจน กล่าวคือกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องบัญญัติกำหนดไว้ให้ชัดแจ้งว่าบังคับหรือห้ามมิให้บุคคลประเภทใด กระทำการใด ในกรณีใด และเพื่อประโยชน์อะไร หรือให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารกระทำการใด

ในกรณีใด และเพื่อประโยชน์อะไร ให้มีความแน่นอนชัดเจนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความแน่นอนในการใช้กฎหมาย อันจะส่งผลให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างเต็มที่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด ส่วนการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องไม่มีผลบังคับย้อนหลังนั้น หมายความว่า จะต้องมีการประกาศกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในราชกิจจานุเบกษาก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ และจะใช้กฎหมายนั้นบังคับแก่การกระทำหรือเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงก่อนประกาศใช้บังคับกฎหมายนั้นไม่ได้²⁹ ดังเช่น กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐเยอรมันได้พิพากษาว่า กฎหมายควบคุมการชุมนุมสาธารณะที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานตำรวจในการอนุญาตให้จัดชุมนุมหรือไม่ก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร ซึ่งตรารัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับในสมัยที่ประเทศตกอยู่ภายใต้การปกครองระบอบนาซีขัดรัฐธรรมนูญเพราะรัฐสภาจะต้องกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตไว้ให้แน่นอนชัดเจนด้วย จะปล่อยให้การอนุญาตหรือไม่อนุญาตเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจโดยสิ้นเชิงหาได้ไม่³⁰

2.3.4.2 เงื่อนไขในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

การที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ ย่อมส่งผลให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องมีการอ้างอิงถึงบทบัญญัติที่รับรองสิทธิและเสรีภาพที่กฎหมายต้องการจำกัดด้วย มิเช่นนั้นแล้ว วัตถุประสงค์ของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพก็จะไม่มีความชัดเจนเนื้อหาของกฎหมายนั้นย่อมไม่ชอบ ในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจ องค์กรนิติบัญญัติจึงต้องอ้างหรือระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้ในกฎหมายฉบับนั้นด้วย หลักการดังกล่าวนี้มีขึ้นเพื่อเตือนให้องค์กรนิติบัญญัติตระหนักว่าตนกำลังตรากฎหมายล่วงล้ำแดนแห่งสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนอยู่ เพื่อที่องค์กรนิติบัญญัติจะได้ตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะที่ตนต้องการจริง ๆ เท่านั้น และเพื่อเป็นเครื่องช่วยในการใช้และการตีความกฎหมายด้วย อย่างไรก็ตามในการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้น องค์กร

²⁹ ธาวิณี องค์กรสิทธิสวัสดิ์, “ปัญหาการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญโดยประกาศห้ามทำและเผยแพร่โพลเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง”, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น. 50.

³⁰ Mahendra P. Singh, German Administrative Law in Common Law Perspective, Berlin Heidelberg, New York, Tokyo, Springer-Verlag, 1985, p. 84, อ้างถึงใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543), น. 122.

นิติบัญญัติจะต้องระบุเฉพาะบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องและที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในกฎหมาย จะระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจทุกมาตราไว้ในกฎหมายโดยมีมูลเหตุจูงใจที่จะป้องกันมิให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหาได้ไม่ การฝ่าฝืนระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ส่งผลให้กฎหมายฉบับนั้นขัดรัฐธรรมนูญ โดยเหตุนี้ย่อมต้องถือว่ากฎหมายที่ได้รับการตราขึ้นโดยไม่ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ ใช้บังคับไม่ได้ทั้งฉบับ³¹

---

³¹ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน : “มาตร” ในการควบคุมการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย”, วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 2, ปีที่ 30, น. 193. (มิถุนายน 2543)

บทที่ 3

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สิน ต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดในต่างประเทศ

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดในต่างประเทศที่ผู้เขียนนำมาศึกษา ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมนี

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประสบปัญหาอาญาเสพติดอย่างรุนแรง ประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน จึงได้จัดตั้งสำนักงานปราบปรามยาเสพติด (The Drug Enforcement Administration: DEA) ขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2516 เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการปราบปรามยาเสพติด และมีกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organization (RICO) และกฎหมาย Continuing Criminal Enterprise (CCE) อันเป็นมาตรการในการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดซึ่งมีพื้นฐานมาจากกฎหมายอังกฤษ โดยแบ่งกระบวนการริบทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (civil forfeiture) และการริบทรัพย์สินทางอาญา (criminal forfeiture)

3.1.1 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ประเทศสหรัฐอเมริกาคิดว่าเป็นประเทศในระบบกฎหมาย common law โดยในแต่ละมลรัฐจะผูกพันตามระบบกฎหมาย common law ยกเว้นมลรัฐหลุยเซียน่าซึ่งใช้ระบบกฎหมาย civil law เพราะได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรของฝรั่งเศส อนึ่ง ภายใต้ระบบ common law นี้ บ่อเกิดแห่งกฎหมายที่สำคัญนอกจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรแล้ว ยังมาจากการที่ผู้พิพากษาสามารถสร้างกฎหมายขึ้นผ่านการเขียนคำพิพากษาซึ่งจะมีผลผูกพันไปยังคำตัดสินของศาลที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่อยู่ภายในเขตอำนาจศาลเดียวกันในอนาคต โดยเฉพาะเนื้อหาของกฎหมายที่ผูกพันในระบบ common law ที่มีบ่อเกิดแห่งกฎหมายส่วนใหญ่มาจากคำพิพากษา

(Judge-made Laws) จะเป็นกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบทรัพย์สิน (property) สัญญา (contracts) และละเมิด (torts)³²

การยืนยันถึงสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองสิทธิและเสรีภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ คำประกาศอิสรภาพ (Declaration of Independence) หลักการดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดมายังรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา มีการรับรองสิทธิในทรัพย์สิน

รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นบทกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างการเมืองการปกครองของประเทศ ตลอดจนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางและมลรัฐ มีผลใช้บังคับในปี ค.ศ. 1789 เนื่องจากของรัฐธรรมนูญเป็นการกำหนดสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของรัฐบาลและประชาชน อนึ่ง มลรัฐแต่ละมลรัฐก็มีรัฐธรรมนูญของตนเองในฐานะเป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างการเมืองการปกครองของแต่ละมลรัฐ โดยมลรัฐมีอิสระที่จะขยายขอบเขตแห่งสิทธิที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาให้แก่ประชาชนในมลรัฐของตน คือ ให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในมลรัฐมากกว่าที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาได้ แต่ถูกจำกัดว่าจะเพิกถอนหรือลดสิทธิที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาไม่ได้

รัฐธรรมนูญได้วางหลักการพื้นฐาน 3 ประการที่กำหนดโครงสร้างพื้นฐานของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่

ประการแรก หลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of powers) ได้แบ่งองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 องค์กร ได้แก่ องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร และองค์กรตุลาการ การแบ่งแยกอำนาจนี้ก็เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

ประการที่สอง หลักการปกครองแบบสหรัฐหรือสมาพันธรัฐ (Federalism) ได้แบ่งระดับการปกครองประเทศสหรัฐอเมริกาออกเป็น 2 ระดับ คือ การปกครองในระดับสหรัฐหรือรัฐบาลกลาง (Federal) กับการปกครองระดับมลรัฐ (State) สหรัฐอเมริกาประกอบไปด้วยมลรัฐต่าง ๆ จำนวน 50 มลรัฐ แต่ละมลรัฐมีอำนาจและอิสระในการปกครองตนเองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา อนึ่ง อันที่จริงแล้วประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองและกฎหมายที่แตกต่างกันถึง 51 รูปแบบ คือ มลรัฐ 50 มลรัฐ และรัฐบาลกลาง

ประการที่สาม หลักเรื่องอำนาจรัฐที่มีอำนาจจำกัด (Limited government) ในระบบการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญเป็นใหญ่ของสหรัฐอเมริกา (American constitutionalism) ถือว่า

---

³² มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2552), น. 33-34.

อำนาจของรัฐได้รับมาจากประชาชน (Popular sovereignty) รัฐบาลได้เข้ามาบริหารประเทศโดยความยินยอมของประชาชน ดังปรากฏชัดในคำปรารภของรัฐธรรมนูญประโยคแรกว่า “เราประชาชนแห่งสหรัฐอเมริกา...” (We are people of the United States,...) ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาปกครองโดยประชาชนชาวอเมริกา ไม่ใช่ระบอบกษัตริย์หรือประธานาธิบดีหรือเผด็จการอื่นใด อำนาจของรัฐบาลที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นอำนาจที่มีอย่างจำกัด (Limited government) เรื่องใด ๆ หากรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดให้เป็นอำนาจของสถาบันทางการเมืองในระดับสหรัฐ สถาบันทางการเมืองในระดับสหรัฐจะใช้อำนาจนั้นไม่ได้ โดยอำนาจนั้นจะเป็นของรัฐบาลมลรัฐและประชาชน

3.1.2 สิทธิในทรัพย์สิน

ด้วยอิทธิพลด้านความคิดของนักปราชญ์ชาวอังกฤษ จอห์น ล็อก (John Lock) ที่มีต่อบรรดาผู้ก่อตั้งสหรัฐอเมริกาตั้งแต่เริ่มแรก ระบบเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาคือแบบทุนนิยมซึ่งประกอบด้วยสองเสาหลัก คือ ทรัพย์สินของเอกชน และสัญญา กลไกของกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นมาจึงมุ่งรักษาไว้ซึ่งเสาหลักทั้งสองประการนี้ โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพย์สินของเอกชนนั้น สิ่งที่จะรักษาไว้ได้คือการเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ซึ่งตรงกันข้ามกับการใช้อำนาจควบคุมโดยรัฐ ซึ่งมีความหมายรวมถึงอำนาจต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อกำกับดูแลหรือการใช้อำนาจควบคุมให้เกิดความสงบเรียบร้อย (police power)³³ กฎหมายทรัพย์สินของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นไปตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายทรัพย์สินของประเทศอังกฤษในยุคศักดินา (feudal land law) มากกว่าการบัญญัติเป็นกฎหมายโดยคำพิพากษา ซึ่งแต่ละมลรัฐจะมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นการเฉพาะ แต่ก็มีลักษณะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ จะให้ความสำคัญกับสังหาริมทรัพย์มากกว่าสังหาริมทรัพย์ ทั้งนี้ รัฐบาลกลางก็มีอำนาจออกกฎหมายที่กระทบต่อทรัพย์สินแห่งกฎหมายทรัพย์สินของมลรัฐขึ้นบังคับใช้เช่นกัน

3.1.2.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สิน

ในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา “ทรัพย์สิน” หมายถึงความผูกพันของบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นต่อทรัพย์สิน โดยความผูกพันนี้มีรัฐรับรอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทรัพย์สิน คือ สิทธิของบุคคลคนหนึ่งที่จะยึดถือทรัพย์สินไว้ โดยบุคคลอื่นต้องเคารพต่อสิทธิดังกล่าว เจ้าของ

---

³³ Otis H. Stephens, JR. and John M. Scheb II, American Constitutional Law, Volume II: Civil Rights and Liberties, Wadsworth Cengage Learning, fifth edition, 2012 p 77.

ทรัพย์สินมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เรียกกันว่า “กลุ่มแห่งสิทธิ” หรือ “Bundle of Rights” ซึ่งครอบคลุมไปด้วยสิทธิในการเป็นเจ้าของในช่วงเวลาหนึ่ง (posses for some period of time) สิทธิในการจำนอง (Mortgage) สิทธิหวงกัน (Exclude) สิทธิในการขายทรัพย์สิน (Sell) สิทธิในการให้ทรัพย์สิน (Gift) และสิทธิในการยกทรัพย์สินให้โดยการทำพินัยกรรม (Will)³⁴ อย่างไรก็ตาม สิทธิในทรัพย์สินไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด รัฐอาจตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินได้ บุคคลที่ดำเนินการตามกฎหมายที่รัฐตราขึ้น ย่อมมีสิทธิดีกว่าในการใช้อสังหาริมทรัพย์นั้น แม้บุคคลดังกล่าวจะมีเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเลยก็ตาม และเจ้าของทรัพย์สินก็ต้องยอมรับการรบกวนสิทธิโดยไม่อาจใช้สิทธิของตนยันต่อบุคคลนั้น กรณีดังกล่าว เช่น การดำเนินการเกี่ยวกับสาธารณูปโภค ผู้ดำเนินการมีสิทธิปักเสาไฟฟ้า พาดสายไฟฟ้าหรือโทรคมนาคม หรือวางท่อไปบนหรือใต้ที่ดินของบุคคลอื่นได้โดยชอบ ดังนั้น กรรมสิทธิ์ (Title) ในความหมายของสหรัฐอเมริกาจึงถูกใช้ในความหมายของ “เจ้าของ” (Ownership)

แม้ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยมีกรรมสิทธิ์จะมีใช้สิทธิเด็ดขาด แต่ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ก็ย่อมมีสิทธิดีกว่าผู้มีสิทธิครอบครอง เพราะสิทธิครอบครองเป็นส่วนหนึ่งของกรรมสิทธิ์ ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิครอบครองด้วย แต่ผู้ที่มีเพียงสิทธิครอบครองย่อมไม่อาจยกสิทธิครอบครองขึ้นต่อสู้ผู้มีกรรมสิทธิ์ได้ เพราะสิทธิครอบครอง (Possession) คือ การที่บุคคลได้เข้ายึดถือทรัพย์สินใดในทางกายภาพ และสามารถแสดงให้เห็นว่าสามารถควบคุมหรือครอบครองทรัพย์สินนั้นได้³⁵ ซึ่งสิทธิครอบครองจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่ามีการยึดถือหรือไม่ เมื่อมีการยึดถือก็ย่อมได้ไปซึ่งสิทธิครอบครอง แม้การยึดถือดังกล่าวจะเริ่มมาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การกระทำความผิดอาญาหรือการแย่งการครอบครองจากผู้อื่น บุคคลที่ได้ยึดถือทรัพย์สินก็ย่อมได้ไปซึ่งสิทธิครอบครอง นอกจากนี้แล้ว การครอบครอง ยังขยายความไปถึงการได้มาซึ่งการครอบครองโดยผู้อื่นยึดถือไว้แทน โดยผู้ได้สิทธิครอบครองนั้นจะต้องมีอำนาจเหนือผู้ยึดถือทรัพย์สิน และผู้ยึดถือทรัพย์สินนั้นเจตนายึดถือแทนผู้ได้สิทธิครอบครอง

3.1.2.2 ประเภทของทรัพย์สิน

ทรัพย์สินอาจจำแนกได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ อสังหาริมทรัพย์ (real property) และสังหาริมทรัพย์ (personal property) การให้ความหมายของทรัพย์สินทั้งสองประเภท มาจากการพิจารณาว่าเป็นที่ดินหรือหรือสิทธิเกี่ยวกับที่ดินหรือไม่ หากเป็นที่ดินหรือหรือสิทธิเกี่ยวกับที่ดินก็เป็นอสังหาริมทรัพย์ หากไม่ใช่ก็เป็นสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้ การแบ่งทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท

³⁴ มานิตย์ จุมปา, อ้างแล้ว, น. 131.

³⁵ เพ็งอ้าง, น. 132.

ดังกล่าวเป็นเพราะทรัพย์สินทั้งสองประเภทมีลักษณะของสิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ต่างกัน ดังเช่นในกรณีของเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ หากประสงค์จะโอนทรัพย์สิน ก็ต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากการโอนทรัพย์สินของเจ้าของสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้ ภาระภาษีในทรัพย์สินทั้งสองประเภทก็มีความแตกต่างกัน³⁶

อสังหาริมทรัพย์ (real property) หมายถึง ที่ดินและสิ่งอื่นใดที่ติดตรึงกับที่ดิน อันรวมตลอดไปถึงสิทธิเหนือที่ดิน (Intangible) เช่น สิทธิในภาระจำยอม (Easement) เป็นต้น ตัวอย่างอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน เช่น อาคาร ต้นไม้ (ตราบเท่าที่ยังติดอยู่กับตัวที่ดิน โดยหากแยกออกจากที่ดินเมื่อใด ก็กลายเป็นสังหาริมทรัพย์) นอกจากนี้ อสังหาริมทรัพย์นี้ ยังรวมไปถึงสังหาริมทรัพย์ที่มีการนำมาติดไว้กันในลักษณะตรึงตราถาวรกับที่ดินด้วย (Fixtures) ซึ่งทำให้กลายเป็นสภาพจากสังหาริมทรัพย์เป็นอสังหาริมทรัพย์³⁷

สังหาริมทรัพย์ (personal property) หมายถึง ทรัพย์สินอื่นใดนอกเหนือจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่มองเห็น (Visible) จับต้องได้ (Tangible) หรือเคลื่อนที่ได้ (Movable) เช่น หนังสือ ปากกา เป็นต้น ในบางครั้งจึงมีการแบ่งสังหาริมทรัพย์ออกเป็นอีก 2 ประเภทย่อย ได้แก่ ทรัพย์สินที่มองเห็นและจับต้องได้ (Tangible personal property) หรือที่เรียกกันว่า “Chattels” กับทรัพย์สินที่มองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ (Intangible personal property) เช่น พวงสิทธินับบัญชีเงินฝากธนาคาร หุ่น พันธบัตร หรือตราสารเปลี่ยนมือต่าง ๆ สิทธิในสัญญาประกันชีวิต ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และชื่อทางการค้า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้การเคลื่อนที่ได้เป็นลักษณะปกติของสังหาริมทรัพย์ แต่ก็มีอสังหาริมทรัพย์บางอย่างอาจเคลื่อนที่ได้เช่นกัน อาทิ ดินกรวด แร่ เป็นต้น แต่ทรัพย์สินเหล่านี้ถือว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของที่ดิน นอกจากนี้ ลักษณะของสังหาริมทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้นี้ ไม่ได้หมายความว่า สังหาริมทรัพย์นั้น ๆ จะเคลื่อนที่ได้สะดวกหรือง่ายดายเสมอไป เพราะสังหาริมทรัพย์บางอย่างก็เคลื่อนที่ยากลำบาก การที่มีการระบุว่าสังหาริมทรัพย์นั้นมีสภาพที่เคลื่อนที่ได้ ก็เพื่อต้องการให้มีการเปรียบเทียบกับอสังหาริมทรัพย์ เพราะที่ดินซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์นั้นมีสภาพติดตรึงตราถาวรกับพื้นโลก ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ อีกทั้งการแสดงความเป็นเจ้าของก็มีระบบเอกสารสิทธิเข้ามารับรองความเป็นเจ้าของ³⁸

³⁶ เฟิ่งอ้าง

³⁷ เฟิ่งอ้าง, น. 133.

³⁸ เฟิ่งอ้าง

3.1.3 การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิในทรัพย์สินได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในสองประการ คือ การคุ้มครองจากการถูกค้นหรือยึด และการคุ้มครองการเวนคืน

3.1.3.1 การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลจากการถูกค้นหรือยึด

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาได้วางหลักของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลจากการถูกค้นหรือยึดไว้ว่า “สิทธิของประชาชนที่จะได้รับความปลอดภัยในเนื้อตัวร่างกาย ที่อยู่อาศัย เอกสาร และทรัพย์สินอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องจะต้องไม่ถูกล่วงละเมิด กล่าวคือ จะต้องไม่ถูกค้นหรือยึดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทั้งนี้ หากจะมีการค้นหรือยึดจะต้องปฏิบัติตาม สوابาน หรือยืนยันต่อข้อเท็จจริงดังกล่าวด้วย รวมทั้งมีการระบุโดยชัดเจนถึงสถานที่ที่จะตรวจค้น และบุคคล หรือทรัพย์สินที่จะถูกยึด

3.1.3.2 การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลจากการเวนคืน

ในเรื่องเกี่ยวกับการเวนคืนทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า บุคคลจะต้องไม่ถูกพรากไปซึ่งทรัพย์สินโดยปราศจากวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย การเวนคืนทรัพย์สินส่วนบุคคลจะทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และต้องมีการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรมแก่เจ้าของทรัพย์สิน

3.1.4 การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดของระบบกฎหมายแองโกล-อเมริกัน โดยเริ่มมาจากการกระทำความผิดต่อสาธารณะในยุคแองโกลแซกซอน (Anglo-Saxon)³⁹ ซึ่งได้วางหลักเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในทางอาญาไว้ดังนี้

- 1) ผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและผู้ทรยศต่อชาติ จะถูกริบทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดที่มีให้เป็นของกษัตริย์หรือขุนนางผู้ครอบครองนคร
- 2) กฎหมายลายลักษณ์อักษรบางเรื่องระบุให้ริบทรัพย์สินบางอย่างเพื่อเป็นการลงโทษ
- 3) เครื่องมือที่ใช้ในการฆ่าผู้อื่น เรียกว่า deodand จะต้องถูกริบเพราะถือเป็นทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยตัวของมันเอง

---

³⁹ James R. Maxeiner, Bane of American Forfeiture Law Banished at Last, Cornell Law Review, Volume 62, Issue 4, April 1977, Article 5, p. 770.

การริบทรัพย์สินตามแบบที่ 1 และแบบที่ 2 จะพิจารณาเฉพาะความผิดของผู้กระทำ ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ส่วนแบบที่ 3 จะพิจารณาความผิดของเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด ต่อมาประมาณ ปี ค.ศ. 1800 ได้ถูกนำมาใช้ในเรื่องการฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากรและสรรพากรด้วย

แรกเริ่มภายหลังการประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาห้ามมิให้มีการริบราชบาตร นับตั้งแต่นั้นมาการริบทรัพย์สินโดยใช้กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคลมิได้นำมาใช้กับความผิดอาญา แต่กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สินได้ถูกยกเลิกไปด้วย มีการกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการเดินเรือและสินค้าที่ขนส่งโดยผิดกฎหมาย ซึ่งต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากระบวนการริบทรัพย์สินพิจารณาจากทรัพย์สินโดยนำหลัก Deodand มาอธิบายสนับสนุน และเป็นแนวความคิดที่สำคัญซึ่งแบ่งแยกการริบทรัพย์สินโดยฟ้องตัวบุคคลและฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรงออกจากกัน ดังนั้น

ในปัจจุบันการดำเนินกระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สินตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้⁴⁰

(1) กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) ในปี ค.ศ. 1790 รัฐสภาได้ออกกฎหมายกำหนดให้ริบทรัพย์สินไว้ในกฎหมายการเดินเรือและศุลกากรสำหรับเรือ (Maritime and Custom Laws) โดยให้ริบสินค้าต้องห้ามและเรือที่ลำเลียงสินค้าต้องห้าม ทั้งนี้ เหตุที่ต้องออกกฎหมายฉบับนี้เพราะมีการฝ่าฝืนกฎหมายเดินเรือและศุลกากรมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งแม้จะได้มีการพิพากษาคดีโดยตัดสินลงโทษลูกเรือแล้วก็ตาม เรือนั้นก็ยังคงถูกนำมาใช้กระทำความผิดอีกโดยลูกเรือกลุ่มใหม่ อีกทั้งศาลไม่สามารถลงโทษเจ้าของเรือได้เพราะมิได้เข้ามาอยู่ในเขตอำนาจของศาลสหรัฐอเมริกาหรือเรือนั้นอาจถูกเช่ามาจึงไม่มีเขตอำนาจเหนือบุคคล การนำกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับจึงเป็นการป้องกันการกระทำความผิดครั้งใหม่และเพื่อเป็นการปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต่อมามีการตรากฎหมายฉบับอื่น ๆ ขึ้นมาอีกหลายฉบับ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด (Controlled Substances Act) กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน (Money Laundering Control Act) กฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ (Copyrights Act) กฎหมายเกี่ยวกับโทรคมนาคม (Communications Statue) เป็นต้น และในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตของประเภททรัพย์สินที่จะถูกริบออกไป โดยอาศัยสมมติฐานทางกฎหมายว่า ทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความผิดเป็นทรัพย์สินมิชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวก

⁴⁰ นรารวรรณ พรมจรรย์, “การริบทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด”, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น. 59-63.

สะดวกในการกระทำความผิดจึงต้องถูกริบทั้งสิ้น ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ตาม

อนึ่ง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นกระบวนการที่กระทำต่อทรัพย์สิน (in rem action) จึงเรียกกันว่า “การริบทรัพย์สินทางแพ่ง” (civil forfeiture) โดยมุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

มีข้อน่าสังเกตว่า ในการนำกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาใช้บังคับนี้ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับคำพิพากษาอาญา กล่าวคือ ในการดำเนินกระบวนการริบทรัพย์สินไม่จำเป็นต้องฟ้องบุคคลเป็นจำเลยต่อศาลและหากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องจำเลยก็สามารถดำเนินการกับตัวทรัพย์สินได้และแม้จำเลยถึงแก่ความตายก็ได้ทำให้กระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งสิ้นสุดลง อีกทั้งจำเลยไม่มีสิทธิอ้างว่าได้ถูกเจ้าหน้าที่ฟ้องริบทรัพย์สินทางอาญาแล้ว จึงไม่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินทางแพ่งของจำเลยได้อีก เนื่องจากการริบทรัพย์สินไม่คำนึงถึงว่าเจ้าของทรัพย์สินจะถูกศาลตัดสินว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ดังนั้น แม้ไม่มีคำพิพากษาอาญาก็สามารถริบทรัพย์สินของจำเลยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นอาจเป็นของผู้กระทำความผิดหรือของบุคคลอื่นก็ได้และกระบวนการริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้สามารถดำเนินคดีควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาได้ด้วย

การริบทรัพย์สินในทางแพ่งกระทำได้ต่อเมื่อต้องมี “เหตุอันควรเชื่อได้” (probable cause) ว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยรัฐจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินดังกล่าวเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดและเจ้าของทรัพย์สินมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินของตนไม่สมควรต้องถูกริบ กล่าวคือ เมื่อเป็นการดำเนินการต่อตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยตรงจึงไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย หากแต่พิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นได้ถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิดก็เพียงพอแล้ว อนึ่ง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งรัฐโดยพนักงานอัยการมีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้กระทำความผิดเพื่อแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรถูกริบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย

ทั้งนี้ ถ้าคดีดังกล่าวบุคคลผู้มีส่วนได้เสียมาโต้แย้งสิทธิ ผู้อ้างสิทธิมีภาระการพิสูจน์เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของรัฐ ซึ่งการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งนั้น มาตรฐานการพิสูจน์จะใช้วิธีซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานซึ่งทั้งสองฝ่ายมีภาระพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ โดยศาลจะพิจารณาว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดน่าเชื่อถือกว่ากันหรือเป็นไปได้มากกว่ากัน โดยศาลสามารถรับฟังทั้งพยานโดยตรง พยานแวดล้อมและพยานบอกเล่า (Hearsay) โดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตามยัง

ต้องคำนึงถึงหลักทางอาญาเกี่ยวกับพยานหลักฐานบางประการ ดังเช่นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการค้น การยึดมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นการดำเนินคดีต่อตัวทรัพย์สินจึงสามารถเริ่มต้นคดีโดยการยึดทรัพย์สินและนำเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้น ก่อนที่จะดำเนินการริบทรัพย์สินต่อไป เพื่อเป็นการป้องกันการจำหน่าย จ่ายโอน หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจจับได้นี้ต้องมีก่อนการดำเนินคดีริบทรัพย์สินไม่ว่าโดยกระบวนการทางศาลหรือโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งกฎหมายสหรัฐอเมริกาให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการริบทรัพย์สิน (Administrative Forfeiture) ไว้ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น กฎหมายศุลกากร หรือแม้ในประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุผลว่าการริบทรัพย์สินโดยฝ่ายบริหารนี้มีรูปแบบที่ไม่ยุ่งยาก รวดเร็ว และประหยัดกว่าการใช้กระบวนการทางศาล กระบวนการนี้ใช้กับทรัพย์สินที่มีมูลค่าไม่เกิน 50,000 เหรียญสหรัฐ โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าเจตนาที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดกฎหมาย เมื่อยึดได้แล้วต้องมีหนังสือบอกกล่าว (notice) การยึดทรัพย์สินไปยังผู้ร้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย และประกาศแจ้งลงหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นติดต่อกัน 3 สัปดาห์ หากมีผู้ใดจะโต้แย้งคัดค้านให้ร้องเข้ามาภายใน 20 วันหลังจากวันประกาศพร้อมกับวางเงินประกันไม่น้อยกว่า 5,000 เหรียญสหรัฐ หรือไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่าทรัพย์สิน ในการริบทรัพย์สินเมื่อมีผู้โต้แย้งคัดค้านต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการริบทรัพย์สินทางการศาลต่อไป

(2) กระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) การริบทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นโทษทางอาญานั้นปรากฏในปี ค.ศ. 1970 ในกฎหมายป้องกันการกระทำมิฉฉาชีพ (Racketeer Influence and Corrupt Organization statue หรือ RICO) และกฎหมายยาเสพติดว่าด้วยธุรกิจอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise หรือ CCE) ซึ่งรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาได้ริเริ่มนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาองค์กรอาชญากรรมโดยกำหนดโทษริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไว้รุนแรงและเป็นเงื่อนไขสืบเนื่องมาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นโดยตรง เนื่องจากเห็นว่าอาชญากรรมที่กระทำลงโดยมุ่งหมายหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญนั้นต้องนำโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงมาใช้เพื่อยับยั้งการกระทำความผิด อนึ่ง คำว่า “การริบทรัพย์สินทางอาญา” (Criminal Forfeiture) จึงเริ่มมีการนำมาใช้เรียกโทษตามกฎหมายดังกล่าว แต่การริบทรัพย์สินที่เรียกว่า Civil Forfeiture หรือการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายต่าง ๆ ก็ยังคงมีอยู่ โดยใช้ในการริบทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายหรือทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน the Federal Crime and Criminal Procedure Part 1-Crime Chapter 46-Forfeiture Section 982

การริบทรัพย์สินทางอาญาเป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อบุคคล โดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี (Action in Personam) ซึ่งประเด็นในการพิจารณาคือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ ด้วยเหตุนี้ การดำเนินการริบทรัพย์สินนั้นจึงต้องมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเสียก่อน ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ใน the Federal Crime and Criminal Procedure Section 982 (a) (1), (2) หรือ (3) จึงจะสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินทางอาญาได้และหากศาลยกฟ้องก็ไม่สามารถริบทรัพย์สินจำเลยได้ นอกจากนี้ เนื่องจากการริบทรัพย์สินประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษต่อตัวจำเลย โดยหลักแล้วจะริบได้เฉพาะแต่ทรัพย์สินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ริบเท่านั้น กล่าวคือ บังคับได้เฉพาะกับทรัพย์สินที่เป็นของจำเลยเท่านั้นและต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามคำพิพากษาโดยไม่อาจริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ เว้นแต่ในบางกรณีที่สามารถริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ เช่น รถยนต์ที่ใช้ในการกระทำความผิดมีชื่อของบุคคลภายนอกเป็นเจ้าของแต่เพียงในนาม แท้จริงแล้วรถยนต์คันดังกล่าวเป็นของจำเลย รถยนต์ดังกล่าวอาจถูกริบได้ เป็นต้น

3.1.5 การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม

ในปี ค.ศ. 1970 ได้มีการตรากฎหมาย RICO และกฎหมาย CCE เพื่อนำเอาโทษริบทรัพย์สินมาใช้กับผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งในยุคแรกการริบทรัพย์สินไม่ได้ถูกนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดอาญาทั่วไป หากแต่ใช้กับความผิดอาญาที่กระทำลงโดยองค์กรอาชญากรรมเท่านั้น จนกระทั่ง ปี ค.ศ. 1984 จึงได้มีการแก้ไขกฎหมาย RICO และกฎหมาย CCE เพื่อให้การลงโทษด้วยการริบทรัพย์สินคลุมไปถึงการกระทำความผิดอาญาที่ไม่ได้ก่อโดยองค์กรอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม การริบทรัพย์สินยังคงมีขอบเขตเพียงกรณีที่สืบเนื่องมาจากความผิดที่ถูกองค์กรกระทำนั้น เช่น การข่มขู่ที่เกี่ยวข้องกับการฆ่า การลักพาตัว ความผิดเกี่ยวกับการพนัน การวางเพลิง การลักทรัพย์ การให้สินบน การอนาจาร การฉ้อโกงในการซื้อขายหลักทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีเหตุผลในการนำเอาโทษริบทรัพย์สินมาใช้ คือ

1) เพื่อปราบปรามอาชญากรรมด้วยการลงโทษทางเศรษฐกิจ อย่างรุนแรง เช่น ริบที่ดินที่ใช้ปลูกกล้วยาแทนที่จะริบเพียงต้นกล้วยาที่ปลูกในที่ดิน ซึ่งในกรณีนี้ที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีราคาสูง ถ้ามีกฎหมายให้อำนาจในการริบที่ดินนั้นได้อยู่แล้วก็จะทำให้การตัดสินใจกระทำความผิดฐานปลูกกล้วยาเป็นไปยากยิ่งขึ้นเพราะต้องมีการค้ำถึงทางได้ทางเสียก่อน

2) เพื่อทำลายกระบวนการก่ออาชญากรรม วิธีนี้กระทำได้ด้วยการพยายามริบเงินรายได้และทุนดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม आयัดเงินในบัญชีธนาคารของผู้ร่วมขบวนการหรือเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งเรือ เครื่องบิน หรือยานพาหนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถปราบปรามการก่ออาชญากรรมได้ดีกว่าการจับตัวคนร้ายเป็นรายบุคคล

เนื่องจากในองค์กรอาชญากรรมเมื่อผู้ร่วมขบวนการคนหนึ่งถูกจับก็สามารถหาคนเข้าร่วมขบวนการทดแทนกันได้ตลอดเวลา

3) ทรัพย์สินที่ริบมาได้ถือเป็นการชดเชยเงินของสังคมที่ต้องเสียไปในการปราบปรามอาชญากรรมเหล่านั้น ซึ่งถ้ารัฐบาลนำเอาทรัพย์สินที่ได้รับมานั้นมาใช้งานในการปฏิบัติงานที่มีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามอาชญากรรมแล้ว จะเป็นการเพิ่มงบประมาณให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่ปราบปรามให้มากขึ้น

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาที่ถือว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นปรากฏอยู่ในกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue (RICO) และกฎหมาย The Continuing Criminal Enterprise Statue (CCE) ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้เกิดจากอาชญากรรมในรูปแบบที่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความยากจน หรือความทรमानหรือความผิดปกติทางจิต หากแต่มีสาเหตุมาจากความต้องการเงินหรือทรัพย์สิน ดังนั้น การป้องกันอาชญากรรมโดยการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวแต่ไม่จำกัดอำนาจและทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมย่อมเป็นการไร้ผล กฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่อาชญากรรมทางธุรกิจและกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ใช่เฉพาะในฐานะความผิดใดความผิดเดียว แต่เกี่ยวข้องในแบบแผนหรือขบวนการของฐานความผิด ส่วนการฟ้องคดีนั้นจะฟ้องตัวผู้กระทำความผิด (in personam) มิใช่ฟ้องตัวทรัพย์สินเหมือนการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง และการจำกัดการใช้เฉพาะคดีที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม โดยเฉพาะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาตามกฎหมาย RICO ซึ่งเป็นกฎหมายที่ก่อตั้งโทษในทางอาญา และสะท้อนการปรับกฎหมายคอมมอนลอว์ในการริบทรัพย์สินเพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชันในปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดของกฎหมายจารีตประเพณี หรือการริบทรัพย์สินที่ไม่ใช่กระบวนการทางอาญาเข้ามาผสมผสาน และนักกฎหมายสหรัฐอเมริกาเห็นว่า “...การริบทรัพย์สินในทางแพ่งและในทางอาญาในปัจจุบันไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะรัฐธรรมนูญมุ่งหมายถึงการริบทรัพย์สินไปจนชั่วลูกหลาน แต่การริบทรัพย์สินตามกฎหมายปัจจุบันให้รัฐริบได้เฉพาะเครื่องมือเครื่องใช้หรือผลของการกระทำที่ผิดกฎหมายและสิทธิของรัฐที่จะริบทรัพย์สินมิได้เฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้” ต่อมา ปี ค.ศ. 1984 (พ.ศ. 2527) สหรัฐอเมริกาได้แก้ไขกฎหมาย RICO และ CCE ใหม่ โดยให้ใช้การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาแก่การกระทำความผิดร้ายแรง (felony) หลายประเภท เช่น การกระทำหรือการข่มขู่ที่ร้ายแรง การฆ่า การลักพาตัว การพนัน การวางเพลิง การลักทรัพย์ การให้สินบน การลักลอบค้ายาเสพติด การฉ้อโกงในการขายหลักทรัพย์ เป็นต้น โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นการกระทำเฉพาะที่กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมและได้แก้ไขให้กฎหมาย RICO และ CCE มีหลักการและรายละเอียดอย่างเดียวกันด้วย โดยเฉพาะในกฎหมาย RICO นั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด คือ การขจัดการแทรกแซงขององค์กรอาชญากรรมและการปกครองมิชฉาชีพในธุรกิจที่ถูกต้อง

ตามกฎหมายในทางการพาณิชย์ของรัฐ ดังนั้น ทรัพย์สินที่จะรับได้ตามกฎหมาย RICO จึงจำกัดเฉพาะประโยชน์ที่ได้รับคงไว้หรือใช้ในการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินตามกฎหมาย RICO จึงมีลักษณะกึ่งการลงโทษในทางอาญาและกึ่งการลงโทษที่มุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์สิน กล่าวคือ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาญาหรือไม่ก็อาจรับได้เสมอ ซึ่งการริบทรัพย์สินตามกฎหมาย RICO นี้ นอกจากริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้จากการกระทำความผิดแล้วยังสามารถริบทรัพย์สินที่นอกเงยเพราะเหตุผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดหรือการก่ออาชญากรรมไปลงทุนด้วย

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญานี้ มีหลักเกณฑ์ว่าทรัพย์สินที่จะรับได้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยให้ถือว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและตกเป็นของรัฐตั้งแต่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หากมีการโอนทรัพย์สินนั้นไปยังบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ (เช่นเดียวกันกับการริบทรัพย์สินที่ไม่ใช่กระบวนการทางอาญา) เว้นแต่ผู้รับโอนจะรับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน

3.1.6 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม

18 U.S.C. 1963 ของกฎหมาย RICO นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดการแทรกแซงในทางธุรกิจจากองค์กรอาชญากรรม ดังนั้นการเอาไปซึ่งประโยชน์ของจำเลยในธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายจึงเป็นปัจจัยสำคัญของ RICO ซึ่งการที่จะริบทรัพย์สินตาม 18 U.S.C. 1963 ได้ ขึ้นอยู่กับคำพิพากษาว่า จำเลยได้กระทำความผิดตาม 18 U.S.C. 1963 หรือไม่ กล่าวคือ ข้อกล่าวหาของการกระทำความผิดตาม RICO เป็นข้อหาของการกระทำความผิดอาญาคั้งก่อนอันเป็นแบบของการกระทำมิฉฉาชีพ ซึ่งมาตรา 1962 (a) ได้บัญญัติห้ามไม่ให้ใช้เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดกฎหมายเพื่อให้ได้มาหรือคงไว้ ซึ่งผลประโยชน์ในธุรกิจซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าภายในประเทศ มาตรา 1962 (b) ห้ามไม่ให้ได้มาหรือควบคุมธุรกิจโดยผ่านการกระทำที่ผิดกฎหมาย และมาตรา 1962 (c) ห้ามไม่ให้ใช้ธุรกิจเพื่อชักจูงการกระทำที่ผิดกฎหมาย และเมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาตามข้อหาที่ได้บัญญัติไว้ใน RICO บุคคลนั้นจะต้องรับโทษจำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินที่กำหนดไว้ตาม 18 U.S.C. 1963 (a) (1) ได้แก่ การได้ทรัพย์สินมาซึ่งประโยชน์โดยไม่ชอบ โดยมาตรานี้ให้อำนาจรัฐที่จะริบ “ประโยชน์ใด ๆ” ที่ได้รับหรือคงอยู่โดยการละเมิดกฎหมาย RICO คำว่า “ประโยชน์ใด ๆ” ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยไว้ว่ารวมถึงรูปแบบใด ๆ ของทรัพย์สินและรวมทั้งกำไรหรือรายได้ซึ่งได้รับผ่านหรือส่งมาตราบการกระทำผิดตามกฎหมาย RICO กรณีนี้รัฐมีหน้าที่พิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยได้รับจำนวนของรายได้โดยผิดกฎหมายจากการประกอบมิฉฉาชีพแต่ไม่ต้องพิสูจน์ถึงที่มาของรายได้ที่จำเลยเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ดังนั้น

ผลของการริบทรัพย์สินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการริบเงิน คือ การริบทรัพย์เป็นโทษที่มุ่งกระทำต่อตัวบุคคล เมื่อมีคำพิพากษาให้ริบเงินจำนวนที่แน่นอนก็คือเงินที่จำเลยได้รับมาโดยผิดกฎหมาย ซึ่งจะเป็นจำนวนเงินเท่าใดก็ตามรัฐไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ร่องรอยของรายได้ที่ได้มาโดยมิชอบ เพื่อที่จะแยกแยะออกมาว่าเป็นตัวเงินใด เพราะเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ รัฐเพียงแต่พิสูจน์ว่าจำเลยได้รับเงินมาจำนวนหนึ่งก็เป็นการเพียงพอแล้ว และแม้ว่าจำเลยจะได้โอนหรือจำหน่ายผลกำไรหรือกำไรของตนไปก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา รัฐก็ยังคงสามารถที่จะริบจำนวนรายได้ที่มีชอบนั้นได้ เนื่องจากอาจสันนิษฐานได้ว่าเงินจำนวนนั้นเคยรวมอยู่ในทรัพย์สินที่จำเลยเป็นเจ้าของอยู่

การริบทรัพย์สินอันเป็นประโยชน์ทางธุรกิจ 18 U.S.C. 1963 (a) (2) ได้ให้อำนาจรัฐริบประโยชน์ทั้งที่เป็นเอกสารสิทธิ สิทธิเรียกร้อง ทรัพย์สิน หรือสิทธิตามสัญญาจากที่มาซึ่งมีอิทธิพลเหนือธุรกิจโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าทรัพย์นั้นจะเป็นทรัพย์ที่แปดเปื้อนจากการประกอบมิฉฉหรือไม่ และทรัพย์สินที่จะพึงริบได้ตามมาตรานี้ ได้แก่ ประโยชน์ เอกสารสิทธิ สิทธิเรียกร้อง และทรัพย์หรือสิทธิที่ได้มาตามสัญญาหรือจากแหล่งที่มาซึ่งมีอิทธิพลเหนือธุรกิจ กรณีนี้ทรัพย์สินที่เป็นของจำเลยแม้จะไม่ใช้ส่วนที่ลงในธุรกิจโดยตรง แต่เป็นทรัพย์สินที่ทำให้จำเลยเป็นผู้ควบคุมธุรกิจก็สามารถถูกริบได้โดยอนุมาตรา (a) (2) นี้ มุ่งที่จะริบแหล่งที่มาของอำนาจมากกว่าเงินทุนหรือประโยชน์ในธุรกิจรวมถึงหุ้นในกิจการของจำเลยหรือกิจการของหุ้นส่วน

การริบทรัพย์สินอันเป็นรายได้ของ RICO 18 U.S.C. 1963 (a) (3) ให้อำนาจริบทรัพย์สินซึ่งจำเลยก่อตั้งขึ้นหรือได้รับจากการกระทำที่กำหนดห้ามไว้ตาม RICO เพื่อที่จะครอบคลุมไปถึงกำไรและรายได้ที่มีชอบด้วยกฎหมาย โดยรัฐมีหน้าที่พิสูจน์ว่าจำนวนเงินหรือทรัพย์สินใดที่จำเลยได้รับจากการประกอบอาชญากรรม

กฎหมายที่ให้อำนาจในการริบทรัพย์ทางอาญา คือ 21 U.S.C. 853 ซึ่งจะลงโทษบุคคลที่ถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำผิดอุกฉกรรจ์ภายใต้กฎหมายยาเสพติดของสมาพันธ์ (the federal drug law) ด้วยการริบทรัพย์สินที่มีค่าทั้งหมดที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ซื้อมาโดยกระบวนการยาเสพติดโดยมาตรา 853 (a) บัญญัติให้ริบทรัพย์สินของบุคคลที่ถูกตัดสินว่าละเมิดบทบัญญัติในความผิดอุกฉกรรจ์ซึ่งจะต้องถูกจำคุกมากกว่า 1 ปี และจะริบทรัพย์ได้โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายสหรัฐได้แก่

- 1) ทรัพย์สินใด ๆ ที่เกิดขึ้นหรือเงินที่ได้รับ (proceeds) ซึ่งบุคคลได้มา ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมจากการกระทำความผิด
- 2) ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรืออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด

3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจยาเสพติด (มีการกระทำมากกว่า 3 กรณี ต่อเนื่องกัน โดยบุคคลตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป) กระบวนการอั้งยี่ (การหารายได้จากการกระทำความผิดร้ายแรงตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป) โดยครอบคลุมถึงบรรดาผลประโยชน์ ทรัพย์สิน และสิทธิไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ที่บุคคลนั้นมีอยู่ หรือใช้ในธุรกิจยาเสพติดหรือในกระบวนการอั้งยี่นั้น จะต้องถูกริบทั้งหมด

ทรัพย์สินที่จะถูกริบในทางอาญาตามมาตรา 853 นี้ รวมถึง (1) อสังหาริมทรัพย์ สิ่งที่เติบโต ติดอยู่และพบบนพื้นดิน และ (2) ทรัพย์สินส่วนบุคคลที่จับต้องได้ หรือจับต้องไม่ได้ รวมทั้ง สิทธิ สิทธิพิเศษ ผลประโยชน์ สิทธิเรียกร้อง และหลักประกันด้วย และเพื่อหลีกเลี่ยงการนำสิบบยานที่เหมือนกันสองครั้ง กฎหมายอนุญาตให้อัยการมีสิทธิเลือกที่จะรวมการพิจารณาในคดีริบทรัพย์สินเข้ากับการฟ้องคดีอาญาได้

ทรัพย์สินที่จะริบทางอาญานี้ต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยกฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของรัฐตั้งแต่ขณะมีการกระทำความผิด โดยมีผลย้อนหลังตามหลัก relation back doctrine โดยหลักนี้มีในกฎหมายควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act 1984) ซึ่งนำไปใช้บังคับกับเรื่องการริบทรัพย์สินคดียาเสพติดด้วย หลักการนี้มีสาระสำคัญว่า “ให้พิจารณาย้อนหลังไปถึงสิทธิที่พึงหวง กรรมสิทธิ์ และผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่จะริบตกเป็นของสหรัฐอเมริกา นั้น จะต้องอยู่ภายในเขตอำนาจของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น” ทำให้การโอนต่อ ๆ มา ไม่มีผลทางกฎหมาย กล่าวคือ จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้พ้นจากการถูกริบทรัพย์สินไม่ได้ ซึ่งเป็นการยืมหลักมาจากการริบทรัพย์สินที่ไม่ใช่กระบวนการทางอาญามาใช้กับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้รับโอนจะเป็นผู้สุจริตที่รับโอนโดยมีค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในบังคับแห่งการริบทรัพย์สิน (18 U.S.C. 1963 (c) และ 21 U.S.C. 853 (c)) สำหรับกฎหมายยาเสพติดนั้นมีบทสันนิษฐานไว้โดยเฉพาะว่า ถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินมาในขณะที่นั้นหรือภายในเวลาอันหลังจากนั้น และไม่ปรากฏว่ามีที่มาแห่งรายได้ทางอื่นอีกก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้นทรัพย์สินที่ริบได้ (21 U.S.C. 853 (d))

กระบวนการริบทรัพย์สินในทางอาญาเหมือนกับการดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่คำฟ้องจะกำหนดไว้ด้วยว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติด (drug property) นั้น ถูกใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด การพิจารณาในคดีอาญาจะเน้นเฉพาะความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยว่าการกระทำผิดต่อกฎหมายยาเสพติดหรือไม่ และถ้ารัฐบาลพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดผลประโยชน์ในทรัพย์สินของจำเลยก็จะถูกริบโดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำตัดสินของศาล

จะเห็นว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาของสหรัฐอเมริกาสามารถริบทรัพย์สินได้กว้างขวางครอบคลุมถึงอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์ที่มีรูปร่าง หรือทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง สิทธิ และประโยชน์ทุกชนิด ซึ่งรวมถึงโรงงาน บ้าน หรือที่ดินที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เพาะปลูก ยาเสพติด โดยเฉพาะกฎหมายยาเสพติดได้มีบทสันนิษฐานเกิดขึ้น กล่าวคือ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้ทำผิดได้ทรัพย์มาในขณะที่ทรัพย์สินตาม 21 U.S.C. 853 (1) (2) รวมถึงประโยชน์ สิทธิเรียกร้อง และทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญา ซึ่งได้ให้กันไว้โดยมีแหล่งที่มาจากการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง โดยได้มาในขณะที่กระทำความผิดหรือภายในเวลาอันควรหลังจากการกระทำความผิด และไม่ปรากฏแหล่งที่มาแห่งรายได้ว่าได้มาทางใดแล้วให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นทรัพย์สินที่สามารถจะริบได้ วัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาก็เพื่อที่จะตัดประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการกระทำความผิดเหล่านั้นเป็นสาเหตุทำให้บุคคลเหล่านี้มีทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นหลายชนิด และได้แยกย้ายการเก็บรักษาในหลายสถานที่ซึ่งถ้าไม่ได้ประกอบอาชีพสุจริตจะไม่สามารถมีทรัพย์สินได้มากเช่นนี้ ดังนั้น จึงต้องมีการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของรัฐ เนื่องจากไม่สามารถรู้ได้ว่าใครคือผู้เสียหายโดยตรง

3.2 ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law ซึ่งบัญญัติกฎหมายรวบรวมเป็นประมวลกฎหมาย ตัวยกกฎหมายที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของประเทศเยอรมนีจึงถูกรวบรวมเอาไว้อย่างเป็นระบบ สมควรที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยที่เป็นระบบกฎหมายแบบ Civil Law เช่นเดียวกัน

3.2.1 สิทธิในทรัพย์สินของประเทศเยอรมนี

กฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) ของประเทศเยอรมนีได้รับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยมาตรา 14 บัญญัติว่า⁴¹

41

Article 14

[Property – Inheritance – Expropriation]

(1) Property and the right of inheritance shall be guaranteed. Their content and limits shall be defined by the laws.

(1) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและสิทธิในมรดกย่อมได้รับการรับรอง เนื้อหา และขอบเขตของการรับรองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่ การใช้ประโยชน์ในทางกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

(3) การเวนคืนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะทำได้เฉพาะเพื่อประโยชน์สาธารณะ และต้องกระทำโดยกฎหมาย หรือโดยอำนาจของกฎหมายซึ่งจะต้องกำหนดรูปแบบของการชดเชยค่าทดแทน และจำนวนของค่าทดแทนไว้ด้วย การกำหนดค่าทดแทนให้พิจารณาถึงประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้เป็นธรรม เมื่อมีข้อพิพาทให้เสนอคดีต่อศาลชั้นต้น (ศาลยุติธรรม)

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐเยอรมนีเดิม (1871) มาตรา 40 บัญญัติในเรื่องการริบทรัพย์สินไว้ว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือใช้ หรือเจตนาจะใช้กระทำความผิดอาจถูกริบได้ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิดหรือผู้มีส่วนกระทำความผิด” ต่อมามีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ในปี ค.ศ. 1968 และ 1975 โดยแบ่งการริบทรัพย์สินโดยพิจารณาจากความมุ่งหมายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษ การริบทรัพย์สินที่เป็นเสมือนการลงโทษ และการริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการป้องกัน⁴²

ทั้งนี้ สิ่งที่สามารถริบตามประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน (StGB) ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งแบ่งออกเป็น การกระทำความผิดกฎหมายทั่วไป (rechtswidrige Tat) และการกระทำความผิดในทางอาญาโดยเจตนา (vorsatzliche Straftat)⁴³

(2) Property entails obligations. Its use shall also serve the public good.

(3) Expropriation shall only be permissible for the public good. It may only be ordered by or pursuant to a law that determines the nature and extent of compensation. Such compensation shall be determined by establishing an equitable balance between the public interest and the interests of those affected. In case of dispute concerning the amount of compensation, recourse may be had to the ordinary courts.

⁴² วัฒนา ชันบุญ, “การดำเนินคดีริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”, (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), น. 52.

⁴³ นราวรรณ พรหมจรรย์, อ้างแล้ว. น 48.

ซึ่งในกรณีที่เป็นกรกระทำความผิดกฎหมายทั่วไป สิ่งที่อาจถูกริบ (Verfalls) นั้น มาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันใช้คำว่า “etwas” ซึ่งหมายถึง “สิ่งใด ๆ” (anything) ในภาษาอังกฤษ ที่ได้มาจากการกระทำผิดโดยตรง รวมทั้ง “gezogenen Nutzungen” หรือ “ประโยชน์ที่ได้มา” จากการกระทำผิด รวมตลอดทั้ง “Gegenstände” หรือ “วัตถุ” (material หรือ object) ที่ได้มาจากการจำหน่ายจ่ายโอนวัตถุที่ได้มาจากการกระทำผิด ซึ่งการริบในกรณีนี้ศาลต้องมีคำสั่งริบ ไม่สามารถใช้ดุลพินิจได้⁴⁴

ส่วนกรณีการกระทำผิดในทางอาญาโดยเจตนา นั้น สิ่งที่อาจถูกริบ (Einziehung) บัญญัติไว้ในมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ได้แก่ “Gegenstände” หรือวัตถุที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำผิดโดยเจตนาหรือที่ได้ใช้หรือเพื่อใช้หรือเตรียมการกระทำผิดดังกล่าวและตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิ (genören oder zustechen oder) ในวัตถุนั้น หรือวัตถุนั้นมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะหรือการมีอยู่ของวัตถุนั้นอาจเป็นอันตรายเนื่องจากอาจมีการนำไปใช้ในการกระทำผิดได้อีก ซึ่งการริบในกรณีนี้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะริบหรือไม่ริบก็ได้ เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น มาตรา 150 วรรคสอง ของประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติให้ศาลต้องริบธนบัตรปลอมในฐานะที่เป็นผลผลิตแห่งการกระทำผิด⁴⁵ เป็นต้น

อนึ่ง จากการศึกษาพบว่ากรณีที่กฎหมายของเยอรมันแบ่งการริบทรัพย์สินโดยพิจารณาจากความมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไปนั้น ผู้เขียนพบว่าเป็นแนวทางการริบทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกฎหมายอาญาของไทย จึงขอแยกศึกษาการริบทรัพย์สินในลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับ⁴⁶ ดังนี้

1. การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษ (Punitive Forfeiture) ซึ่งมีหลักในการพิจารณา 3 ประการ⁴⁷ คือ

(1) หลักเรื่องความผิด (The Guilt Principle) ในกฎหมายอาญามีหลักว่าการลงโทษบุคคลใดต้องเป็นเรื่องที่ผู้นั้นมีความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1951 ศาล

⁴⁴ ปกรณ์ นิลประพันธ์, “ทรัพย์สินที่สามารถริบได้ตามกฎหมายของต่างประเทศ” วารสารกฎหมายปกครอง, เล่มที่ 25 ตอน 2, น. 9, (2551)

⁴⁵ เฟิงอ้าง

⁴⁶ นราวรรณ พรหมจรรย์, อ้างแล้ว. น. 49.

⁴⁷ วิวัฒนา ชันบุญ, อ้างแล้ว น. 69.

ยุติธรรมสหพันธ์จึงได้มีคำพิพากษาว่ากฎหมายที่มีผลเป็นการริบทรัพย์สินบุคคลที่สุจริตขัดต่อรัฐธรรมนูญ เว้นแต่จะมีการชดเชยค่าทดแทนสำหรับทรัพย์สินที่ริบและการริบทรัพย์สินอันเป็นโทษทางอาญาต้องระงับถ้าเจ้าของทรัพย์สินถึงแก่ความตาย วิกลจริต หรือโดยเหตุอื่นใดที่จะมีการฟ้องให้ลงโทษอีกไม่ได้

(2) หลักประกันสิทธิในทรัพย์สิน (The Property Guarantee) ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในมาตรา 17 ว่า “สิทธิในทรัพย์สินย่อมศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจละเมิดได้ บุคคลจะถูกตัดสิทธินี้มิได้ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยชัดแจ้ง ซึ่งจะต้องให้ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายและโดยเงื่อนไขชดเชยค่าทดแทนก่อนโดยยุติธรรม” ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเยอรมนีก็ได้กล่าวถึงอำนาจในการริบทรัพย์สินเอาไว้โดยแจ้งชัด จึงทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นว่าการริบทรัพย์สินนั้นจะเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลตามปฎิญญาและเป็นการขัดกับหลักการประกันสิทธิของบุคคลที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของรัฐไม่มีการใช้ค่าทดแทนโดยยุติธรรม ซึ่งในประเด็นนี้ศาลยุติธรรมของสหพันธ์ได้เคยพิพากษาไว้เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 1958 ว่าการริบทรัพย์สินโดยไม่มีค่าชดเชยเป็นโทษอย่างหนึ่งในการกระทำความผิดทางอาญาจึงไม่ขัดกับหลักในรัฐธรรมนูญโดยศาลได้ให้เหตุผลไว้ว่าสิทธิในทรัพย์สินเป็นเรื่องที่สำคัญน้อยกว่าเสรีภาพของบุคคล ในขณะที่เสรีภาพของผู้กระทำความผิดยังอาจถูกจำกัดตัดทอนได้ ดังนั้น สิทธิในทรัพย์สินจึงสามารถที่จะจำกัดตัดทอนได้เช่นกัน ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักที่ว่าสิ่งที่ใหญ่กว่าย่อมรวมสิ่งที่เล็กกว่าด้วย (the grater includes the lesser)

(3) หลักเรื่องสัดส่วนของโทษ (The Proportionality Principle) หลักนี้เป็นหลักที่ใช้พิจารณาควบคู่กันกับหลักเรื่องความผิด โดยโทษที่จะลงต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่กระทำไป ดังนั้น ถ้ากฎหมายใดกำหนดโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงเกินสัดส่วน ศาลยุติธรรมสหพันธ์จะถือเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญและมาตรา 74 b แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันซึ่งศาลเยอรมันเคยวินิจฉัยว่าการริบรถยนต์เพราะขับซึ่รถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาตย่อมเป็นการไม่ชอบ หรือจะริบรถยนต์เพราะนำเข้าบุหรี่ปีกเพียง 600 มวน หรือเหล้าบรันตีเพียง 1 ขวด ย่อมกระทำมิได้ ซึ่งเป็นการตอกย้ำความสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับหลักสัดส่วนในการริบทรัพย์สินในกฎหมายเยอรมัน นอกจากนี้ เพื่อมิให้การริบทรัพย์สินในบางกรณีการรุนแรงเกินควร มาตรา 74 จึงกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินไว้ชั่วคราว

ระยะเวลาหนึ่งหรือสิบเพียงบางส่วนก็ได้⁴⁸ โดยเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการริบทรัพย์สินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม⁴⁹

2. การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการเสมือนการลงโทษ (Punishment-like Forfeiture) มาตรา 74 a แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญที่ทำให้มีการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำภายใต้เงื่อนไข 2 ประการคือ “1) บุคคลดังกล่าวได้กระทำโดยความประมาทอย่างมาอันส่งผลให้ทรัพย์สินหรือสิทธิในนั้นถูกนำไปใช้เป็นปัจจัย หรือเครื่องมือในการกระทำความผิดหรือเตรียมจะกระทำความผิด หรือ 2) บุคคลนั้นได้กระทำโดยมิชอบให้ตนได้ทรัพย์สินไปโดยรู้อยู่แล้วจากสภาพการณ์ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในข่ายต้องถูกริบ”⁵⁰

3. การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการป้องกัน (Preventive Forfeiture) มาตรา 74 b แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจได้ว่ากรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินนั้น สามารถออกคำสั่งให้ไม่มีการใช้ หรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน หรือควบคุมทรัพย์สินนั้นในแง่หนึ่งแง่ใดก็ได้ ทั้งนี้ ศาลจะไม่ออกคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นบางส่วนก็ได้ถ้าเป็นการป้องกันอันตรายเพียงพอแล้ว ตัวอย่างเช่น ยาที่ได้มาโดยผิดกฎหมายศาลสั่งให้คืนให้แก่เภสัชกรไปแทนการสั่งริบ⁵¹ ก็ได้ เป็นต้น

3.2.2 การจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ปราบกฎหมายตั้งแต่ประมวลกฎหมายอาญา ปี ค.ศ. 1871 ซึ่งวางหลักไว้ว่า ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือใช้ หรือเจตนาจะใช้ กระทำผิดอาญาอาจถูกริบได้ ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิดหรือผู้มีส่วนในการกระทำความผิด การฟ้องคดีขอให้ริบหรือทำลายทรัพย์สินสามารถยื่นต่อศาลได้โดยไม่ต้องมีการฟ้องบุคคลผู้กระทำความผิด โดยให้ฟ้องตัวทรัพย์สินได้โดยตรง แต่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจถูกเรียกเข้ามาในคดีได้นอกจากนี้แล้วยังมีการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายพิเศษต่าง ๆ แต่ภายหลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1949 ก็ได้มีการทบทวนหลักการของการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ปี ค.ศ. 1968 และ ค.ศ. 1975 ได้แก้ไขหลักการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามเสียใหม่

⁴⁸ ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย, “ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน” (นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), น. 70.

⁴⁹ นราวรรณ พรหมจรรย์, อ้างแล้ว. น 50.

⁵⁰ วัฒนา ชั้นบุญ, อ้างแล้ว น. 71.

⁵¹ เฟิงอ้าง, น. 72.

3.2.3 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดี ยาเสพติด

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ. 1981 ได้วางหลักไว้ว่าความผิดใดที่เป็นความผิดตามมาตรา 33 ศาลสามารถออกคำสั่งริบทรัพย์สินของตัวการหรือผู้สนับสนุนได้ ถ้าหากเป็นกรณีที่มีเหตุผลเพียงพอที่จะสันนิษฐานได้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าว หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด โดยให้ใช้บังคับกับตัวการและผู้สนับสนุนด้วย แม้ว่าตัวการหรือผู้สนับสนุนจะไม่ได้เป็นเจ้าของหรือมีสิทธิในทรัพย์สินก็ตาม แต่ต้องปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำอันผิดกฎหมาย หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด คำสั่งริบทรัพย์สินรวมถึงผลประโยชน์ทั้งหลายที่ได้รับมาจากทรัพย์สิน หรือสิ่งซึ่งได้มานั้นด้วย และย่อมหมายรวมถึงสิ่งที่ตัวการหรือผู้สนับสนุนได้มาจากการขายทรัพย์สินนั้น หรือได้มาแทนความสูญหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้น รวมถึงค่าเสียหายต่อความสูญเสียที่ได้รับมาหรือได้มาจากสิทธิทดแทนนั้นด้วย

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศในระบบกฎหมาย Civil Law เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งมีการจัดรัฐธรรมนูญและกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลเอาไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน ดังนั้น การศึกษาถึงการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของประเทศเยอรมนี จึงเป็นประโยชน์ในการนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยที่มีระบบกฎหมายแบบเดียวกัน

1. หลักการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน

ในการร่างกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (หรืออาจเรียกได้ว่ารัฐธรรมนูญเยอรมัน) ได้มีความพยายามที่จะให้มีการแบ่งระหว่างกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลกับกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือการผลิต และจะให้รัฐธรรมนูญเยอรมันประกันเฉพาะกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ความพยายามดังกล่าวไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาร่างรัฐธรรมนูญในสมัยนั้น หลักการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของประเทศเยอรมนีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญเยอรมันมาตรา 14 โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะในทางกฎหมายของการรับรองคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

รัฐธรรมนูญเยอรมนีได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไว้ในมาตรา 14 โดยบัญญัติว่า

“(1) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและสิทธิในมรดกย่อมได้รับการประกันเนื้อหาและขอบเขตของการประกันดังกล่าวให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(2) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก่อให้เกิดหน้าที่ การใช้ประโยชน์ในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะต้องเป็นไปเพื่อการรับใช้ประโยชน์ของส่วนรวม

(3) การเวนคืนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะกระทำได้อีกเฉพาะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การเวนคืนดังกล่าวจะต้องกระทำโดยอาศัยกฎหมายหรืออำนาจตามกฎหมายซึ่งจะต้องกำหนดรูปแบบการชดเชยค่าทดแทนและจำนวนค่าทดแทนไว้ด้วย การกำหนดจำนวนค่าทดแทนให้กระทำโดยการชั่งน้ำหนักประโยชน์ของส่วนรวมและของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เป็นธรรม การฟ้องร้องในกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับจำนวนค่าทดแทนให้ฟ้องร้องยังศาลยุติธรรม”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการรับรองคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวมีลักษณะสำคัญสองประการ ประการหนึ่ง บทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดเอกชนมีสิทธิในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน ซึ่งหมายความว่า เอกชนผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมีแดนแห่งเสรีภาพในการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของตนได้ ตลอดจนมีสิทธิที่จะป้องกันการล่วงล้ำกรรมสิทธิ์ของตนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ หลักการดังกล่าวมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับเสรีภาพส่วนบุคคลของเอกชนซึ่งแสดงออกโดยการที่บุคคลนั้นสามารถก่อตั้งนิติสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตนได้โดยเสรี ประการที่สอง บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะของ “การประกันความเป็นสถาบัน” ของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล ซึ่งหมายความว่า รัฐธรรมนูญเยอรมันประกันการดำรงอยู่ตลอดจนภาระหน้าที่ต่าง ๆ ของกรรมสิทธิ์ การประกันดังกล่าวผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติจึงไม่อาจตรากฎหมายแยกเนื้อหาอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของกรรมสิทธิ์ออกจากระบบกฎหมายเอกชนเพื่อก่อตั้งระบบการใช้ประโยชน์ทางมหาชนได้ เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายกำหนดเป็นการทั่วไปว่า บุคคลจะมีอำนาจเหนือทรัพย์สินได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐไม่ได้ เพราะการตรากฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นการทำลายความเป็นสถาบันของ “กรรมสิทธิ์” ลงอย่างสิ้นเชิง

1.2 หลักกรรมสิทธิ์ก่อให้เกิดหน้าที่

การรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลนั้น รัฐไม่ได้รับการคุ้มครองโดยเด็ดขาดปราศจากเงื่อนไข ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญเยอรมัน มาตรา 14 วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจกำหนดเนื้อหาและขอบเขตของกรรมสิทธิ์ ตลอดจนหน้าที่ของกรรมสิทธิ์ที่มีต่อส่วนรวมให้เป็นรูปธรรม ภายใต้กรอบของหน้าที่ที่ “กรรมสิทธิ์” มีต่อส่วนรวม ฝ่ายนิติบัญญัติจึงสามารถตรากฎหมายจำกัดการใช้แสวงหาประโยชน์จากกรรมสิทธิ์หรือตรากฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ต้องยอมรับการกระทำบางประการที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมได้ การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของการเวนคืนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ในการตรากฎหมายกำหนดเนื้อหาของกรรมสิทธิ์ ฝ่ายนิติบัญญัติต้องคำนึงถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุด้วย อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติในการกำหนดเนื้อหาของกรรมสิทธิ์จะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์กรรมสิทธิ์

เป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งวัตถุประสงค์แห่งกรรมสิทธิ์มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมตลอดจนมีความเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ในทางสังคมมากเท่าไร ฝ่ายนิติบัญญัติก็ยิ่งมีอำนาจในการกำหนดเนื้อหาและขอบเขตของกรรมสิทธิ์มากขึ้นเท่านั้น โดยเหตุที่การกำหนดเนื้อหาตลอดจนขอบเขตของกรรมสิทธิ์นี้จะต้องคำนึงถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุด้วย ในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดเนื้อหาและขอบเขตของกรรมสิทธิ์ขัดกับหลักการดังกล่าว ย่อมถือว่าการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ รัฐจึงต้องชดใช้ค่าทดแทนความเสียหายให้แก่บุคคลที่เสียหายจากการกำหนดเนื้อหาและขอบเขตของกรรมสิทธิ์ที่ไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การชดใช้ค่าเสียหายในกรณีนี้เป็นคนละประเด็นกับการชดใช้ค่าทดแทนความเสียหายอันเนื่องมาจากการเวนคืนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคล เพราะกรณีดังกล่าวนี้เป็นกรณีที่รัฐกระทำการไม่อยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญเยอรมัน มาตรา 14 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนการเวนคืนและการชดใช้ค่าทดแทนการเวนคืนนั้นเป็นกรณีของมาตรา 14 วรรคสาม

1.3 ความหมายของคำว่ากรรมสิทธิ์

คำว่า “กรรมสิทธิ์” ที่ใช้ในรัฐธรรมนูญเยอรมันนั้น เป็นที่ยอมรับกันเป็นยุติในระบบกฎหมายเยอรมันว่ามีความหมายกว้างกว่ากรรมสิทธิ์ในกฎหมายเอกชน กรรมสิทธิ์ในระบบกฎหมายเอกชนที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 903 ถือว่าเป็นแก่นของกรรมสิทธิ์ตามความหมายของกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่นอกเหนือจากกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งแล้ว กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายพื้นฐานยังครอบคลุมถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติทุกชนิด เหตุผลที่มีการขยายความกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีออกไปอย่างมากก็เพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนนั่นเอง

เกณฑ์หลักที่ใช้พิจารณาความหมายของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายพื้นฐาน คือ ประโยชน์ส่วนบุคคลในทรัพย์สินนั้นประการหนึ่ง และอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้นอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การมีอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้นไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถในการโอนทรัพย์สินนั้นได้ โดยเกณฑ์ดังกล่าวนี้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตามความหมายของรัฐธรรมนูญเยอรมันจึงมีอยู่ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ สิทธิในทรัพย์สินตามกฎหมายเอกชน ประการหนึ่ง เช่น สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ สิทธิเก็บกิน สิทธิครอบครอง ซึ่งเป็นสิทธิที่ชอบด้วยกฎหมาย สิทธิเรียกร้องทางหนี้ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ และสิทธิบางประการในกฎหมายมหาชน อีกประการหนึ่ง หากสิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิที่บุคคลผู้ทรงสิทธิมีส่วนทำให้เกิดขึ้นมาโดยกำลังหรือทรัพย์สินของตนเอง เช่น สิทธิในการได้รับเงินประกันสังคม เนื่องจากสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่บุคคลได้รับเพราะได้จ่ายเงินสะสมล่วงหน้าไว้ก่อน อันเป็นการลงทุนเพื่อให้มีสิทธินั้นขึ้น

ตามแนวคิดของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน มโนทัศน์ว่าด้วย “กรรมสิทธิ์” ตามรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับมุมมองหรือโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ ซึ่งหมายความว่า

ไม่มีความหมายอันแน่นอนเด็ดขาดของกรรมสิทธิ์ซึ่งใช้ได้ในทุกเวลาและทุกสถานที่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง มโนทัศน์ว่าด้วยกรรมสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญเยอรมันเป็นมโนทัศน์ที่ “เปิด” ไม่มีลักษณะ “สัมบูรณ์” และดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติในการที่สร้าง “กรรมสิทธิ์” ขึ้นโดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า “กรรมสิทธิ์” จะมีได้เฉพาะเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เพราะมาตรา 14 แห่งกฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บัญญัติประกันความเป็นสถาบันของกรรมสิทธิ์เอาไว้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้ฝ่ายนิติบัญญัติจะสามารถตรากฎหมายกำหนด “กรรมสิทธิ์” ได้ แต่การตรากฎหมายกำหนดเนื้อหาของกรรมสิทธิ์นั้นจะต้องกระทำโดยผูกพันอยู่กับรัฐธรรมนูญเยอรมัน จะกำหนดขึ้นเองโดยอำเภอใจไม่ได้ สำหรับสิทธิในทางมหาชนที่ศาลรัฐธรรมนูญยอมรับว่าเป็นกรรมสิทธิ์ได้ ก็ต่อเมื่อมีการละเมิดสิทธินั้นโดยไม่มี การทดแทน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักนิติรัฐ

2. มาตรการทางกฎหมายที่จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนีเดิม (ค.ศ. 1871) มาตรา 40 บัญญัติในเรื่องการริบทรัพย์สินไว้เพียงสั้น ๆ คือ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือใช้ หรือเจตนาจะใช้ กระทำความผิดอาจถูกริบได้ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิดหรือผู้มีส่วนกระทำความผิด ส่วนการฟ้องคดีริบทรัพย์สินประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ค.ศ. 1877) มาตรา 430 บัญญัติให้การฟ้องคดีริบทรัพย์สินหรือทำลายทรัพย์สินสามารถยื่นต่อศาลเป็นคดีต่างหากได้ โดยไม่ต้องมีการฟ้องบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย อันเป็นวิธีพิจารณาเพื่อฟ้องตัวทรัพย์สินตรง ในกรณีนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องอาจถูกเรียกเข้ามาในคดีได้ตามมาตรา 431 แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อประเทศเยอรมนีมีรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1949 มีการพิจารณากันมากกว่าโทษริบทรัพย์สินตามกฎหมายพิเศษต่าง ๆ เช่น ให้ริบทรัพย์สินบุคคลที่สามนั้นเป็นการขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงทำให้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง ในที่สุดมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในปี ค.ศ. 1968 และ 1975 ได้มีการแก้ไขเรื่องริบทรัพย์สินอย่างมาก โดยพิจารณาถึงหลักของรัฐธรรมนูญด้วย โดยมีผู้กล่าวอ้างถึงเรื่องการริบทรัพย์สินของประเทศเยอรมนีไว้ดังนี้

แต่เดิมมานักกฎหมายเยอรมันมักจะเห็นว่าการริบทรัพย์สินอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นการลงโทษ และเป็นการป้องกัน โดยมีการเสนอแนวในการแบ่งแยกว่า หากการริบทรัพย์สินใดเป็นการริบทรัพย์สินของตัวการหรือผู้ร่วมกระทำความผิดแล้วก็เป็นมาตรการลงโทษ แต่การริบทรัพย์สินในกรณีที่ไม่น่าจำเป็นของผู้ใดเป็นมาตรการป้องกัน แต่ต่อมาก็ยอมรับว่ามีกฎหมายที่ให้ริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามอยู่เช่นกัน ในบางกรณีซึ่งมีลักษณะมุ่งลงโทษ จึงเกิดแนวคิดในการแบ่งแยกใหม่ว่าการริบทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นมาตรการเสมือนลงโทษ ดังนั้น ในระยะหลังจึงมีผู้เสนอว่าการแบ่งแยกเป็น 2 แบบ แต่เดิมนั้นควรดูที่ความมุ่งหมายโดยถ้าเป็นการริบทรัพย์สินเพราะการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง “ในอดีต” ก็เป็นเรื่องมาตรการลงโทษหรือเสมือนลงโทษ ส่วนการริบทรัพย์สินโดยไม่คำนึงถึงการกระทำในอดีตของผู้กระทำคนหนึ่งคนใดแต่เป็นไป “เพื่อป้องกันอันตราย” ต่อสังคมก็เป็นมาตรการป้องกัน

และแบ่งการริบทรัพย์โดยพิจารณาที่ความมุ่งหมายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษ การริบทรัพย์ที่เป็นเสมือนการลงโทษ และการริบทรัพย์ที่เป็นมาตรการป้องกัน

2.1 การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษ

ในกฎหมายเยอรมันการพิจารณาว่าการริบทรัพย์เป็นมาตรการลงโทษมีหลักพิจารณาประกอบ 3 ประการ คือ

(1) หลักเรื่องความผิด

เนื่องจากการลงโทษบุคคลใดต้องเป็นเรื่องที่ผู้นั้นมีความผิดอย่างหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1951 ศาลยุติธรรมประเทศเยอรมนีพิพากษาว่า กฎหมายที่มีผลเป็นการริบทรัพย์บุคคลที่สุจริตขัดต่อรัฐธรรมนูญ เว้นแต่จะมีการชดใช้ค่าทดแทนสำหรับทรัพย์สินที่ริบ การริบทรัพย์อันเป็นโทษทางอาญาต้องระงับถ้าเจ้าของทรัพย์สินถึงแก่ความตาย วิกลจริต หรือโดยเหตุอื่นใดที่จะมีการฟ้องให้ลงโทษอีกไม่ได้

(2) หลักประกันสิทธิในทรัพย์สิน

ในรัฐธรรมนูญเยอรมันไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้มีการริบทรัพย์โดยแจ้งชัด ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการริบทรัพย์สินจะเป็นการขัดกับหลักประกันสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเป็นการให้ทรัพย์สินตกเป็นของรัฐโดยไม่มีค่าทดแทน แต่ศาลยุติธรรมสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นว่า โทษริบทรัพย์อันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญาไม่ขัดต่อหลักดังกล่าว เพราะแม้แต่เสรีภาพของผู้กระทำความผิดยังอาจถูกจำกัดตัดทอนได้ สิทธิในทรัพย์สินซึ่งเป็นเรื่องสำคัญน้อยกว่าจึงย่อมถูกจำกัดได้เช่นเดียวกันตามหลักสิ่งที่ใหญ่กว่าย่อมรวมสิ่งเล็กๆ

(3) หลักเรื่องสัดส่วนของโทษ

หลักนี้เป็นเรื่องคู่กันกับหลักเรื่องความผิดโดยโทษที่จะลงจะต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่กระทำไป ถ้ากฎหมายใดกำหนดโทษริบทรัพย์รุนแรงเกินสัดส่วน ศาลยุติธรรมสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นว่าเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญ และมาตรา 74b แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันกำหนดว่า ในกรณีที่โทษริบทรัพย์อยู่ในดุลพินิจศาล ศาลจะลงโทษริบทรัพย์รุนแรงเกินสัดส่วนของความผิดไม่ได้ ศาลเยอรมันเคยวินิจฉัยว่าการริบรถยนต์เพราะขับซึ่รถยนต์โดยไม่มีใบอนุญาตย่อมเป็นการไม่ชอบ หรือจะริบรถยนต์เพราะนำเข้าบุหรี่ยิ่ง 600 มวนหรือเหล้าบรันดีเพียง 1 ขวด ย่อมกระทำไม่ได้ เพื่อไม่ให้โทษริบทรัพย์สินในบางกรณีรุนแรงเกินควร มาตรา 74 จึงกำหนดให้มีการริบทรัพย์ไว้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งหรือรอบเพียงบางส่วนก็ได้

2.2 การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการเสมือนลงโทษ

การริบทรัพย์สินที่เป็นเสมือนการลงโทษมักเกิดในกรณีที่บุคคลที่สามมิได้เป็นตัวการหรือผู้ร่วมกระทำความผิดหรือเป็นผู้สนับสนุน แต่มีความผิดในบางระดับทำให้การใช้ทรัพย์สินของตนเป็นการกระทำความผิด การริบเช่นนี้มีในกฎหมายต่าง ๆ หลายฉบับ ที่แล้วมาศาลและอาจารย์กฎหมายของเยอรมันมักอธิบายพื้นฐานของเรื่องนี้โดยอ้างหลักหลายอย่าง เช่น บางคนเห็นว่าเป็นเรื่องมาตรการป้องกัน บางคนเห็นว่าเป็นเพราะเจ้าของบกร่องในการป้องกันไม่ให้เกิดการนำทรัพย์สินไปใช้กระทำความผิด ในที่สุดในปี ค.ศ. 1951 ศาลยุติธรรมเยอรมันได้ตัดสินว่าเป็นไปตามหลักเรื่องความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งหลักเรื่องความผิดนั้นไม่จำกัดว่าจะนำมาใช้เฉพาะในกรณีที่ผู้ทำผิดเป็นตัวการหรือผู้สนับสนุนเท่านั้น

นักกฎหมายเยอรมันเห็นว่า การริบทรัพย์สินในกรณีเสมือนลงโทษนี้ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ เพราะการนำทรัพย์สินไปใช้โดยมิชอบทำให้ไม่อยู่ในความคุ้มครองของหลักประกันสิทธิในทรัพย์สิน ในการปรับปรุงกฎหมายอาญาในปี ค.ศ. 1968 ได้มีการแก้ไขมาตรา 74 (a) ประมวลกฎหมายอาญาให้มีการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามได้ถ้าบุคคลดังกล่าว (1) ประมาทเลินเล่ออย่างมาก ได้ทำให้ทรัพย์สินหรือสิทธินั้นถูกนำไปใช้เป็นปัจจัย หรือเครื่องมือในการกระทำความผิดหรือเตรียมจะกระทำความผิด หรือ (2) ได้กระทำโดยมิชอบให้ตนได้ทรัพย์สินไปโดยรู้อยู่แล้วจากสถานการณ์ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในข่ายต้องถูกริบ

อย่างไรก็ตาม การริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามแม้จะมีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันแต่ก็ยังเป็นที่วิจารณ์กันอยู่ในเยอรมันว่ามีปัญหาอีกหลายประการในการจะถือว่าเป็นไปตามหลักเรื่องความผิด เช่น (1) ไม่มีบทบัญญัติใดระบุว่า การไม่ระมัดระวังของเจ้าของทรัพย์สินเป็นความผิด การจะนำบททั่วไปในเรื่องริบทรัพย์สินมาอ่านประกอบกับองค์ประกอบความผิดแต่ละฐานก็น่าจะไม่เพียงพอ เพราะจะเป็นการเคลือบคลุมเกินไป (2) การริบทรัพย์สินบุคคลที่สามในกรณีนี้อาจไม่เป็นสัดส่วนระหว่างโทษกับความผิด เพราะทรัพย์สินที่ถูกริบอาจมีมูลค่าสูงกว่าโทษปรับที่ลงแก่ตัวผู้กระทำความผิดเองก็ได้ (3) ลักษณะการลงโทษริบทรัพย์สินในกรณีบุคคลที่สามมีแนวโน้มไปทางสงสัยว่าจะมีส่วนร่วมในการกระทำผิดมากกว่า แต่การลงโทษเพราะเหตุเพียงสงสัยน่าจะยังไม่เพียงพอและไม่น่าจะเป็นไปตามหลักของรัฐธรรมนูญเยอรมัน

2.3 การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการป้องกัน

มาตรการป้องกันเป็นการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอันตราย แต่การนำมาใช้จะต้องเป็นเรื่องจำเป็นเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการป้องกันอันตรายนั้นด้วย การริบทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินของใช้ประจำวันเป็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรม เรื่องใดที่ใช้มาตรการที่หย่อนลงมาก็อาจป้องกันได้

แล้วก็ไม่ควรริบทรัพย์ มาตรา 74 b ประมวลกฎหมายอาญา จึงกำหนดให้ศาลอาจใช้ดุลพินิจได้ว่า กรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินนั้นถ้าสามารถออกคำสั่งให้ไม่มีการใช้หรือเคลื่อนย้าย ทรัพย์สิน หรือควบคุมทรัพย์สินนั้น ในแห่งหนึ่งแห่งใดก็เป็นการเพียงพอที่จะป้องกันอันตรายต่อสังคม แล้ว ศาลจะไม่ออกคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นบางส่วนก็ได้ถ้าเป็นการป้องกันอันตรายได้เพียงพอแล้ว ตัวอย่างเช่น ยาที่ได้มาโดยผิดกฎหมายศาลอาจสั่งให้มอบยานั้นให้แก่เภสัชกรแทนการสั่งริบ การขับ รถโดยจำเลยไม่มีใบอนุญาตขับรถนั้นควรนำรถไปควบคุมไว้จนกว่าจะได้รับใบอนุญาตจะเหมาะสม กว่าการริบ ในกรณีของบุคคลซึ่งไม่อาจอนุญาตให้ขับซึ่งรถยนต์ได้แล้วก็ควรบังคับให้เขาขายรถแทนการ สั่งริบโดยผู้นั้นจะได้รับเงินค่าขายรถคืนไป

ทรัพย์สินอันตรายที่อาจริบได้นั้นกฎหมายเยอรมันแยกไว้เป็น 2 ประเภท คือ (1) กรณี อันตรายโดยทั่วไป เช่น ระเบิด อาวุธสงคราม ยาพิษ และ (2) กรณีอันตรายในบางสภาวะการณ์ เช่น ปืนไรเฟิลที่อยู่ในมือของคนสติไม่ดี กรณีแรกมักเห็นกันว่าอาจริบได้ตามหลักมาตรการป้องกัน แต่ก็ อาจมีผู้วิจารณ์ว่าจะแยกเด็ดขาดเช่นนั้นไม่ได้ เช่น ระเบิดที่อยู่ในความครอบครองของโรงงานผู้ผลิต หรือแอสแตมป์ปลอมที่เก็บไว้เป็นตัวอย่างให้เห็นในห้องสมุด เหล่านี้ไม่ได้เป็นอันตรายต่อสังคมโดยตรง ดังนั้น จึงควรพิจารณาเป็นรายคดีไปในปัจจุบัน มาตรา 74 ประมวลกฎหมายอาญากำหนดแต่ หลักการให้ริบได้โดยคำนึงถึงอันตรายที่มีต่อสาธารณะ หรือกรณีที่มีกรณีที่น่ามาใช้กระทำผิดอีก เท่านั้น

2.4 การขอทรัพย์สินคืนและการเรียกค่าทดแทน

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74e ทรัพย์สินที่ริบแล้วนั้น สิทธิของบุคคลที่สาม ยังมีอยู่ เว้นแต่เป็นกรณีที่ต้องริบตามมาตรการป้องกันเพื่อความปลอดภัยซึ่งจะทำให้สิทธิในทรัพย์สิน สิ้นสุดลง แต่บุคคลที่สามหากเป็นผู้สุจริตก็ยังมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74i ส่วนในกรณีที่บุคคลนั้นมีความผิดในแง่มาตรการเสมือนลงโทษ มาตรา 74e กำหนดว่า บุคคลผู้นั้นไม่มีสิทธิจะได้ค่าทดแทน สำหรับบุคคลที่สามซึ่งถูกริบทรัพย์โดยไม่ทราบถึงการริบทรัพย์ นั้นมาก่อน ก็อาจขอคืนทรัพย์สินได้ตามมาตรา 439 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยต้องขอคืนภายใน 1 เดือนนับแต่รู้ แต่ต้องไม่เกิน 2 ปี นับแต่มีการริบทรัพย์สินนั้น

2.5 ปัญหาบางประการในการริบทรัพย์สิน

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้นั้นมีกรรมสิทธิ์ร่วมหรือเป็นเพียงได้สิทธิในทรัพย์สิน เพียงชั่วคราวเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาในการริบเพราะแต่เดิมตัวทรัพย์จะต้องเป็นของผู้กระทำผิดใน ขณะที่ศาลพิพากษาให้ริบ ดังนั้น ในการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ปี ค.ศ. 1968 จึงได้กำหนดให้ ริบ “สิทธิ” ได้ด้วย โดยให้ริบทรัพย์สินนั้นแล้วรัฐเข้าใช้สิทธิแทน เช่น ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเมื่อได้

ชำระหนี้ที่ติดพันแทนผู้ที่ถูกริบ สำหรับการริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกนั้นแม้จะมีหลักว่าทรัพย์สินที่ริบจะต้องเป็นของผู้กระทำความผิดในขณะที่ศาลมีคำพิพากษาแต่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74a ได้ขยายให้ทรัพย์สินที่โอนไปเป็นของบุคคลอื่นได้ด้วย หากบุคคลนั้นทรัพย์สินมาโดยรู้อยู่แล้วตามสถานการณ์ว่าทรัพย์สินนั้นอาจจะอยู่ในข่ายที่ถูกริบได้

ส่วน “กำไร” ที่ได้จากการกระทำความผิดก็เป็นทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 – 73d และบุคคลภายนอกก็อาจถูกริบทรัพย์สินได้ เนื่องจากเป็นกำไรที่ได้จากการกระทำความผิดโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นตัวแทนหรือกระทำการแทนตนหรือบุคคลที่สามนั้นได้รับเอาทรัพย์สินมาโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

2.6 การพิจารณาคดีอาญาเสพติด

โดยปกติการริบทรัพย์สินจะมีควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด ส่วนการฟ้องตัวทรัพย์สินในกรณีหาตัวผู้กระทำความผิดไม่ได้นั้นเป็นข้อยกเว้น ในการฟ้องคดีนั้น บุคคลที่สามซึ่งมีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องขอเข้ามาในคดีอาญาได้ (ตามมาตรา 431 – 439 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน) โดยมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยในคดีนั้น และแม้ว่าบุคคลที่สามจะไม่ร้องขอเข้ามาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 432 ก็บังคับให้ศาลเรียกเข้ามาไต่สวนด้วยหากทราบว่า เป็นผู้เกี่ยวข้อง สำหรับในคดีที่แยกไปฟ้องตัวทรัพย์สินต่างหากนั้นหากเป็นการริบทรัพย์สินตามมาตราการลงโทษ แม้ว่าผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือหาไม่พบก็อาจฟ้องได้ แต่ถ้การฟ้องนั้นเป็นไปไม่ได้โดยข้อกฎหมาย เช่น ผู้กระทำความผิดตายหรือมีเหตุไม่ต้องรับโทษ ดังนี้จะแยกฟ้องคดีริบทรัพย์สินออกไปไม่ได้ ในการฟ้องคดีโจทก์จะต้องพิสูจน์องค์ประกอบความผิดทุกประการทำนองเดียวกับการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในคดีอาญาปกติ แต่ในการริบทรัพย์สินตามมาตราการป้องกัน การฟ้องคดีริบทรัพย์สินแยกออกไปอาจทำได้ไม่ว่าจะมีเหตุที่เป็นไปได้โดยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายก็ตาม (มาตรา 76a แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน) เพราะการริบทรัพย์สินที่เป็นอันตรายต่อสังคมจะไม่ถูกตัดไปโดยอายุความหรือการอภัยโทษ

จากที่กล่าวมาดังกล่าวข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า การริบทรัพย์สินตามระบบกฎหมายของสหพันธ์รัฐเยอรมนีมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างกันตรงที่การแบ่งประเภทของการริบทรัพย์สินโดยของประเทศเยอรมนีแบ่งการริบทรัพย์สินตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษ การริบทรัพย์สินที่เป็นเสมือนการลงโทษ การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการป้องกัน กรณีริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษนั้นต้องมีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นและมีการนำผู้นั้นมาลงโทษ ความรุนแรงที่ใช้ในการลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด สำหรับการริบทรัพย์สินที่เป็นเสมือนมาตรการลงโทษ ศาลสหพันธ์รัฐเห็นว่าเป็นไปตามหลัก

เรื่องความผิดของเจ้าของทรัพย์สินซึ่งไม่จำกัดว่าจะต้องนำมาใช้เฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็น ตัวการหรือผู้สนับสนุนเท่านั้น

ดังนั้น การริบทรัพย์สินตามมาตราการเสมือนลงโทษส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่สามซึ่งไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดในฐานะเป็นตัวการ หรือผู้สนับสนุนเลย หากแต่มีความผิดในบาง ระดับที่ทำให้มีการนำทรัพย์สินของบุคคลที่สามนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดจึงต้องมีการริบ นอกจากนี้ ยังมีการริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการป้องกัน ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ป้องกันสังคมให้พ้นจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากทรัพย์สินนั้น โดยการริบทรัพย์สินตามมาตราการนี้ จะต้องเหมาะสมและได้สัดส่วนกับอันตรายที่จะเกิดขึ้น ทรัพย์สินที่พึงริบตามมาตราการนี้ได้แก่ ทรัพย์สินที่เป็นอันตรายโดยทั่วไป หรือทรัพย์สินที่จะเป็นอันตรายได้ขึ้นอยู่กับภาวะแวดล้อม

การฟ้องคดีริบทรัพย์สินของประเทศเยอรมนีจะดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญา เสมอ การฟ้องตัวทรัพย์สินเพื่อให้ศาลสั่งริบโดยตรงจะเป็นข้อยกเว้นเฉพาะกรณีที่หาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีไม่ได้เท่านั้น สำหรับการฟ้องริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษสามารถแยก ฟ้องออกเป็นคดีต่างหากได้

3.3 การจัดการทรัพย์สินตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ลงนามที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1988 รู้จักกันในนามของ Vienna Convention เพื่อให้รัฐสมาชิกร่วมกันเป็นแนวทางในการแก้ไข กฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว โดยอนุสัญญานี้ได้กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินของ ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย⁵²

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 เป็นอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดฉบับแรกที่กำหนดให้รัฐภาคี สมาชิกจะต้องดำเนินการตามเท่าที่จำเป็นเพื่อให้จะนำบทบัญญัติในอนุสัญญานี้มาตราขึ้นเป็น ความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของตน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถริบทรัพย์สินที่เป็นผลตอบแทนมาจาก

⁵² ปิยะพันธุ์ อุดมศิลป์, Vienna Convention : ปทัสถานของการกำหนดความผิด อาญารฐานฟอกเงิน, วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 23, ฉบับที่ 3 (กันยายน 2536) น. 507

การกระทำความผิด หรือยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท วัสดุและอุปกรณ์ หรือเครื่องมือซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ในลักษณะใด ๆ ในการกระทำความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้ โดยมีเจตนาที่จะตัดผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการลักลอบค้ายาเสพติด โดยกำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินได้มากกว่าหลักการริบทรัพย์สินเดิมที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดวัตถุแห่งการริบนอกจากที่เป็นทรัพย์สินแล้วยังให้รวมถึงการทำให้สิ้นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างถาวรโดยคำสั่งศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น⁵³

ในการดำเนินการริบทรัพย์สินนั้น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ยังบัญญัติให้การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ได้ถูกแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นแล้วจะสามารถกระทำได้ โดยให้ถือเสมือนทรัพย์สินว่าทรัพย์สินที่ได้แปรสภาพไปแล้วนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด หรือหากทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดนั้นถูกนำไปรวมอยู่กับทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ยังสามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ แต่จะถูกจำกัดให้รับได้ไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการริบทรัพย์สินตามมูลค่านั่นเอง นอกจากนี้ ยังได้บัญญัติให้ผลกระทการพิสูจน์ไปตกกับผู้ถูกกล่าวหา โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้มีหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินของตนนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยผลกระทการพิสูจน์ให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา นั้น มีแนวความคิดจากการที่ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมต้องทราบความเป็นมาของทรัพย์สินดีกว่าพนักงานเจ้าหน้าที่และย่อมต้องทราบว่าทรัพย์สินนั้นมีแหล่งที่มาจากรายได้ในส่วนใด ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่แต่ประการใด เพราะหากให้กระทการพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายรัฐ การพิสูจน์ย่อมเป็นไปได้โดยยาก เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมไม่อาจทราบที่มาของทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกกล่าวหาได้ว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งหมดหรือไม่ อย่างไรก็ดี การผลกระทการพิสูจน์ไปให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีมาตรการบังคับให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องกระทำตาม แต่เป็นเพียงบทกำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกสามารถกระทำได้หากไม่ขัดกับกฎหมายภายในของตนเท่านั้น และเพื่อให้การดำเนินการริบทรัพย์สินเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องให้อำนาจแก่ศาล

---

⁵³ สถาพร เขาวนสุภา, การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2556) น. 49-50.

หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจัดหาหลักฐานทางการเงิน หรือทางพาณิชย์ได้ โดยที่ประเทศภาคีจะปฏิเสธการจัดหาหลักฐานดังกล่าวโดยอ้างเรื่องความลับของธนาคารไม่ได้⁵⁴

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีการริบทรัพย์สินระหว่างประเทศได้ในกรณีที่มีทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดในหลายประเทศ ประเทศภาคีหนึ่งเห็นว่ามีความผิดในทรัพย์สินในประเทศอื่นที่อาจริบได้ตามอนุสัญญาฉบับนี้ อาจร้องขอประเทศภาคีอื่นที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ให้ทำการริบทรัพย์สินได้ โดยประเทศภาคีที่ทรัพย์สินอยู่ในดินแดนต้องดำเนินการตามกฎหมายภายในเพื่อริบทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้ด้วย⁵⁵

---

⁵⁴ เฟ็งอ้าง, น. 50-51.

⁵⁵ เฟ็งอ้าง, น. 52.

บทที่ 4

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สิน ต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดในประเทศไทย

จากการศึกษาการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดในต่างประเทศในบทที่ผ่านมา ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

4.1 ภาพรวมของมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ประเทศไทยได้ประสบปัญหายาเสพติดมาอย่างยาวนาน นับแต่มีการยกเลิกการเสพฝิ่น เมื่อ พ.ศ. 2501 ปัญหาเสพติดก็มีได้หมดไป หากแต่ปรากฏยาเสพติดประเภทใหม่ขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ เช่น เฮโรอีน รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงจัดปัญหาเสพติดเป็นปัญหาหลักที่จะต้องแก้ไขให้หมดไป แต่ก็พบกับอุปสรรคมาโดยตลอด เนื่องจากประเทศไทยอยู่ใกล้บริเวณที่เป็นแหล่งผลิตยาเสพติดรายใหญ่ของโลก เมื่อปรากฏว่าการระบาดของยาเสพติดยังคงเป็นไปอย่างรวดเร็ว รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ก.ป.ส.) ขึ้นในปี พ.ศ. 2504 ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและประสานงาน เพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยด่วน⁵⁶ จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม

---

⁵⁶ สำนักงาน ป.ป.ส., ประวัติความเป็นมา สำนักงาน ป.ป.ส., <https://www.oncb.go.th/Home/Pages/history.aspx> ค้นคืน 21 กรกฎาคม 2559.

4.2 การจัดการทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นพร้อม ๆ กับกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534⁵⁷ โดยมีวัตถุประสงค์เป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหา ยาเสพติดเพิ่มขึ้นจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 อันเป็นกฎหมาย ที่มีอยู่เดิม เนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้เกิดประสิทธิภาพที่จะดำเนินการกับ ผู้กระทำความผิดในเรื่องดังต่อไปนี้⁵⁸

1. ไม่สามารถจะนำตัวการใหญ่ที่อยู่เบื้องหลังการผลิตและการค้ายาเสพติดมาลงโทษได้
2. ไม่สามารถจะริบทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ของผู้ผลิตหรือผู้ค้ายาเสพติดที่ได้จากการกระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด
3. ไม่สามารถจะบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดจนครบขั้นตอนในการบำบัดจน เลิกใช้ยาเสพติด

คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2532 อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติ ปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. .... โดยมีข้อสังเกตว่า การยึดหรืออายัด ทรัพย์สินในชั้นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ตามร่างมาตรา 16 นั้น ภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สิน ได้มาในทางที่ชอบหรือไม่ ควรเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นผู้พิสูจน์⁵⁹ อย่างไร ก็ดี เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ การกำหนดภาระการพิสูจน์กลับตกอยู่แก่ฝ่ายผู้ถูกตรวจสอบ ทรัพย์สิน⁶⁰

⁵⁷ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534 ถูกยกเลิกแล้วโดย พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 3

⁵⁸ สำนักงาน ป.ป.ส., รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ...., 8 มีนาคม 2532, น. 2.

⁵⁹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, หนังสือ ที่ นร 0203/17493 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. .... และ ร่างพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ...., 3 พฤศจิกายน 2532,

⁶⁰ เป็นไปตามมาตรา 22 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่บัญญัติว่า “เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

4.2.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีสาระสำคัญเพื่อเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวขึ้นโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้มีองค์ประกอบของผู้บังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

4.2.1.1 คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ อัยการสูงสุดเป็นรองประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร และผู้ว่าราชการนครแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกรรมการและเลขานุการ⁶¹

คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นผู้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ ตลอดจนเป็นผู้ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน นอกจากนี้แล้ว ยังมีอำนาจเสนอแนะต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎหมายกระทรวงเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดและการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ และวางระเบียบเกี่ยวกับกองทุน⁶²

ชั่วคราวแล้ว ให้คณะกรรมการจัดให้มีการพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว และในกรณีที่ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งได้ ก็ให้คืนทรัพย์สินให้แก่ผู้นั้น แต่如果不能พิสูจน์ได้ ให้ถือว่าการยึดหรืออายัดตามวรรคสองเป็นการยึดหรืออายัดตามวรรคหนึ่ง”

⁶¹ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 15 วรรคหนึ่ง

⁶² พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 16

4.2.1.2 เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นตำแหน่งข้าราชการประจำที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁶³

4.2.1.3 พนักงานเจ้าหน้าที่

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 บัญญัตินิยามของ “พนักงานเจ้าหน้าที่” ว่าหมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้⁶⁴ ดังนั้น “พนักงานเจ้าหน้าที่” จึงหมายความว่า ผู้ที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้นเอง ซึ่งปกติจะแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

4.2.2 การยึดและจัดการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การยึดและจัดการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นไปตามความในหมวด 2 คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยเป็นอำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดังนี้

4.2.2.1 การตรวจสอบทรัพย์สิน

ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหารายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้น หรือในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้⁶⁵ ในกรณีนี้ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ออก

⁶³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, มาตรา 12

⁶⁴ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 3 บทนิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่”

⁶⁵ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 19 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบ

ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การยุติการตรวจสอบทรัพย์สินและการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. 2557 โดยวางเกณฑ์ในการพิจารณาสั่งตรวจสอบทรัพย์สินนั้น ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดำเนินการตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริง รายละเอียดหรือพฤติการณ์ ดังนี้

- (1) ชื่อ นามสกุล และเลขประจำตัวประชาชนของผู้ต้องหาหรือเลขประจำตัวบุคคลตามเอกสารที่ทางราชการออกให้
- (2) ข้อกล่าวหา ชนิด ประเภทและปริมาณยาเสพติดของกลาง
- (3) พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องหรือที่เคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (4) รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่ตรวจพบ
- (5) รายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ รายได้และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการได้มาซึ่งทรัพย์สิน
- (6) ชื่อหน่วยงานผู้ทำการสืบสวนจับกุมและหัวหน้าชุดในการสืบสวนจับกุม
- (7) ชื่อหน่วยงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ

เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้หน่วยงานที่เสนอเรื่องให้มีการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินจัดส่งข้อมูลและข้อเท็จจริงไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁶⁶ เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหารายใดเป็นทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะเสนอไปยังคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหารายนั้น แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใดอาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน และมีความจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจนำเสนอคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ทันหรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้⁶⁷

แห่งชาติ ฉบับที่ 116/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

⁶⁶ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การยุติการตรวจสอบทรัพย์สินและการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. 2557, ข้อ 4

⁶⁷ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การยุติการตรวจสอบทรัพย์สินและการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. 2557, ข้อ 5

แต่หากพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแล้วพบว่าการดำเนินการตรวจสอบต่อไปจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่จะแจ้งผลการตรวจสอบพร้อมกับความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อพิจารณา หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาจสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินนั้น และในกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หากเห็นสมควรจะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวในระหว่างการตรวจสอบให้แก่เจ้าของทรัพย์สินก็ได้⁶⁸ ซึ่งการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการคือ เกิดความไม่คุ้มค่าในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การยึดหรืออายัดและการจัดการทรัพย์สินหรือไม่เกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามยาเสพติดหรือเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าประโยชน์ที่ทางราชการจะได้รับ หรือเป็นทรัพย์สินที่หากมีการดำเนินการตามกฎหมายอื่นแล้วจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายยิ่งกว่า⁶⁹ ทั้งนี้ การแจ้งผลการตรวจสอบทรัพย์สิน จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณา ดังนี้

(1) พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน

(2) ผลการดำเนินคดีอาญาหรือคำพิพากษาในคดีที่ผู้ต้องหาถูกจับกุมในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) รายละเอียดทรัพย์สิน สภาพและราคาประเมินของทรัพย์สินแต่ละรายการ

(4) ภาระต่าง ๆ ที่จะตกแก่ทางราชการหากดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป

(5) ประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้รับทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(6) การดำเนินการตามกฎหมายอื่นจะเกิดประโยชน์มากกว่าหรือเป็นภาระแก่ทางราชการน้อยกว่าการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้

---

⁶⁸ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 19 วรรคสาม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 116/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

⁶⁹ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การยุติการตรวจสอบทรัพย์สินและการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. 2557, ข้อ 6 วรรคสอง

ในการพิจารณา หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเห็นสมควรดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป แต่กรณีที่คณะกรรมการเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินนั้น หากคณะกรรมการเห็นสมควรจะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวในระหว่างการตรวจสอบให้แก่เจ้าของทรัพย์สินก็ได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน แต่หากเป็นกรณีทรัพย์สินที่คืนเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามกฎหมายดังกล่าวอีกได้⁷⁰

4.2.2.2 การตรวจสอบทรัพย์สินโดยพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการตรวจสอบทรัพย์สิน คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแทนแล้วรายงานให้ทราบก็ได้ โดยให้ประกาศ เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อขอรับทรัพย์สินคืนได้ด้วย⁷¹ ซึ่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้กำหนดเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินโดยพนักงานเจ้าหน้าที่และการประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมาขอรับทรัพย์สินคืนว่า ในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจะต้องดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้ง⁷² เมื่อได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบโดยการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ทราบถึงทรัพย์สินที่ได้มาหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จากข้อมูลเอกสาร หรือหลักฐานที่ได้รับจากการรายงานการจับกุมรายงานที่ได้รับตามระเบียบสำนักงานกฤษฎีกาว่าด้วยการประสานงานในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2527 และจากรายงานที่ได้รับจากการสืบสวนในทางอื่น ในการตรวจสอบทรัพย์สินตามที่รวบรวมได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นให้ปรากฏว่า

⁷⁰ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การยุติการตรวจสอบทรัพย์สินและการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว พ.ศ. 2557, ข้อ 8

⁷¹ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 21

⁷² กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 1

ทรัพย์สินนั้นเป็นผู้ใด ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยวิธีใด เมื่อใด มีหลักฐานการได้มาอย่างไร และมีราคาโดยประมาณเท่าใด แล้วจัดทำรายละเอียดแสดงรายการทรัพย์สินที่ตรวจสอบรวมทั้งรายละเอียดที่ได้จากการตรวจสอบลงในสารบบคัติบันที่รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตรวจสอบ⁷³

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สินหรือมีเหตุอันสมควรที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่ต้องตรวจสอบ อาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายอาจร้องขอให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินใช้อำนาจตามมาตรา 22 สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนได้ หรืออาจร้องขอให้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนก็ได้⁷⁴

ในการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การรวบรวมข้อมูล เอกสาร และพยานหลักฐานในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน หากเป็นการตรวจสอบอสังหาริมทรัพย์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือไปยังเจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ดำเนินการตรวจสอบให้ก็ได้ ส่วนการตรวจสอบอสังหาริมทรัพย์นั้น กรณีอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมีทะเบียนตามกฎหมาย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือไปยังนายทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ดำเนินการตรวจสอบให้ก็ได้ ส่วนกรณีอสังหาริมทรัพย์อื่น หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าบุคคลใดมีข้อมูลเอกสาร หรือพยานหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ของผู้ต้องหาที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอให้บุคคลดังกล่าวมาให้ถ้อยคำ หรือให้แจ้งข้อมูล หรือให้ส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานนั้นก็ได้ การตรวจสอบการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน ให้ตรวจสอบจากการจดทะเบียนที่ได้กระทำภายในระยะเวลาสิบปีก่อนวันที่ผู้ต้องหานั้นถูกจับกุมหรือได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา และได้กระทำภายหลังวันดังกล่าวด้วย สำหรับการตรวจสอบทรัพย์สินประเภทเงินฝากธนาคารหรือเงินฝากในสถาบันการเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอความร่วมมือจากสำนักงานใหญ่ของธนาคารหรือจากสถาบันการเงินนั้น เพื่อขอเอกสารหลักฐานเงินฝากในชื่อของผู้ถูกตรวจสอบที่มีหรือที่เคยมี บุคคลในครอบครัวรวมทั้งที่ใช้ชื่อนามอื่น ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าของหรือมีอำนาจสั่งจ่าย หรือมีอำนาจสั่งจ่ายร่วมกับบุคคลอื่นได้ นอกจากนี้แล้ว การ

⁷³ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 2

⁷⁴ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 3

ตรวจสอบพยานหลักฐานอื่น ๆ ให้ตรวจสอบตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินกำหนด⁷⁵

ในกรณีทรัพย์สินที่ตรวจสอบได้มีหลักฐานของทางราชการหรือหลักฐานอื่นที่ปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ระบุว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของบุคคลอื่น หรือในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าบุคคลอื่นอาจอ้างตัวเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีหนังสือแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงการตรวจสอบทรัพย์สินนั้น แต่หากเป็นกรณีที่ไม้อาจทราบได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของบุคคลใด พนักงานเจ้าหน้าที่จะปิดประกาศแจ้งการตรวจสอบทรัพย์สินนั้นไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ทำการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และที่สำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ที่ตรวจสอบพบทรัพย์สินนั้น เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่าย ในท้องที่นั้นอย่างน้อยสองฉบับ เป็นเวลาอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน และในกรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานที่ดินแห่งท้องที่ที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่และบริเวณที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย ซึ่งในหนังสือแจ้งจะระบุรายละเอียดของทรัพย์สินอย่างชัดเจนเพียงพอที่บุคคลทั่วไปจะเข้าใจได้ถึง ประเภทชนิด ลักษณะ ขนาด หรือจำนวน และท้องที่ที่ตรวจสอบพบหรือที่เป็นที่ตั้งของทรัพย์สินนั้น⁷⁶

ในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินอาจไปแสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับทรัพย์สินของตนคืนได้ในวันและเวลาทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ หากว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือเจ้าของทรัพย์สินได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ โดยให้นำพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปแสดงด้วย ในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกปากคำของบุคคลดังกล่าวและรายละเอียดแห่งพยานหลักฐานนั้นไว้เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป⁷⁷

เมื่อได้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินเสร็จแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะรายงานผลการดำเนินการพร้อมด้วยสารบบคดีบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตรวจสอบได้ต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

⁷⁵ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 4

⁷⁶ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 5

⁷⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 6

เพื่อพิจารณาต่อไป⁷⁸ หากผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัดหรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต่อนั้น⁷⁹

4.2.2.3 การขอรับทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สิน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใด อาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าจะได้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ แต่ก็ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้⁸⁰ ซึ่งในเรื่องของการขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวไปใช้ประโยชน์นี้เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่กำหนดให้ผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องขอผ่อนผันต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อขอรับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวตามคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปใช้ประโยชน์ในเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น โดยให้แสดงเหตุผลและความจำเป็นในการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งกำหนดเวลาที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์และผู้ซึ่งจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น และในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องเป็นผู้ซึ่ง

⁷⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 7

⁷⁹ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 22 วรรคหนึ่ง

⁸⁰ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, มาตรา 22 วรรคสอง

อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ให้แสดงหลักฐานแห่งการเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นด้วย⁸¹ ซึ่งการพิจารณาอนุญาตให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์นั้น จะพิจารณาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ประกอบด้วย⁸²

- (1) เหตุผล ความจำเป็น และความเร่งด่วนที่จะต้องนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์
- (2) ความน่าเชื่อถือของผู้ที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์
- (3) ประเภทและมูลค่าของทรัพย์สินและลักษณะของการนำทรัพย์สินไปใช้ ประโยชน์ว่าจะมีความเสี่ยงภัยหรือเสี่ยงต่อความเสียหายหรือไม่เพียงใด
- (4) ระยะเวลาที่จะนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์

นอกจากนี้แล้ว คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะอนุญาตให้ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ แต่การจะอนุญาตให้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ ให้กระทำโดยมีหลักประกันเท่านั้น ซึ่งในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจอนุญาตให้มีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ก่อนโดยมีหลักประกันแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้ ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือเพิกถอนการอนุญาตในภายหลังก็ได้ การอนุญาตดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ให้ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติด้วยก็ได้⁸³

เมื่อได้รับการผ่อนผันให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกันแล้ว ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องทำสัญญารับรองทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ แต่หากเป็นการผ่อนผันให้นำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์โดยมีหลักประกัน ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องทำสัญญารับรองทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์พร้อมทั้งส่งมอบหลักประกันแก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้วจึงจะรับรองทรัพย์สินนั้นไปได้ ซึ่งในสัญญาจะระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ได้รับอนุญาต กำหนดเวลาที่อนุญาต และข้อความ

---

⁸¹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 1

⁸² กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 2

⁸³ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 3

ยินยอมชดใช้ค่าเสียหายตามจำนวนหรืออัตราที่กำหนดในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่องหรือสูญหายไว้ด้วย⁸⁴

สำหรับหลักประกันนั้น อาจเป็นเงินสด พันธบัตรรัฐบาลไทย เชื้อธนาคารหรือตราที่อาจขึ้นเงินได้ในวันส่งมอบเป็นหลักประกัน หุ่นหรือหุ่นกึ่งที่ออกโดยนิติบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นอสังหาริมทรัพย์ บุคคลอื่นโดยมีหลักประกันข้างต้นมอบเป็นหลักประกัน หรือหลักทรัพย์อื่นที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเห็นสมควรให้รับเป็นหลักประกันได้ อย่างหนึ่งอย่างใด⁸⁵

การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์จะสิ้นสุดลงเมื่อถูกคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพิกถอนคำสั่งเนื่องจากผู้ได้รับอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต หรือในกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด⁸⁶ นอกจากนี้แล้ว คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินอาจมีคำสั่งเพิกถอนการอนุญาตทั้งหมดหรือบางส่วน กำหนดเงื่อนไขใด ๆ เพิ่มเติม มีคำสั่งให้มีการวางหลักประกันเพิ่มขึ้น หรือดีกว่าเดิมภายในเวลาที่กำหนดก็ได้ ซึ่งการใช้อำนาจในส่วนนี้ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจมีคำสั่งไปก่อนก็ได้แล้วจึงรายงานต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน⁸⁷

การคืนทรัพย์สินนั้น ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องรีบส่งคืนทรัพย์สินที่นำไปใช้ประโยชน์ให้แก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทันทีเมื่อปรากฏว่ามีคำสั่งเพิกถอนการอนุญาต ครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาต หรือผู้ที่นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์หมดความจำเป็นที่จะต้องใช้ประโยชน์ทรัพย์สินนั้นแล้ว⁸⁸ สำหรับหลักประกันนั้น ถ้ามิได้มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

⁸⁴ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 4

⁸⁵ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 5

⁸⁶ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 6

⁸⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 7

⁸⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 9

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะส่งคืน เมื่อการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์เป็นไปโดยถูกต้องตามสัญญาและผู้ได้รับอนุญาตได้ส่งคืนทรัพย์สินนั้นแล้ว แต่ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ส่งคืนนั้นมีความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายอย่างใด ๆ อันเนื่องมาแต่การนำไปใช้ประโยชน์ จะมีการหักค่าเสียหายออกจากหลักประกันนั้น ตามส่วน แต่ถ้าผู้ได้รับอนุญาตไม่ส่งทรัพย์สินคืนตามสัญญา ๆ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ หลักประกันจะถูกริบ⁸⁹

เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราวแล้ว คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะจัดให้มีการพิสูจน์ทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว หากผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถพิสูจน์ถึงความเป็นเจ้าของได้ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะคืนทรัพย์สินให้ แต่ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกยึดหรืออายัดต่อไปจนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัดหรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต้องหาหนี้ ซึ่งทรัพย์สินที่มีการตรวจสอบดำเนินการนี้จะครอบคลุม

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาที่ได้รับขาย จำหน่าย โอนหรือยกย้ายไปเสียในระหว่างระยะเวลาสิบปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัด และภายหลังนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ว่าการโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน⁹⁰

4.2.2.4 การยึดและอายัดทรัพย์สิน

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว ซึ่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้กำหนดเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ว่า ในการยึดและอายัดทรัพย์สินนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มี

⁸⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 10

⁹⁰ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 22

หนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบโดยเร็ว และให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าวบันทึกการสั่งยึดนั้นไว้⁹¹

ก่อนทำการยึดทรัพย์สิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงเอกสารแสดงการได้รับมอบหมายและคำสั่งยึดทรัพย์สินต่อผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของทรัพย์สิน ถ้าไม่พบตัวผู้นั้นก็ให้แสดงต่อบุคคลผู้ครอบครองหรือบุคคลในครอบครัวของผู้ครอบครองทรัพย์สิน หากไม่พบตัวบุคคลใด ๆ ณ ที่ทำการยึดนั้น ก็ให้ดำเนินการยึดโดยให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองในท้องที่นั้นมาร่วมเป็นพยานด้วย⁹² การดำเนินการยึดทรัพย์สินสามารถทำได้ในระหว่างเวลากลางวันของทุกวัน เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ได้ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะสูญหายหรือถูกยกย้ายก็ให้มีอำนาจดำเนินการยึดในเวลากลางคืนได้⁹³

พนักงานเจ้าหน้าที่จะปิดประกาศการยึดไว้ ณ บริเวณอสังหาริมทรัพย์นั้นและมีหนังสือแจ้งการยึดให้ผู้ถูกตรวจสอบ เจ้าของอสังหาริมทรัพย์และเจ้าของร่วมทราบ หากไม่สามารถแจ้งแก่บุคคลดังกล่าวได้ ก็จะใช้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินและสำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่อันเป็นที่ตั้งแห่งอสังหาริมทรัพย์นั้น และที่ทำการของสำนักงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถนำหนังสือสำคัญสำหรับอสังหาริมทรัพย์มาได้ก็จะนำหนังสือสำคัญนั้นมาเก็บรักษาไว้ ณ ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁹⁴

ในการยึดที่ดินที่มีโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งใด ๆ ที่เป็นของผู้อื่นรวมอยู่ด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่จะบันทึกถ้อยคำของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งนั้นว่ามีสิทธิในที่ดินนั้น

⁹¹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 1

⁹² กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 2

⁹³ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 3

⁹⁴ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 4

อย่างไร เช่น สิทธิอาศัย สิทธิการเช่า หรือสิทธิเหนือพื้นดิน⁹⁵ สำหรับการยึดโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง
 อยู่อื่น พนักงานเจ้าหน้าที่จะจดแจ้งรายละเอียดของสิ่งเหล่านั้นตามที่เห็นสมควร⁹⁶

การยึดสังหาริมทรัพย์ พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีหนังสือแจ้งการยึดให้ผู้ถูกตรวจสอบ
 เจ้าของทรัพย์สิน หรือเจ้าของร่วมทราบ หากไม่สามารถแจ้งแก่บุคคลดังกล่าวได้ ก็จะปิดประกาศ
 แจ้งการยึดไว้ ณ ที่ทำการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั้งใน
 ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และสำหรับสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียนกรรมสิทธิ์ เช่น เรือกำปั่น หรือเรือที่
 มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือรถยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพคนอยู่อาศัย
 เครื่องจักรอากาศยาน ก็จะแจ้งการยึดไปยังนายทะเบียนแห่งทรัพย์สินนั้นและนายทะเบียนก็จะบันทึก
 การยึดนั้นไว้⁹⁷

พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำบัญชีทรัพย์สินที่ยึดโดยแสดงรายละเอียด เช่น ชื่อ ประเภท
 จำนวน ขนาด น้ำหนัก สภาพของทรัพย์สิน ตามลำดับหมายเลขไว้และให้แสดงเครื่องหมายไว้ที่
 ทรัพย์สินนั้นให้เห็นโดยประจักษ์แจ้งว่าได้มีการยึดแล้ว⁹⁸ และจัดการให้ผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของ
 ทรัพย์สินหรือผู้ที่ครอบครองหรือผู้ที่อยู่ในครอบครองทรัพย์สินนั้นลงนามรับรองบัญชี
 ทรัพย์สินที่ยึดไว้ หากผู้นั้นไม่ยินยอมลงลายมือชื่อ หรือในกรณีไม่มีบุคคลดังกล่าว ก็จะจดแจ้งในบัญชี
 ทรัพย์สินที่ยึดและให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองในท้องที่นั้น ลงลายมือชื่อรับรอง
 แทน⁹⁹

กรณีที่สังหาริมทรัพย์ใดไม่สามารถขนย้ายไปเก็บรักษาไว้ได้ หรือสังหาริมทรัพย์นั้นมี
 สภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาเก็บรักษา พนักงานเจ้าหน้าที่จะรายงานต่อเลขาธิการคณะกรรมการ

⁹⁵ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการใน
 การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 5

⁹⁶ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการใน
 การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 6

⁹⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการใน
 การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 7

⁹⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการใน
 การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 8

⁹⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการใน
 การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 9

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร หากยังไม่มีคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะจัดการเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ตามที่เห็นสมควรไปล่วงหน้าก่อน¹⁰⁰

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้อายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องใดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะแจ้งคำสั่งแก่ผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของทรัพย์สินและบุคคลภายนอกซึ่งต้องรับผิดชอบเพื่อให้ชำระเงินหรือให้ส่งมอบสิ่งของนั้น¹⁰¹ ถ้าค่าแห่งสิทธิเรียกร้องซึ่งอายัดไว้นั้นต้องเสื่อมเสียไปเพราะความผิดของบุคคลภายนอกเนื่องจากการที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอายัดไม่ว่าด้วยประการใด ๆ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะเรียกให้บุคคลภายนอกนั้นรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายใด ๆ อันเกิดขึ้นแต่การนั้นด้วย¹⁰²

สำหรับคำสั่งอายัดนั้น อาจออกได้ไม่ว่าหนี้ของบุคคลภายนอกนั้นจะมีข้อโต้แย้งข้อจำกัดหรือเงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่¹⁰³

4.2.2.5 การประเมินราคาทรัพย์สิน

ในการประเมินราคาทรัพย์สินนั้น เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายใดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจะต้องดำเนินการประเมินราคาทรัพย์สินดังกล่าวโดยเร็ว¹⁰⁴ สำหรับการประเมินราคาทรัพย์สินบางประเภท พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายอาจขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบประเภทชนิด และประเมินราคาทรัพย์สินนั้นได้¹⁰⁵ นอกจากนี้แล้ว หากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ

¹⁰⁰ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 10

¹⁰¹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 11

¹⁰² กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 12

¹⁰³ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 13

¹⁰⁴ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 14

¹⁰⁵ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 15

ปราบปรามยาเสพติดเห็นว่าราคาทรัพย์สินที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินต่ำหรือสูงเกินไป คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ชี้แจงเหตุผลแห่งการประเมิน หรือสั่งให้มีการประเมินราคาสินทรัพย์สินนั้นใหม่ได้¹⁰⁶

การประเมินราคาสินทรัพย์สินมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินราคาที่ดินให้ถือหลักเปรียบเทียบกับราคาตลาดหรืออิงราคาที่เกี่ยวข้องกับราคาตลาดให้มากที่สุด แต่ไม่ต่ำกว่าราคาประเมินของกรมที่ดินซึ่งใช้ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

(2) การประเมินราคาโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง

(ก) อาคารที่ก่อสร้างใหม่ให้ถือหลักการถอนแบบคำนวณตามวิธีการของการก่อสร้าง

(ข) อาคารที่ใช้งานแล้ว ให้คำนวณตามตารางสำเร็จของทางราชการ

(3) การประเมินราคาสินทรัพย์สินอื่น ๆ

(ก) สำหรับของใหม่ ให้ถือราคาตลาดเป็นเกณฑ์การประเมิน

(ข) สำหรับของเก่า ให้ถือตามราคาตลาดหักด้วยค่าเสื่อมราคา ตามสภาพความเป็นจริงหรือตามวิธีการที่กำหนดไว้

(ค) สำหรับราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ให้ใช้ราคาซื้อขายครั้งหลังสุด ส่วนราคาหุ้นกู้ ให้ใช้ราคาที่ตราไว้และราคาหุ้นในบริษัทต่าง ๆ ให้ประเมินราคาโดยการประเมินฐานะทางการเงินและการดำเนินงานของบริษัทนั้น¹⁰⁷

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการยึดหรืออายัด และประเมินราคาสินทรัพย์สินเสร็จแล้ว ก็จะทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้วแต่กรณี พร้อมแนบบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดนั้นไปด้วย¹⁰⁸ ค่าใช้จ่ายในการยึด อายัด เก็บรักษาทรัพย์สินชั่วคราว และประเมินราคาสินทรัพย์สินจะใช้จ่ายจาก

¹⁰⁶ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 16

¹⁰⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 17

¹⁰⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 18

เงินกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด¹⁰⁹ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดนอกจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จะเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง¹¹⁰

4.2.2.6 การเก็บรักษาทรัพย์สิน

การเก็บรักษาทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดให้ “ทรัพย์สิน” หมายความว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่คณะกรรมการได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้แล้ว และให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวด้วย¹¹¹

ในการเก็บรักษาทรัพย์สิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินจะนำทรัพย์สินนั้นและเอกสารที่เกี่ยวข้องเท่าที่มี มาส่งมอบให้ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินเพื่อเก็บรักษาไว้ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้เป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือเป็นการประกอบกิจการ เช่น อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือเกษตรกรรม ที่มีรายได้จากการประกอบกิจการดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่จะรายงานต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทันที เพื่อให้พิจารณาสั่งการว่าจะให้เก็บรักษาอย่างไร¹¹²

ในกรณีปกติ ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดหรือผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค แล้วแต่กรณี จะมีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดได้ในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ แต่ในกรณีมีเหตุจำเป็นและสมควร เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะประกอบด้วย

¹⁰⁹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, ข้อ 19

¹¹⁰ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 23

¹¹¹ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 3

¹¹² ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 5

ข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน หรือจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดีอาเสพติดหรือผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค ให้เป็นผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินรายการใดหรือทรัพย์สินจากคดีใดโดยเฉพาะก็ได้¹¹³ ซึ่งบุคคลผู้ มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินมีหน้าที่ดังต่อไปนี้¹¹⁴

- (1) ตรวจสอบความถูกต้องของทรัพย์สินที่จะต้องเก็บรักษาหรือส่งมอบ
- (2) จัดทำบัญชีทรัพย์สินที่เก็บรักษา
- (3) จัดทำหลักฐานการรับหรือส่งมอบทรัพย์สิน
- (4) เก็บรักษาบัญชีและรหัสของสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินตามข้อ ๘
- (5) ตรวจสอบเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ความชำรุดบกพร่อง และรายงานความเคลื่อนไหว หรือผลการตรวจสอบเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- (6) เก็บรักษาทรัพย์สินที่ได้รับมอบไว้ให้ปลอดภัย
- (7) ส่งมอบทรัพย์สินแก่บุคคลที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีคำสั่ง

เมื่อมีการเก็บทรัพย์สินไว้แล้ว จะมีการแยกเก็บลูกกุญแจและรหัสออกจากกัน โดยผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดีอาเสพติด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค หรือประธานกรรมการเก็บรักษาทรัพย์สินที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่งตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นผู้เก็บรักษาห้สกุญแจ และข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือยศพันตำรวจโทขึ้นไปหรือเทียบเท่า และข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับ 6 ขึ้นไป หรือยศพันตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่าที่มีหน้าที่เก็บรักษา ลูกกุญแจคนละหนึ่งดอก ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สิน จากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด¹¹⁵

¹¹³ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 6

¹¹⁴ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 7

¹¹⁵ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 8

ในการเก็บรักษาทรัพย์สิน จะมีการจัดทำบัตรหรือเครื่องหมายติดไว้กับทรัพย์สินนั้นตามบัญชีทรัพย์สินที่เก็บรักษา เพื่อสะดวกและง่ายต่อการค้นหาและอ้างอิง และจะเก็บรักษาทรัพย์สินตามประเภท สภาพ และขนาดของทรัพย์สินในสถานที่หรือห้องที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย¹¹⁶

ถ้าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่ไม่สะดวกต่อการขนย้าย ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินอาจจัดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินดูแลทรัพย์สินต่อไปได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินยินยอม หรือจัดให้ผู้อื่นดูแลรักษาทรัพย์สิน เช่น จ้างคนเฝ้าทรัพย์สิน¹¹⁷

ถ้าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือเป็นการประกอบกิจการ เช่น อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือเกษตรกรรม ที่มีรายได้จากการประกอบกิจการดังกล่าว เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะมีคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือให้เช่าอสังหาริมทรัพย์หรือกิจการดังกล่าว โดยให้ส่งมอบเงินรายได้ทั้งหมดหรือบางส่วนแก่ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินภายในเวลาและตามเงื่อนไขที่กำหนดก็ได้ เพื่อเก็บรักษาเช่นเดียวกับทรัพย์สินและเมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้วให้รายงานคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในโอกาสแรกที่มีการประชุม¹¹⁸

ถ้าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาเป็นเงินสด พนักงานเจ้าหน้าที่จะริบนำเข้าฝากสถาบันการเงินตามที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินกำหนดในวันที่รับทรัพย์สิน หากไม่สามารถนำเข้าฝากได้ทันเนื่องจากสถาบันการเงินปิดทำการแล้ว ก็จะริบนำเข้าฝากในโอกาสแรกที่สถาบันการเงินเปิดทำการ แล้วรายงานให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบ กรณีทรัพย์สินที่เก็บรักษาเป็นเงินตราต่างประเทศที่อาจแลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยได้จะต้องแลกเปลี่ยนเป็นเงินไทยแล้วเก็บรักษาตามวรรคหนึ่ง¹¹⁹ แต่หากทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาเป็นอัญมณี เครื่องทองรูปพรรณ หรือของมีค่าอื่นทำนองเดียวกัน ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินจะเก็บรักษาทรัพย์สินไว้ในที่ปลอดภัยตามที่

¹¹⁶ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 9

¹¹⁷ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 10

¹¹⁸ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 11

¹¹⁹ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 12

เห็นสมควร โดยในบัญชีทรัพย์สินที่เก็บรักษาจะปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นตามสมควร¹²⁰

ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินจะรายงานต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยเร็วเพื่อให้พิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของสด ของเสียได้ หรือถ้าห่วงง้ำไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น มีลักษณะที่อาจทำให้สกรปรก เลอะเทอะ หรือมีกลิ่นหรืออาจรบกวนหรือก่อความรำคาญ ทรัพย์สินนั้นมีน้ำหนักมากหรือไม่สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย หรือมีขนาดใหญ่มาก หรือเปลืองเนื้อที่ในการเก็บรักษา ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งโดยสภาพอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย เช่น สารเคมีหรือสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง หรือเป็นทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษาไว้ในสถานที่โดยเฉพาะเพื่อรักษาคุณภาพของตัวทรัพย์สิน¹²¹ หากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเห็นว่าทรัพย์สินที่ต้องเก็บรักษานั้นไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือการเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากเกินสมควร เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบว่าด้วยการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ¹²²

ส่วนการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินออกนอกสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินจะกระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค หรือประธานกรรมการเก็บรักษาทรัพย์สินก่อนเท่านั้นนอกจากนี้ ในกรณีทรัพย์สินที่เก็บรักษาเกิดความเสียหายจะต้องรับรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยเร็ว¹²³

ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของ

---

¹²⁰ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 13

¹²¹ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 14

¹²² ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 15

¹²³ ระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด หรืออายัด พ.ศ. 2535, ข้อ 16

ทางราชการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้¹²⁴ แต่หากว่าปรากฏข้อเท็จจริงในภายหลังว่าทรัพย์สินที่นำไปใช้ดังกล่าวมิใช่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็จะต้องคืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดใช้ค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินกำหนดโดยใช้จากเงินกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ก็จะต้องชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่เหมาะสมได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี¹²⁵

4.2.2.7 อำนาจของกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน อนุกรรมการ และเลขาธิการ

ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน กรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน อนุกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดชุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้ายก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืน¹²⁶

¹²⁴ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 24 วรรคสอง

¹²⁵ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 24 วรรคสี่

¹²⁶ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 25

นอกจากนี้แล้ว การยึดหรืออายัดทรัพย์สินซึ่งกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นส่วนตัว¹²⁷

4.2.2.8 กระบวนการขึ้นศาล

เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง และทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง และในกรณีที่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก พนักงานอัยการจะต้องยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง¹²⁸

เมื่อศาลสั่งริบคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว ศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาเป็นคดีก่อนคดีถึงที่สุด ในกรณีที่มีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบเพื่อใช้สิทธิดังกล่าวด้วย โดยแจ้งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งล่าสุดของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏหลักฐานในสำนวนการสอบสวน¹²⁹ หลังจากนั้นศาลจะไต่สวน หากคดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลก็จะมีสั่งริบทรัพย์สินนั้นเว้นแต่บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องขอคืนก่อนคดีถึงที่สุดและแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ

¹²⁷ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 26

¹²⁸ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 27

¹²⁹ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 28

อย่างไรก็ดี ถ้าปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด¹³⁰

คำสั่งของศาลที่ให้ริบทรัพย์สิน ครอบคลุมไปถึงบรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าว และเมื่อศาลสั่งรับคำร้องแล้ว ศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมาขึ้นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ หากไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน และในกรณีนี้ไม่อาจนำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาทำให้สิทธิแก่ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงมาร้องขอคืนทรัพย์สินได้อีก¹³¹ และให้ทรัพย์สินที่ถูกริบตกเป็นของกองทุน¹³²

ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นย่อมสิ้นสุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอรับคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่คำสั่ง

¹³⁰ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 29

¹³¹ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 30

¹³² พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 31

เด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ให้ตกเป็นของกองทุน แต่หากเป็นกรณีที่ไม่อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดและไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุน แต่ถ้าไม่อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดถึงแก่ความตาย ให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเว้นแต่ภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถึงแก่ความตาย และทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณกิจจะคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น¹³³

4.2.3 การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติด

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติด มีแนวทางเช่นเดียวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังหัวข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนหาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้นด้วย¹³⁴ หรือในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้ ทั้งนี้ สิทธิของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติดย่อมมีเช่นเดียวกันกับสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องเดียวกัน บุคคลดังกล่าวจึงอาจใช้สิทธิชี้แจง คัดค้าน รวมทั้งนำคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ถูกจัดการไปสู่ศาลได้เช่นเดียวกัน

¹³³ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 32

¹³⁴ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 , มาตรา 20

4.3 การจัดการทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติอันมีลักษณะเป็นมาตรการเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินโดยนำเอาการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาใช้¹³⁵ การดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว ต้องเป็นความผิดมูลฐานที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 3 และที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ๆ ให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการในทางแพ่งโดยแยกออกจากความรับผิดในทางอาญา กล่าวคือ แม้ผู้ที่ถูกฟ้องร้องว่ากระทำความผิดตามความผิดมูลฐานในคดีอาญาจะถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดหรือไม่ก็ตาม คำพิพากษาของศาลอาญานั้นก็ไม่ผูกพันกับคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวกับมาตรการในการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแต่อย่างใด ดังนั้นหากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยที่ศาลอาจจะไม่พิจารณาว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามความผิดมูลฐานนั้นหรือไม่¹³⁶

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นสามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่ได้มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้น หรือมีการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ยังไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า เช่นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไม่สามารถที่จะริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวได้ ก็สามารถนำมาตราการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินมาใช้กับทรัพย์สินดังกล่าวได้ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพใน

¹³⁵ สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : บริษัท วินเนอร์ เอเชีย เทรต จำกัด, 2544, น. 100

¹³⁶ วรสารรัตน์ กลับชนะ, การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552 น. 46-47.

การจัดการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดให้ครอบคลุม อีกทั้งไม่ให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายอีกด้วย¹³⁷

4.3.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบการซึ่งกระทำความผิดกฎหมายบางประเภท ได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงิน เพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น และโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว จึงมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

4.3.2 การยึดและจัดการทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ในการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีแพ่งนั้น จะเริ่มจากการรับรายงานการทำความผิดหรือรายงานคดีจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงภาคเอกชนตามที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้ เช่น สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน ผู้ประกอบอาชีพการลงทุน หรือโดยทางอื่น เช่น ความร่วมมือจากภาคประชาชนในการให้เบาะแสต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้เรียกว่า “สายลับปปง.”

ผู้ที่อยู่ในข่ายที่ต้องถูกยึดและจัดการทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น จะต้องเป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินตามมาตรา 5 ซึ่งจะถูกใช้มาตรการดังนี้

ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำความผิด หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกิน

¹³⁷ วรารัตน์ กลับชนะ, การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552 น. 47.

เก้าสิบวัน แต่หากมีกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไปก่อนแล้วจึงรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมีใช้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ และเมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน¹³⁸ ทั้งนี้ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว แต่หากพนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยจะระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการแล้ว ก็จะส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน พนักงานอัยการก็จะรีบแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบอีกครั้งเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาด โดยจะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และเมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใด พนักงานอัยการและเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะต้องปฏิบัติตามนั้น แต่หากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ก็จะต้องปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ ซึ่งเรื่องนั้นจะถือเป็นที่สุด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญ ซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินดังกล่าวภายในสองปีนับแต่วันที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะดำเนินการนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และในกรณีที่มิผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอก

¹³⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 48

เงินก็จะส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นห้าปี ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ศาลจะสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้น และประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้ขึ้นทราบบน เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นจะแจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งล่าสุดของผู้ขึ้นทราบบนที่ปรากฏในหลักฐาน ทั้งนี้ ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายแทนการสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินด้วยในคราวเดียวกันก็ได้ และเมื่อศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือชดใช้ให้ผู้เสียหายแล้ว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลโดยเร็ว¹³⁹

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องแล้ว หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้ว ศาลจะพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า¹⁴⁰

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินอาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยแสดงให้เห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต และมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ และอาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรม

¹³⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 49

¹⁴⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 55

อันดี หรือในทางกฤษฎาสารณะด้วยก็ได้¹⁴¹ เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นฟังไม่ขึ้น ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน หากทรัพย์สินนั้นเป็นเงินสดและเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะส่งเข้ากองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกึ่งหนึ่ง และส่งให้กระทรวงการคลังอีกกึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นทรัพย์สินอื่นจะดำเนินการตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้ หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สิน เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี¹⁴² แต่ถ้าศาลเห็นว่าทรัพย์สินตามคำร้องไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ศาลจะสั่งคืนทรัพย์สินนั้น และในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินภายในสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากนี้แล้ว หากมีผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปีตามวรรคหนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็จะส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ก็จะคืนเป็นเงินจากกองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นห้าปี ทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน¹⁴³

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ถ้าศาลทำการไต่สวนคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์แล้วเห็นว่าฟังขึ้น ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้ แต่หากปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต¹⁴⁴ และหากปรากฏในภายหลังโดยคำร้องของเจ้าของ ผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่เข้าเหตุที่ขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่งได้ ศาลจะสั่งคืนทรัพย์สินนั้นหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน แล้วแต่กรณี แต่คำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของ

¹⁴¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 50

¹⁴² พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 51

¹⁴³ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 51/1

¹⁴⁴ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 52

แผ่นดินถึงที่สุด และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านมาก่อนได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการหรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น อย่างไรก็ตาม ก่อนศาลมีคำสั่ง ศาลจะแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบถึงคำร้องดังกล่าว และให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้¹⁴⁵

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินแล้ว หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก พนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินอีกได้¹⁴⁶

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว¹⁴⁷ จากนั้นจึงนำทรัพย์สินนั้นไปเก็บรักษาและการจัดการ แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบก็ได้ แต่ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงในภายหลังว่า ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือที่นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการดังกล่าวมิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ก็ต้องคืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนด ให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ก็จะต้องชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทฝากประจำของธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดเชยราคา แล้วแต่กรณี¹⁴⁸ หรือในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใดเป็นทรัพย์สินที่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทาง

¹⁴⁵ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 53

¹⁴⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 54

¹⁴⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 56

¹⁴⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 57

ราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งในการพิจารณาดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด ลักษณะการกระทำความผิดที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการ จะต้องมึลักษณะที่อาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจการคลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน¹⁴⁹ ทั้งนี้ การดำเนินการทางศาลเกี่ยวกับทรัพย์สิน จะต้องยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับด้วย และให้พนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง¹⁵⁰

4.3.3 สิทธิของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

บุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม เมื่อถูกดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว แม้บุคคลนั้นจะมีได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ตาม แต่ก็อาจเป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพราะการกระทำดังกล่าวอาจเป็นการโอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอันเป็นความผิดมูลฐาน หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว หรือได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ดังนั้น บุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมจึงมีสิทธิในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยตรง

¹⁴⁹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 58

¹⁵⁰ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 59

บทที่ 5

ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สิน ต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคล การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญาในต่างประเทศ และในประเทศไทยมาโดยลำดับแล้ว ผู้เขียนขอเสนอปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาของนิติวิธีที่จะนำมาพิจารณาความชอบของกระบวนการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญา

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญา เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 บัญญัติให้ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่น เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนหาหรือรู้ยู่่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้นด้วย และให้นำความในมาตรา 19 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เนื่องจากการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาญา นั้น เป็นมาตรการที่ตราขึ้นโดยบทกฎหมายเฉพาะ จึงสมควรพิจารณาในเบื้องต้นว่า มาตรการตามกฎหมายนี้มีลักษณะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายประเภทใด เพื่อจะนำนิติวิธีของกฎหมายนั้นมาปรับใช้ให้ถูกต้อง

ลักษณะของกฎหมายอาญา คือ เป็นกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ ความหมายของกฎหมายอาญาจึงมิได้หมายความถึงเพียงความผิดและโทษที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น หากแต่รวมถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ ด้วย เมื่อปรากฏว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะ

เป็นกฎหมายอาญาแล้ว ก็จะต้องนำบทบัญญัติภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับกับโทษเหล่านั้นทั้งสิ้น เว้นแต่กฎหมายนั้นจะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ ตามมาตรา 17 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอีกส่วนหนึ่ง เช่น ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภทิพย์ เห็นว่าการพิจารณาว่าโทษนั้นเป็นโทษทางอาญาหรือไม่ จะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการนำโทษนั้นมาใช้ หากก่อให้เกิดผลร้ายแก่บุคคล ก็ย่อมถือเป็นโทษอาญาทั้งสิ้น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อหลักกฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ชัดเจนว่ากฎหมายอาญาต้องประกอบด้วยความผิดและโทษ การพิจารณาว่ากฎหมายใดเป็นกฎหมายอาญาจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้ไปพร้อมกันด้วย

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นมาตรการของฝ่ายบริหารที่ประสงค์จะแก้ไขปัญหาเสพติด ด้วยการตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่มีการบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิด และไม่มีการกำหนดโทษเอาไว้ เพราะเป็นการนำวิธีการจัดการทรัพย์สินเป็นมาตรการบังคับแก่ทรัพย์สิน ซึ่งไม่ใช่โทษ และแม้จะมีการนำการริบทรัพย์สินเป็นโทษประการหนึ่งมาใช้ในการจัดการทรัพย์สินด้วย ก็ไม่ทำให้มีลักษณะของกฎหมายอาญา แต่เป็นการนำมาใช้ในลักษณะของมาตรการทางปกครอง ซึ่งในสหรัฐอเมริกาก็มีมาตรการในลักษณะเดียวกัน ซึ่งเป็นการริบที่ไม่ใช่โทษทางอาญา นอกจากนี้ บางผลการศึกษาก็ได้สรุปว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการริบในทางแพ่ง แต่เมื่อพิจารณาตามการแบ่งกฎหมายเป็นแบบมหาชนและกฎหมายเอกชนตามแนวทางของประเทศไทยแล้ว มาตรการดังกล่าวไม่อาจจะเรียกว่าเป็นการริบทางแพ่งได้อย่างชัดเจนนัก เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

แต่เมื่อพิจารณากระบวนการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่เป็นมาตรการในลักษณะเดียวกันกับที่ปรากฏในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แล้ว จะเห็นว่ากระบวนการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น การดำเนินการทางศาลเกี่ยวกับทรัพย์สิน จะต้องยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับด้วย จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นการริบทรัพย์สินทางแพ่ง โดยการตีความขอบเขตของกฎหมายแพ่งอย่างกว้าง แต่เมื่อในประเทศไทยได้ยอมรับหลักการของการมีกฎหมายมหาชน ผู้ศึกษาเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวย่อมเป็นมาตรการทางปกครองอยู่ในตัว

สำหรับการริบทรัพย์สินของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น เป็นการริบทรัพย์สินที่มีได้เกิดจากการกระทำ

ความผิดของบุคคล แต่อาศัยเหตุจากการที่ทรัพย์สินนั้นมีความสัมพันธ์กับคดีอาชญากรรม ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สินของบุคคลอื่นย่อมมีความแตกต่างจากการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ผู้ต้องหาที่บุคคลอื่นนั้นย่อมมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ไม่เท่ากัน บุคคลอื่นที่จะต้องเข้ามาสู่การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สิน เป็นเพราะบุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดเฉพาะทางด้านทรัพย์สิน โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนหาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แตกต่างกับผู้กระทำความผิดที่ต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินเพราะบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หากพิจารณาว่าการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาก็ย่อมไม่เป็นธรรมกับบุคคลภายนอกผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดอาญา มาตรการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงควรมีความแตกต่างกัน ผู้ศึกษาจึงเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวก็เป็นมาตรการทางปกครองอยู่ในตัวเช่นกัน

เมื่อพิจารณาว่าการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมเป็นมาตรการทางปกครอง การที่มาตรการดังกล่าวมีเพื่อเป็นผลร้ายแก่เจ้าของทรัพย์สิน จึงย่อมถือเป็นโทษทางปกครอง ซึ่งจะต้องนำหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาใช้ปรับกับกรณีก่อน จึงจะไปพิจารณาถึงหลักการของกฎหมายอาญา ซึ่งจะต่างกับการเป็นโทษอาญาที่ไม่ถือว่าการลงโทษเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงนำเอาหลักต่าง ๆ ในทางมหาชนมาใช้บังคับไม่ได้ เช่น หลักพอสมควรแก่เหตุ เป็นต้น ดังนั้น การพิจารณาความชอบของการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม จึงต้องอาศัยนิติวิธีทางด้านกฎหมายมหาชนเข้ามาอธิบายเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ แม้บางสำนักคิดจะได้แบ่งระบบของกฎหมายเป็นกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนเท่านั้น โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างคู่กรณี ซึ่งกฎหมายอาญาถูกรวมอยู่ในกฎหมายมหาชนก็ตาม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ากฎหมายอาญามีลักษณะของตนเองอย่างชัดเจน แตกต่างจากกฎหมายมหาชน ทัวไป เช่น กฎหมายปกครอง และกฎหมายรัฐธรรมนูญ อยู่มาก การจำแนกลักษณะของกฎหมายของการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมจึงมีความสำคัญมาก

นอกจากนี้ ผู้อยู่ภายใต้บังคับมาตรการจัดการทรัพย์สิน คือ บุคคลภายนอก ซึ่งไม่ใช่ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจะต้องถูกฟ้องต่อศาลในความผิดเดียวกัน บุคคลทั้งหมดย่อมจะต้องถูกตรวจสอบทรัพย์สินในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา และบุคคลอื่นนี้ จะต้องไม่ใช่ผู้กระทำความผิดฐานรับของโจร หากเป็นรับของโจรย่อมไม่เข้ามาตรการตามมาตรา 20 แต่ต้องไปว่ากล่าวกันในทางอาญา ดังนั้น คำว่า “บุคคลอื่น” จึงต้องหมายถึง บุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเลย ไม่เพียงแต่เป็นบุคคลภายนอกคดีเท่านั้น เพราะบุคคลภายนอกคดีอาจเป็น

ผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดได้ แต่อาจถูกแยกฟ้องเป็นอีกคดี อันเนื่องมาจากความสะดวกในการพิจารณาคดีของศาล หรือการบริหารคดีของอัยการก็ได้ นอกจากนี้ การให้ความหมายของบุคคลภายนอกคดีว่าหมายถึงบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ยังป้องกันปัญหาการตีความในกรณีของการเข้ามาในคดีภายหลัง หรือถูกฟ้องในคดีอื่นในภายหลังด้วย

เมื่อพิจารณาว่าการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมเป็นมาตรการทางกฎหมายมหาชน จึงนำหลักการทางกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับได้ เช่น สิทธิของผู้ต้องหาในทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หากมากระทำความผิดต่อทรัพย์สินนั้น ก็ยังถือเป็นความผิด เพราะผู้กระทำความผิดมีสิทธิดีกว่า แต่สิทธินี้ก็ย่อมเป็นรองสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินซึ่งมีสิทธิของตนในลักษณะที่ดีกว่า เช่น ผู้ที่ได้ทรัพย์สินมาโดยการกระทำความผิดจะยกต่อสู้เรื่องสิทธิในทรัพย์สินยันเจ้าของกรรมสิทธิ์มิได้ และควรนำเอากระบวนการตรวจสอบตามหลักกฎหมายมหาชนมาใช้ได้อีกด้วย ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าว ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะในทางมหาชน หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ รัฐย่อมกระทำไม่ได้ การกระทำของรัฐจึงต้องผูกพันอยู่กับความชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเรื่องทางมหาชนโดยแท้

กล่าวโดยสรุป การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม มิใช่โทษทางอาญา หากแต่เป็นโทษทางปกครอง การนำเอานิติวิธีทางกฎหมายอาญามาใช้จึงเป็นไปโดยจะต้องไม่ขัดกับหลักในทางกฎหมายมหาชน

5.2 ทรัพย์สินที่จัดการ

การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น เป็นการจัดการทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่ได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสน่หาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงสมควรพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า ทรัพย์สินดังกล่าวมีความหมายอย่างไร ซึ่ง “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายความว่ารวมทั้งวัตถุมีรูปร่างและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ซึ่งได้แก่อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ แต่อย่างไรก็ดี ในการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรมนั้น การริบทรัพย์สินอาจเกินความกว้างไปถึง “กิจการ” ได้ นอกจากนี้ ยังมีทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งที่มีประเด็นสมควรพิจารณา คือ ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีความแตกต่างไปจากทรัพย์สินตามบทนิยามคำว่าทรัพย์สิน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และอาจไม่ใช่ทรัพย์สินที่ควรปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพราะทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า เป็นทรัพย์สินที่เกิดคุณค่าด้วยตัวเอง

จากการศึกษาแนวทางการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามคำพิพากษาศาลฎีกา พบว่า สิทธิในทรัพย์สิน เป็นเรื่องที่ได้รับ ความคุ้มครองในทางแพ่งอย่างมาก บุคคลผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลภายนอกผู้ไม่มีสิทธิได้โดยไม่มีอายุความ แม้บุคคลนั้นจะได้ทรัพย์สินมาโดยการกระทำความผิด การที่บุคคลอื่นจะกระทำความผิดต่อทรัพย์สินนั้นก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ และถือว่าผู้ครอบครองทรัพย์สินขณะที่ความผิดเกิดขึ้น เป็นผู้เสียหายได้ ทั้งที่บุคคลนั้นได้ครอบครองทรัพย์สินโดยการกระทำความผิด การครอบครองปรปักษ์ในที่ดินมีกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ที่จะเกิดขึ้นไม่ได้หากเป็นการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย การครอบครองที่ดินของรัฐ อาจใช้ยื่นแก่รัฐไม่ได้ แต่ยังสามารถใช้ยื่นต่อบุคคลอื่นได้ในฐานะเป็นบุคคลสิทธิ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติดที่จะต้อง ถูกริบแล้ว มาตรการตามกฎหมายดังกล่าวจึงมีความรุนแรงมาก เพราะผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ย่อมไม่อาจยกข้อต่อสู้แก่รัฐ และไม่อาจนำเอาทรัพย์สินดังกล่าวไปจำหน่ายจ่ายโอนหรือก่อให้เกิด ภาระติดพันได้ นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่บุคคลได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนาหา แต่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการโอน กรณีเช่นนี้ ยังเป็นปัญหาอยู่ว่าจะใช้มาตรการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับ ทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติดบังคับได้ด้วยหรือไม่

สำหรับกรณีที่อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าของทรัพย์สินต้องรู้เองเท่านั้นหรือหมายความรวมถึงการที่ผู้แทนได้รู้ และ จะรวมถึงผู้รับโอนมาโดยสุจริตหรือไม่ ผู้ซื้อในท้องตลาดจะได้รับความคุ้มกันหรือไม่ และใช้หลัก ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนหรือไม่

5.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

การเข้าจับกุมผู้ต้องหาในคดียาเสพติด พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจค้น จับกุม หรือ เข้าไปในเคหสถานในเวลากลางคืนโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม หรือในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่ามี การกระทำความผิดเกี่ยวกับ

ยาเสพติดในสถานประกอบการ เสขาทิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ก็มีอำนาจสั่งปิดสถานประกอบการชั่วคราวได้

อำนาจข้างต้นมีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีความรวดเร็วและเฉียบขาด ป้องกันการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินระหว่างบุคคลที่อยู่ภายในขบวนการค้ายาเสพติด จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษยกเว้นกระบวนการในการเข้าจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในบางประการ อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจดังกล่าวมีผลดังนี้

5.3.1 ดุลพินิจในการใช้อำนาจ

การให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปตรวจค้น จับกุม หรือเข้าไปในเคหะสถาน โดยไม่ต้องมีหมายของศาล ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขาดการพิจารณาให้รอบคอบในการเข้าตรวจค้น จับกุม หรือเข้าไปในเคหะสถานของบุคคล จึงทำให้หลายครั้ง บุคคลผู้ถูกตรวจค้น จับกุม หรือเจ้าของเคหะสถานได้รับผลกระทบจากมาตรการดังกล่าวเกินสมควร จึงสมควรมีการจำกัดอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำนึงถึงสิทธิในทางทรัพย์สินของบุคคลที่มีตามรัฐธรรมนูญ โดยอาจกำหนดกระบวนการตรวจสอบหรือโต้แย้งการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายหลังจากการปฏิบัติได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ซึ่งอาจเป็นอำนาจของศาลที่จะพิจารณาความชอบของการตรวจค้น จับกุม หรือเข้าไปในเคหะสถานในแต่ละกรณีก็ได้

5.3.2 การเยียวยาในกรณีที่ไม่ได้กระทำความผิด

ในกรณีที่ปรากฏว่าบุคคลผู้ถูกตรวจค้น จับกุม หรือเจ้าของเคหะสถานไม่ได้กระทำความผิด กฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่ผู้นั้นในการเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้นผู้ถูกตรวจค้น จับกุม หรือเจ้าของเคหะสถานจึงไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นอย่างมาก และถือเป็นการปฏิเสธการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ถูกละเมิดจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5.3.3 การเยียวยาในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สุจริต

ในการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำโดยสุจริต อย่างไรก็ตาม หากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้กระทำไปโดยไม่สุจริต เนื่องจากสาเหตุบางประการ เช่น การจงใจให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลผู้ถูกตรวจค้น จับกุม หรือเจ้าของเคหะสถาน กรณีดังกล่าวกฎหมายมิได้ยกเว้นความรับผิดให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ แต่เนื่องจากกระบวนการตรวจสอบการใช้

อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่มี ความชัดเจน การรับฟังข้อเท็จจริงจึงเป็นไปได้ อย่างยากลำบาก ทำให้การเยียวยาในกรณีดังกล่าวเป็นไปได้ยากตามไปด้วย

5.4 อำนาจของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนาหาหรือรู้ที่อยู่ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้อื่นนั้นไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบก็ได้ หากผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัดหรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต้องหานั้น นอกจากนี้แล้วคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินยังมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน ยักยอก ชุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่นได้อีกด้วย ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะเข้าดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็วแล้วรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแล้วแต่กรณี ทราบต่อไป แล้วจึงนำทรัพย์สินนั้นไปจัดการโดยการเก็บรักษา การขายทอดตลาด หรือการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของราชการ จึงเห็นได้ว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการบังคับแก่ทรัพย์สินของบุคคลภายนอกเสมือนเป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ทั้งที่คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นฐานในการพิจารณายังมีได้ถูกเสนอต่อศาลแต่อย่างใด ทั้งนี้ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินซึ่งกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นส่วนตัวอีกด้วย แม้เจ้าของทรัพย์สินจะสามารถอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินต่อศาลได้ และถ้าศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินที่ยึดและอายัด พนักงานเจ้าหน้าที่

ก็จะคืนทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่ในขณะที่ศาลมีคำสั่งให้คืนเท่านั้น ในหลายกรณีผู้เสียหายจึงได้รับทรัพย์สินในสภาพชำรุดบกพร่อง และไม่อาจเรียกร้องความเสียหายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ กระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดสภาพปัญหา ดังนี้

5.4.1 การให้อำนาจในการแสดงพยานหลักฐานโต้แย้ง

ในการตรวจสอบทรัพย์สิน บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นมิใช่ทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายที่ต้องยึดหรืออายัด อันเนื่องมาจากข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่มุ่งให้การทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นไปโดยสะดวก เจ้าของทรัพย์สินจึงต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์เพื่อให้พ้นผิด แต่ในทางปฏิบัติ การได้มาซึ่งทรัพย์สินต่าง ๆ ของบุคคล อาจมิได้มีพยานหลักฐานใดที่จะแสดงถึงสิทธิในทรัพย์สินได้อย่างปราศจากข้อสงสัย ประกอบกับข้อสันนิษฐานดังกล่าวขัดกับหลักกรรมสิทธิ์ที่ว่า ผู้ครอบครองและผู้มีชื่อในทะเบียนย่อมถูกสันนิษฐานว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ จึงเป็นการยากที่เจ้าของทรัพย์สินจะแสดงพยานหลักฐานได้ทั้งหมด แม้จะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยสุจริตก็ตาม เพราะมาตรฐานการพิสูจน์ของกฎหมายฉบับนี้ คือ “ทรัพย์สินนั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย” มิใช่ “ทรัพย์สินนั้นได้มาโดยผิดกฎหมายหรือไม่” จึงเป็นมาตรฐานที่เคร่งครัดกว่าข้อสันนิษฐานที่มีต่อผู้กระทำผิดอาญาทั่วไป

5.4.2 การพิจารณาโดยเปิดเผย

การพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้กว้าง ๆ ในทางปฏิบัติ การพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจึงถือเอากระบวนการพิจารณาที่ปรากฏในกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณาความชอบของกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยมีได้นำหลักการพื้นฐานของการพิจารณา ที่ต้องกระทำโดยเปิดเผย เพื่อประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์สินในการแสดงพยานหลักฐานโต้แย้งมาใช้บังคับด้วย

5.4.3 การเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากกระบวนการยึดหรืออายัด

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมักเกิดขึ้นได้เสมอ และกฎหมายก็บัญญัติเพียงให้คืนทรัพย์สินเท่านั้น มิได้บัญญัติถึงวิธีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงทำให้เจ้าของทรัพย์สินต้องรับทรัพย์สินกลับมาในสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งอาจเกิดการเสื่อมราคา เกิดความเสียหาย หรือในกรณีที่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นไปแล้ว ก็จะได้เพียงตัวเงินซึ่งมีมูลค่าน้อยกว่าทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด

5.4.4 การทบทวนคำสั่งยึดหรืออายัด

เมื่อมีคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินยึดหรืออายัดแล้ว กฎหมายมิได้ให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในการทบทวนคำสั่งอีก ดังนั้น เจ้าของทรัพย์สินจึงต้องไปร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน แม้ภายหลังจะปรากฏข้อเท็จจริงว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งขัดแย้งกับวิธีพิจารณาทางปกครองที่ผู้ออกคำสั่งยอมทบทวนคำสั่งของตนได้เสมอ และทำให้เกิดภาระแก่เจ้าของทรัพย์สินที่ต้องไปดำเนินคดีในชั้นศาลเท่านั้น จึงเห็นว่า การริบทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาในคดีที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้อง เป็นการขัดหลักนิติธรรม ปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรากฎหมายวิธีพิจารณาความ ที่ถือว่าคำร้องเป็นคำฟ้อง ซึ่งศาลอาจพิจารณาชี้ขาดไปได้ ทั้งที่ในตัวบทก็ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา การเกิดกรณีที่มีการริบทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษา จึงเป็นเรื่องที่ขัดกับความเป็นเหตุเป็นผล แต่ก็เป็นไปได้ว่า ไม่ว่าจะสั่งริบหรือไม่ ทรัพย์สินนั้นก็อยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว การพิจารณาคำขอให้เนิ่นช้าไปก็ย่อมไม่มีประโยชน์ที่สร้างความยุติธรรมใดขึ้นมาได้ การชี้ขาดว่าทรัพย์สินนั้นจะต้องถูกริบจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

5.5 การตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ในการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัด เพราะมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากจะถูกตรวจสอบตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเจ้าของทรัพย์สินจะมีความรับผิดชอบหากปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว ในทางปฏิบัติยังถูกส่งเรื่องให้หน่วยงานอื่นตรวจสอบทรัพย์สินอีก เช่น การส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินนั้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหา คือ เกิดการดำเนินการแก่ทรัพย์สินซ้ำ เพราะแม้จะเป็นกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินตามกฎหมายต่างฉบับกัน และมีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบที่แตกต่างกัน แต่ก็เป็นการตรวจสอบซ้ำแก่ทรัพย์สินเดิมอันเนื่องมาจาก

การกระทำเดียวกัน ดังนั้น แม้ทรัพย์สินนั้นจะหลุดพ้นจากการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไปแล้ว แต่ก็อาจถูกยึดหรืออายัดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้อีก

แม้จะได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของบทนี้แล้ว ว่าการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติด เป็นกระบวนการทางปกครอง ซึ่งหมายความว่ารวมทั้งกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่กระบวนการทางปกครองดังกล่าวก็มีขึ้นเพื่อให้มาตรการทางอาญาเป็นไปได้โดยลุล่วง การบังคับใช้มาตรการทางปกครองทั้งสองรูปแบบจึงต้องถูกจำกัดโดยหลักการทางกฎหมายอาญาเช่นกัน ซึ่งในทางอาญานั้น มีหลักการไม่ถูกดำเนินคดีหลายครั้ง (Ne Bis in Idem or Double Jeopardy) อันเป็นหลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประการหนึ่ง ซึ่งมีความหมายว่า ความคุ้มครองบุคคลจากการถูกดำเนินคดีในศาลมากกว่าหนึ่งครั้ง สำหรับการกระทำความผิดอันเป็นฐานแห่งการถูกดำเนินคดีที่ศาลได้พิพากษายกฟ้องแล้วหรือได้พิพากษาลงโทษในการกระทำที่ถูกกล่าวหาไปแล้ว แนวความคิดเบื้องหลังหลักการนี้อธิบายว่าการดำเนินคดีหลายครั้งต่อผู้ถูกกล่าวหาในการกระทำครั้งเดิมที่ถูกพิจารณาและพิพากษาไปแล้ว ถือเป็นความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกดำเนินคดี¹⁵¹ ซึ่งหลักการนี้จำกัดไว้อยู่เพียงกระบวนการทางศาล แต่เมื่อพิจารณาโดยถ่องแท้แล้ว การถูกดำเนินคดีย่อมมีความหมายที่กว้างกว่าการดำเนินคดีทางศาลเท่านั้น เพราะแม้จะเป็นการดำเนินคดีในชั้นของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ผู้ต้องหาที่ย่อมถูกรับทวงสิทธิจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การบังคับใช้กฎหมายที่ซ้ำซ้อนกันเพื่อเอาผิดกับบุคคลในเรื่องเดียวกันที่เขาได้กระทำ จึงเป็นเรื่องที่ผิดต่อหลักหลักการไม่ถูกดำเนินคดีหลายครั้ง

---

¹⁵¹ น้ำแท้ มีบุญสุลล้าง “หลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 3 ปี (2557) น. 58.

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้เขียนขอสรุปผลการศึกษาและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.1 บทสรุป

การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพราะรากฐานของการตรวจสอบและจัดการเป็นเรื่องที่รัฐต้องดำเนินไปเพื่อผลประโยชน์มหาชน เพื่อให้สังคมอยู่อย่างสงบเรียบร้อย การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันทางสังคม ย่อมเป็นการไม่ชอบ โดยเฉพาะการก่อให้เกิดกระทบต่อความมั่นคงในนิติฐานะแห่งทรัพย์สินของบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้น บุคคลจะใช้สิทธิของตนเพื่อละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ความสงบเรียบร้อยของสังคมนั่นเอง ทั้งการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินและการใช้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล จึงต้องอยู่บนหลักการของความพอดี การใช้สิทธิและเสรีภาพจึงมิใช่สิทธิเด็ดขาดที่บุคคลจะมีอยู่และใช้ได้แต่เพียงผู้เดียวอย่างไรชอบเขต โดยเฉพาะสิทธิในทรัพย์สินอันเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองไว้อย่างสัมพัทธ์ กล่าวคือ รัฐสามารถตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทรัพย์สินได้ทั้งในส่วนของกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง และสิทธิเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใด ๆ รัฐต้องกระทำภายใต้หลักความได้สัดส่วน อันเป็นเรื่องที่รัฐจะต้องจำกัดอำนาจของตนตามหลักนิติรัฐเพื่อให้เกิดหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 อันเป็นอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้กำหนดให้รัฐภาคีนำบทบัญญัติในอนุสัญญาฉบับนี้มาบัญญัติขึ้นเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในของตน โดยวางหลักของการริบทรัพย์สิน

ในคดียาเสพติดไว้ว่า การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ได้ถูกแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นแล้ว สามารถกระทำได้ โดยให้ถือเสมือนทรัพย์สินว่าทรัพย์สินที่ได้แปรสภาพไปแล้วนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด หรือหากทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดนั้น ถูกนำไปรวมอยู่กับทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ยังสามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ แต่จะถูกจำกัดให้ริบได้ไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด โดยในการพิสูจน์ถึงที่มาของทรัพย์สิน เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวหาจะต้องพิสูจน์ ซึ่งการผลักภาระการพิสูจน์นี้ รัฐภาคีอาจนำไปบัญญัติในกฎหมายของตนได้ทราบเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายภายในของตน

ดังนั้น ในการศึกษาถึงมาตรการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะเป็นการศึกษาถึงกระบวนการริบทรัพย์สินเป็นหลัก ซึ่งในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้แบ่งการริบทรัพย์สินเป็นสองประเภท ประเภทแรก คือ การริบทรัพย์สินทางแพ่ง เป็นการริบทรัพย์สินที่มีมาแต่เดิม เป็นกระบวนการที่กระทำต่อทรัพย์สิน โดยมุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด กระทำได้ต่อเมื่อต้องมี “เหตุอันควรเชื่อได้ว่า” ทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยรัฐจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินดังกล่าวเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดและเจ้าของทรัพย์สินมีภาระการพิสูจน์ว่าทรัพย์สินของตนไม่สมควรต้องถูกริบ ส่วนประเภทที่สอง คือ การริบทรัพย์สินทางอาญา เป็นการริบทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นโทษทางอาญา ทรัพย์สินที่จะริบได้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยให้ถือว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและตกเป็นของรัฐตั้งแต่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หากมีการโอนทรัพย์สินนั้นไปยังบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกย่อมไม่ได้ เว้นแต่ผู้รับโอนจะรับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ซึ่งในปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้นำหลักการของการริบทรัพย์สินทางอาญามาเป็นมาตรการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ส่วนในเยอรมนี การริบทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำความผิดกฎหมายทั่วไป สิ่งที่สามารถริบนั้น ได้แก่ “สิ่งใด ๆ” ที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง รวมทั้ง “ประโยชน์ที่ได้มา” จากการกระทำความผิด รวมตลอดทั้ง “วัตถุ” ที่ได้มาจากการจำหน่ายจ่ายโอนวัตถุที่ได้มาจากการกระทำความผิด แต่หากเป็นการกระทำความผิดในทางอาญาโดยเจตนา สิ่งที่สามารถริบ ได้แก่ วัตถุที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำความผิดโดยเจตนาหรือที่ได้ใช้หรือเพื่อใช้หรือเตรียมการกระทำความผิดดังกล่าวและตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิ ในวัตถุนั้น หรือวัตถุนั้นมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะหรือการมีอยู่ของวัตถุนั้นอาจเป็นอันตรายเนื่องจากอาจมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีก นอกจากนี้แล้ว การริบทรัพย์สินยังมีวัตถุประสงค์ประการแรก เพื่อเป็นมาตรการลงโทษ ซึ่งพิจารณาตามหลักเรื่องความผิด หลักประกันสิทธิในทรัพย์สิน และหลัก

เรื่องสัดส่วนของโทษ ประการที่สอง เพื่อเป็นมาตรการเสมือนการลงโทษ ซึ่งต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำด้วยความประมาทอย่างมากอันส่งผลให้ทรัพย์สินหรือสิทธินั้นถูกนำไปใช้เป็นการปัจจัย หรือเครื่องมือในการกระทำความผิดหรือเตรียมจะกระทำความผิด หรือบุคคลนั้นได้กระทำโดยมิชอบให้ตนได้ทรัพย์สินไปโดยรู้อยู่แล้วจากสภาพการณ์ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในข่ายต้องถูกริบ ประการที่สาม เพื่อเป็นมาตรการป้องกัน โดยศาลอาจใช้ดุลพินิจได้ว่ากรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้มีการริบทรัพย์สินนั้น สามารถออกคำสั่งให้ไม่มีการใช้ หรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน หรือควบคุมทรัพย์สินนั้นในแง่หนึ่งแง่ใดก็ได้ ทั้งนี้ ศาลจะไม่ออกคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นบางส่วนก็ได้ถ้าเป็นการป้องกันอันตรายเพียงพอแล้ว

ในประเทศไทย การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่บัญญัติให้การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด โดยในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสน่หาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้นด้วย หรือในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้ และอาจใช้มาตรการจัดการทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้อีก

การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งมีประเด็นปัญหาดังนี้

ปัญหาของนิติวิธีที่จะนำมาพิจารณาความชอบของกระบวนการจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ซื้อหรือรับทรัพย์สินต่อมาจากผู้ต้องหาในคดียาเสพติด

ปัญหาเรื่องทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้มาตรการว่าประกอบด้วยทรัพย์สินประเภทใดบ้าง

ปัญหาเรื่องดุลพินิจในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน อันเนื่องมาจากการที่กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเพื่อกระทำการโดยวางกลไกการตรวจสอบไว้อย่างไม่เคร่งครัด เมื่อเกิดกรณีที่ปรากฏว่าผู้ถูกตรวจค้น จับกุม หรือเจ้าของเคหะสถานไม่ได้กระทำความผิด การเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากพนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่ได้รับความเป็นธรรม และขาดกลไกการเยียวยาที่ชัดเจน

ปัญหาเรื่องอำนาจของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการให้อำนาจในการแสดงพยานหลักฐานโต้แย้ง การพิจารณาโดยเปิดเผย การเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากกระบวนการยึดหรืออายัด และการทบทวนคำสั่งยึดหรืออายัด ที่เป็นกระบวนการตามกฎหมายที่ยังขาดความชัดเจนทำให้เกิดภาระแก่เจ้าของทรัพย์สินที่ต้องไปดำเนินคดีในชั้นศาลเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังปรากฏปัญหาเรื่องการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังเป็นมาตรการที่จะตรวจสอบทรัพย์สินว่าได้มาจากการกระทำความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่ แต่กระบวนการดังกล่าวยังมีปัญหาเรื่องความชอบด้วยกฎหมายในเรื่องที่ว่าเป็นการดำเนินการตรวจสอบซ้ำแก่ทรัพย์สินเดิมอันเนื่องมาจากการกระทำเดียวกันหรือไม่ อันเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับความชอบธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

6.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า การตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ควรมีความชัดเจนของกฎหมายที่ให้อำนาจ โดยนำเอาปัญหาต่าง ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายมาเป็นประเด็นในการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยบัญญัติให้กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินมีความชัดเจนและมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจให้ถูกต้องตามหลักความได้สัดส่วน นอกจากนี้ รัฐไม่ควรใช้มาตรการที่เป็นการละเมิดแก่นแห่งสิทธิ ซึ่งได้แก่หลักความเป็นเหตุผล ความรับผิดชอบของรัฐในกรณีที่เกิดความเสียหาย อันเป็นหลักกฎหมายที่ไม่อาจละเมิดได้ เพราะเปรียบเสมือนรากฐานของหลักนิติธรรม การละเมิดแม้เพียงเล็กน้อยก็ทำให้สังคมเกิดความสั่นคลอน

6.2.1 แยกกระบวนการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องหา กับทรัพย์สินของบุคคลอื่นออกจากกัน

เนื่องจากกระบวนการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของผู้ต้องหา กับทรัพย์สินของบุคคลอื่นมีพื้นฐานจากการกระทำและเหตุผลในการตรวจสอบและจัดการที่แตกต่างกัน จึงควรอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินที่แตกต่างกันด้วย จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยแยกกระบวนการตรวจสอบและจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นออกมาบัญญัติให้ชัดเจนเป็นอีกหนึ่งหมวด โดยให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีหน้าที่พิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นมีเหตุต้องริบหรือไม่

6.2.2 กำหนดรายละเอียดการจัดการจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุด

สำหรับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุด นั้น ผู้ศึกษาเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่กำหนดเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน โดยกำหนดวิธีการจัดการต่อทรัพย์สินแต่ละประเภท ซึ่งอาจกำหนดไว้เฉพาะทรัพย์สินที่มีการดำเนินการเป็นจำนวนมาก เช่น การกำหนดวิธีการจัดการรถยนต์ ซึ่งอาจนำความประสงค์ของบุคคลอื่นผู้เป็นเจ้าของรถยนต์มาประกอบการพิจารณาแนวทางการจัดการ โดยอาจให้เลือกว่าจะให้จอดรถยนต์ไว้ในที่ที่กำหนดโดยเจ้าของทรัพย์สินเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหน้าที่บำรุงรักษาให้ตามสมควร หรือจะมอบให้เอกชนไปดำเนินการจัดระบบการรักษาทรัพย์สินก็ได้ ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือจะอนุญาตให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยได้รับค่าตอบแทนการใช้รถยนต์จากรัฐเป็นรายเดือน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจวางเงินดังกล่าวไว้ในบัญชีเป็นประจำทุกเดือน หากภายหลังศาลมีคำสั่งไม่ริบ เจ้าของก็สามารถนำเงินจำนวนดังกล่าวออกไปพร้อมดอกเบี้ย แต่หากศาลสั่งริบ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็นำเงินนั้นคืนกลับไปพร้อมดอกเบี้ยได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะรถยนต์ที่ถูกจัดการ ย่อมมีความเสื่อมสภาพอยู่ตลอดเวลา จึงย่อมต้องกำหนดวิธีการจัดการไว้เพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิด้านทรัพย์สินของบุคคลภายนอกได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยกำหนดให้บุคคลอื่นที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อขอรับทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวไปใช้ประโยชน์ได้ง่ายขึ้น

6.2.3 กำหนดรายละเอียดของการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ

ควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินไปใช้โดยไม่จำเป็น เพราะยังถือว่าทรัพย์สินนั้น

เป็นของบุคคลอื่น เมื่อศาลยังไม่ได้สั่งริบให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การนำไปใช้งานย่อมต้องเป็นข้อยกเว้นของการจัดการทรัพย์สิน คือจะต้องมีเหตุจำเป็นเท่านั้นจึงจะนำไปใช้ได้ ซึ่งอาจกำหนดเป็นกรอบไว้กว้าง ๆ ทั้งนี้ อาจกำหนดเป็นโทษทางวินัยแก่ผู้ที่นำทรัพย์สินนั้นไปใช้โดยพลการ ซึ่งในข้อเสนอแนะนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าจะทำให้การนำทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุดมาใช้ เป็นไปโดยโปร่งใสมากขึ้น

6.2.4 จัดทำบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สิน

สำหรับการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่มีความซ้ำซ้อนกันนั้น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินควรมีความร่วมมือกันในการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยอาจใช้รูปแบบของการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างกัน โดยวางแนวทางการตรวจสอบทรัพย์สินในคดียาเสพติดว่าจะต้องดำเนินการไปพร้อมกัน ไม่เป็นการใช้กลไกของกฎหมายเพื่อถ่วงถ่วงหรือสร้างภาระให้แก่ผู้ถูกตรวจสอบมากเกินไปจนเกินสมควร ซึ่งจะทำให้การตรวจสอบทรัพย์สินเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้ถูกตรวจสอบก็จะถูกลงโทษหรือพ้นผิดไปโดยเร็วเช่นกัน

รายการอ้างอิง

หนังสือ

จิตฤดี วีระเวสส์, คดียาบ้า เฮโรอีน ผิ่น กัญชา และวัตถุออกฤทธิ์ พร้อมข้อสังเกตตามพระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534. จีรัชการพิมพ์, 2542.

จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา, โครงการตำราและเอกสาร ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ตุลาคม 2558.

บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : บริษัท กรุงสยาม พับ ลิชซิง จำกัด, 2556.

ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่งหลักทั่วไป, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

สมคิด เลิศไพฑูรย์ และ กล้า สมุทวานิช, การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดย ศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป ความรู้กฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2558) กรอบยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ปี 2558.

_____, คู่มือการปฏิบัติงาน (working manual) การบริหารและจัดการทรัพย์สินคดียาเสพติด ในเอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการ ตรวจสอบทรัพย์สินและบังคับโทษปรับ, 2558

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2538.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540., กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543.

หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2511) เรียงมาตรา, และ คำอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไปโดยย่อ, พระนคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2511.

สีหนาท ประยูรรัตน์, คำอธิบายกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, กรุงเทพมหานคร: นิติสนเทศ, 2544.

อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ, บรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและ เสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ, 2544.

วิทยานิพนธ์

พรพิมล โศจรัตน์. “การริบทรัพย์สินด้วยการระบวนการทางแพ่งตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2539.

พิพัฒน์ จักรางกูร. “การริบทรัพย์สิน” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2502.

นราวรรณ พรหมจรรย์. “การริบทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

วรางค์รัตน์ กลับชนะ. “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการใช้กฎหมายป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

วัฒนา ชันบุญ. “การดำเนินคดีริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สถาพร เขาวนสุภา. “การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามพระราชบัญญัติมาตรการในการ ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

บทความ

ปกรณ นิลประพันธ์. “ทรัพย์สินที่สามารถริบได้ตามกฎหมายของต่างประเทศ.” วารสารกฎหมายปกครอง. เล่ม 25 ตอน 2, (2551) : น. 9.

ปิยะพันธ์ อุดมศิลป์. “Vienna Convention: ปทัสถานของการกำหนดความผิดอาญาฐานฟอกเงิน.” วารสารนิติศาสตร์. เล่ม 3. ปีที่ 23. (2536) : น. 507.

น้ำแท้ มีบุญส้าง. “หลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.” วารสารธรรมศาสตร์. เล่ม 3. ปีที่ 33. (2557) : น. 58.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน : “มาตรฐาน” ในการควบคุมการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย”, วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 2, ปีที่ 30. (2543) : น. 193.

_____, “หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม” จุลนิติ, เล่ม 1. ปีที่ 9. (2555) : น. 51.

อุกฤษ มงคลนาวิน. “ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน.” บทบัญญัติ. เล่ม 32 ตอน 1. (2518) : น. 28.

Books

Albert Bleckmann, Staatsrecht II – Die Grundrecht, 4 Aufl, 1997.

Benedict de Spinoza, Theological-Political Treatise, translated by Michel Silverthorne and Jonathan Israel, Cambridge university press, 2007.

Simon N. M. Young, Civil Forfeiture of Criminal Property: Legal Measures for Targeting the Proceeds of Crime, Edward Elgar Publishing Limited, 2009

International Narcotics Control Board (2015) Report of the International Narcotics Control Board for 2014, United Nations Publications, New York.

Otis H. Stephens, JR. and John M. Scheb II, American Constitutional Law, Volume II: Civil Rights and Liberties, Wadsworth Cengage Learning, fifth edition, 2012

Other

James R. Maxeiner, Bane of American Forfeiture Law Banished at Last, *Cornell Law Review*, Volume 62, Issue 4, April 1977, Article 5 from <http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4118&context=clr>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติ
มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติด
พ.ศ. 2534

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2534

เป็นปีที่ 46 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติด

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม
ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง

“กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

“ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง การสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินด้วย

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและระเบียบนั้นเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 5 ผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย หรือ

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักรหรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้

ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักร และมีได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 6 ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใด ๆ เพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อบริการผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ

(3) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกจับกุม

(4) รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด จากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ

(5) ปกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใด ๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิด เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

(6) ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนักหรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา 7 ผู้ใดพยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

มาตรา 8 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้นั้นสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 9 ผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยแต่งเครื่องแบบหรือโดยแต่งกายให้เข้าใจว่าเป็นเจ้าพนักงาน ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ต้องระวางโทษหนักกว่าโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกึ่งหนึ่ง

มาตรา 10 กรรมการหรืออนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาลหรือสภาท้องถิ่นอื่น ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือพนักงาน

รัฐวิสาหกิจผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกระทำความผิดตามมาตรา 42 ต้องระวางโทษ เป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 11 กรรมการหรืออนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานหรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 12 การกำหนดโทษจำคุกที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 9 มาตรา 10 หรือมาตรา 11 ให้กำหนดโทษจำคุกอย่างสูงที่สุดได้ไม่เกินห้าสิบปี

มาตรา 13 ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 14 การจับกุมหรือการแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 6 หรือตามมาตรา 8 ต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการก่อน และเมื่อดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้รายงานให้เลขาธิการทราบทันที

การขออนุมัติ การอนุมัติ และการรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 2

คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

มาตรา 15 ให้มีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินคณะหนึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ อัยการสูงสุดเป็นรองประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจะแต่งตั้งข้าราชการคนใดคนหนึ่งในสำนักงานเป็นช่วยเลขานุการก็ได้

ในกรณีที่กรรมการตามวรรคหนึ่งนอกจากประธานกรรมการไม่อาจมาประชุมได้ อาจมอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือเทียบเท่าหรือผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคณะกรรมการมาประชุมแทนเฉพาะครั้งนั้นก็ได้

มาตรา 16 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 14 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 33

(2) ตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) วินิจฉัยว่าทรัพย์สินใดของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่

(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 22

(5) วางระเบียบเกี่ยวกับการเก็บรักษา การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดและการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ตามมาตรา 24 และระเบียบเกี่ยวกับกองทุนตามมาตรา 37 และมาตรา 38

คณะกรรมการอาจมอบหมายให้อนุกรรมการหรือเลขาธิการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตาม (2) หรือดำเนินการยึดหรืออายัดตาม (4) แล้วรายงานให้ทราบก็ได้

มาตรา 17 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงสองในสามของกรรมการที่มาประชุม กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน

มาตรา 18 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้รับมอบหมายก็ได้และให้นำความในมาตรา 17 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 19 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินของผู้ต้องหารายใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้คณะกรรมการสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้น

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อนแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแล้วพบว่าการดำเนินการตรวจสอบต่อไปจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งผลการตรวจสอบพร้อมกับความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา หากคณะกรรมการเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่คณะกรรมการอาจสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สินนั้นก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการสั่งให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน หากคณะกรรมการเห็นสมควรจะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวในระหว่างการตรวจสอบให้แก่เจ้าของทรัพย์สินก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน การยุติการตรวจสอบทรัพย์สินหรือการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 20 ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนหาหรือรู้อยู่ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้นด้วยและให้นำความในมาตรา 19 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 21 คณะกรรมการ หรือเลขาธิการอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแทนแล้วรายงานให้ทราบก็ได้ โดยให้ประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการเพื่อขอรับทรัพย์สินคืนได้ด้วย

การตรวจสอบทรัพย์สินและการประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 22 ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ ให้คณะกรรมการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัดหรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต้องหาขึ้น

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สิน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใดอาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีการวินิจฉัยตามมาตรา 16 (3) ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ และให้นำความในมาตรา 19 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราวแล้ว ให้คณะกรรมการจัดให้มีการพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว และในกรณีที่ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งได้ ก็ให้คืนทรัพย์สินให้แก่ผู้นั้น แต่ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ได้ ให้ถือว่าการยึดหรืออายัดตามวรรคสองเป็นการยึดหรืออายัดตามวรรคหนึ่ง

การยื่นคำร้องขอผ่อนผันตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

เพื่อประโยชน์ตามมาตรา นี้ คำว่า “ทรัพย์สิน” ให้ความหมายรวมถึง

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหาที่ได้รับขาย จำหน่าย โอนหรือยกย้ายไปเสียในระหว่างระยะเวลาสิบปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัด และภายหลังจากนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการได้ว่าการโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน

มาตรา 23 เมื่อคณะกรรมการหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็วแล้วรายงานให้ทราบ

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 24 การเก็บรักษาทรัพย์สินที่คณะกรรมการได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการอาจสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดหรือไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการ แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้

การนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดหรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ตามวรรคสองให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่าทรัพย์สินที่นำไปใช้ตามวรรคสองมิใช่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้คืนทรัพย์สินนั้นพร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนดโดยใช้จากเงินกองทุนให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ให้ชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่ประเมินได้ในวันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามวรรคสี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการและเลขาธิการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินตามมาตรา 22 ซุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้ายก็ให้อำนาจเข้าไปในเวลากลางคืน

ในกรณีตาม (3) ประธานกรรมการ หรือเลขาธิการจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการแทนแล้วรายงานให้ทราบก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคสองต้องแสดงเอกสารมอบหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

มาตรา 26 การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 22 ซึ่งกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นส่วนตัว

มาตรา 27 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง และทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับคำฟ้องหรือในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่าไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

ในกรณีที่พบว่ามียาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก ให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

มาตรา 28 เมื่อศาลสั่งรับคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 27 แล้ว ให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาเป็นคดีก่อนคดีถึงที่สุด ในกรณีที่มีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ ก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบเพื่อใช้สิทธิดังกล่าวด้วย โดยแจ้งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งล่าสุดของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏหลักฐานในสำนวนการสอบสวน

ค่าใช้จ่ายในการประกาศและในการแจ้ง ให้จ่ายจากเงินของกองทุน

มาตรา 29 บรรดาทรัพย์สินซึ่งพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 27 วรรคหนึ่งนั้น ให้ศาลไต่สวน หากคดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น เว้นแต่บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องขอคืนก่อนคดีถึงที่สุดและแสดงให้ศาลเห็นว่า

- (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ
- (2) ตนเป็นผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ถ้าปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

มาตรา 30 บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด

เกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อศาลสั่งรับคำร้องแล้วให้ศาลสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ค่าใช้จ่ายในการประกาศ ให้จ่ายจากเงินของกองทุน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสอง และในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ

มาตรา 31 ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามมาตรา 29 และมาตรา 30 ให้ตกเป็นของกองทุน

มาตรา 32 ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอรับคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่คำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ให้ตกเป็นของกองทุน

ในกรณีที่ไม่อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดและไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุนแต่ถ้าไม่อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดถึงแก่ความตาย ให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเว้นแต่ภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ต้องหา

หรือจำเลยรายนั้นถึงแก่ความตาย และทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่า ทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นได้ ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือ ในทางกุศลสาธารณกิจให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น

มาตรา 33 การขอรับทรัพย์สินคืนให้ยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อ คณะกรรมการ

การขอรับทรัพย์สินคืนและการคืนทรัพย์สินให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 3

กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรา 34 ให้จัดตั้งกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นกองทุนหนึ่งใน สำนักงานเพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรา 35 กองทุนตามมาตรา 34 ประกอบด้วยทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- (1) ทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 31 และมาตรา 32
- (2) ทรัพย์สินที่มีผู้ให้
- (3) ทรัพย์สินที่ได้รับจากรัฐบาล
- (4) ผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินตาม (1) (2) และ (3)

มาตรา 36 กองทุนตามมาตรา 35 ให้เป็นของสำนักงานโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา 37 การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินของกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 38 การจัดหาผลประโยชน์ การจัดการและการจำหน่ายทรัพย์สินของกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 39 ภายในหกเดือนนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน ให้เลขาธิการเสนองบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของกองทุนในปีที่ล่วงมาแล้วซึ่งสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบรับรองต่อรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเงินกองทุนมีมากพอสมควรซึ่งเมื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนแล้วยังคงมีเงินเหลืออยู่อีกเป็นจำนวนมากคณะรัฐมนตรีจะมีมติให้ส่งเงินกองทุนจำนวนใดจำนวนหนึ่งเข้าคลังเป็นรายได้แผ่นดินก็ได้

หมวด 4

บทกำหนดโทษ

มาตรา 40 ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 25 (2) หรือขัดขวาง หรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 25 (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 41 ผู้ใดรู้หรืออาจรู้ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำด้วยประการใดๆ ให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับดังกล่าวเว้นแต่เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 42 ผู้ใดยกย้าย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ หรือรับไว้โดยมิชอบด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดหรือที่ตนรู้ว่าจะถูกยึดหรืออายัดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติ

ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. 2542

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2542

เป็นปีที่ 54 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 37 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอก
เงิน พ.ศ. 2542”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์หรือความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป พาไป หรือรับไว้เพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิง เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นหรือความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ เฉพาะที่เกี่ยวกับการกระทำเพื่อหากำไรหรือเพื่ออนาจาร หรือโดยทุจริต ซื่อ จำหน่าย หรือรับตัวเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งถูกพรากนั้น หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไป เพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือที่เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้อในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือริดเอาทรัพย์ที่กระทำโดยอ้างอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันโดยมิได้รับอนุญาตโดยมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าล้านบาทขึ้นไป หรือเป็นการจัดให้มีการเล่นการพนันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด

(11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่าย ชื้อ รับจำนำ หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการค้า

(12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋วตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(13) ความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอมหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้า หรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทางตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระหรือเพื่อการค้า

(15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้อยึดถือ หรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติหรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า

(16) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน

(17) ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

(18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระ

(19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด

(20) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมที่มีผลกระทบต่อราคาการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าหรือเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลภายในตามกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

(21) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน เฉพาะที่เป็นการค้าอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์เฉพาะที่เป็นการค้ายุทธภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ในการก่อการร้าย การรบ หรือการสงคราม

ความผิดมูลฐานตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงการกระทำความผิดอาญานอกราชอาณาจักร ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักรจะเป็นความผิดมูลฐานด้วย

“ธูกรกรรม” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรม สัญญาหรือการดำเนินการใด ๆ กับผู้อื่น ทางการเงิน ทางธุรกิจ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

“ธูกรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย” หมายความว่า ธูกรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือธูกรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการทำธูกรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง และให้หมายความรวมถึงการพยายามกระทำธูกรกรรมดังกล่าวด้วย

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินและให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงิน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

“สถาบันการเงิน” หมายความว่า

(1) ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน และสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ

(2) บริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(3) (ยกเลิก)

(4) บริษัทประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และบริษัทประกันวินาศภัย ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

(5) สหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ เฉพาะสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินการซึ่งมีมูลค่าหุ้นรวมตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไปและมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการรับฝากเงิน ให้กู้ ให้สินเชื่อ รับจ้างหรือรับจํานำทรัพย์สิน หรือจัดให้ได้มาซึ่งเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ โดยวิธีใด ๆ

(6) นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“รองเลขาธิการ” หมายความว่า รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 5 ผู้ใด

(1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

(3) ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มา ครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

มาตรา 6 ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของ รัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมีได้มี การส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 7 ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้อง ระวังโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(1) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำ ความผิด

(2) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการ ใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับ ประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดา มารดา บุตร สามี หรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่ กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา 8 ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวังโทษตามที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

มาตรา 9 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอก เงิน ต้องระวังโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้ สมคบกันนั้นต้องระวังโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวาง ของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่ บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

มาตรา 10 เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 11 กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดร่วมในการกระทำความผิดกับบุคคลตามวรรคหนึ่งไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 12 ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 2

การรายงานและการแสดงตน

มาตรา 13 เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

- (1) ธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือ
- (3) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมตาม (1) หรือ (2)หรือไม่ก็

ตาม

ในกรณีที่น่าปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่สถาบันการเงินได้รายงานไปแล้ว ให้สถาบันการเงินรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา 14 ในกรณีที่น่าปรากฏในภายหลังว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าธุรกรรมใดที่ได้กระทำไปแล้วโดยมิได้มีการรายงานตามมาตรา 13 (3) เป็นธุรกรรมที่สถาบันการเงินต้องรายงานตามมาตรา 13 ให้สถาบันการเงินรายงานให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา 15 ให้สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอ มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่ามีการขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณีและมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (2) เมื่ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตามราคาประเมินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นการโอนในทางมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม หรือ
- (3) เมื่อเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

มาตรา 15/1 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรผู้ใดได้รับแจ้งรายการเกี่ยวกับการนำเงินตราไม่ว่าจะเป็นเงินตราหรือเงินตราต่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินเข้ามาในหรือออกไปนอกประเทศ อันมีมูลค่ารวมกันถึงจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรดังกล่าวรวบรวมและจัดส่งข้อมูลที่ได้รับแจ้งนั้นไปยังสำนักงาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแบบการแจ้งรายการ ที่คณะกรรมการกำหนด

จำนวนเงินตราหรือเงินตราต่างประเทศที่คณะกรรมการกำหนดตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่น้อยกว่าจำนวนที่ผู้นำเงินตราที่นำเข้ามาในหรือออกไปนอกประเทศต้องแจ้งรายการตามที่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินกำหนด

มาตรา 16 ให้ผู้ประกอบการอาชีพดังต่อไปนี้มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงานในกรณีเป็นธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ผู้ประกอบอาชีพตาม (2) (3) (4) และ (5) ต้องเป็นนิติบุคคล เว้นแต่ในกรณีที่มิใช่เหตุอันควรสงสัยที่มีพยานหลักฐานอันสมควรว่ามีการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินกับผู้ประกอบอาชีพตาม (2) (3) (4) และ (5) ที่ได้เป็นนิติบุคคล ให้สำนักงานมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวรายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงาน

(1) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงินตามมาตรา 13

(2) ผู้ประกอบอาชีพค้าอัญมณี เพชรพลอย ทองคำ หรือเครื่องประดับที่ประดับด้วยอัญมณี เพชรพลอย หรือทองคำ

(3) ผู้ประกอบอาชีพค้าหรือให้เช่าซื้อรถยนต์

(4) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

(5) ผู้ประกอบอาชีพค้าของเก่าตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า

(6) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับสำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับหรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(7) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ที่มีใช้สถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์ หรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(8) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต หรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(9) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

(10) ผู้ประกอบอาชีพที่ดำเนินธุรกิจทางการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินที่มีใช้เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งปรากฏผลจากการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่มีความเสี่ยงที่อาจถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกรรมที่ได้รายงานไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้บุคคลดังกล่าวรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

ให้นำความในมาตรา 14 มาใช้บังคับกับผู้มีหน้าที่รายงานตามวรรคหนึ่งด้วยโดยอนุโลมเว้นแต่กรณีผู้มีหน้าที่รายงานดังกล่าว เป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเสียเอง

มาตรา 16/1 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยโดยมีพยานหลักฐานตามสมควรว่ามูลนิธิ สมาคมหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรใด มีการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้สำนักงานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการธุรกรรม มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้มูลนิธิ สมาคมหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำธุรกรรมหรือสั่งระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวเป็นเวลาตามที่สำนักงานกำหนด และในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เลขาธิการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการอาจเข้าไปในสถานที่

ดำเนินงานของมูลนิธิ สมาคมหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรนั้นในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบตามที่จำเป็นได้

มาตรา 17 การรายงานตามมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 16 ให้เป็นไปตามแบบ ระยะเวลา หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 ธุรกรรมใดที่รัฐมนตรีเห็นสมควรให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรายงานตามมาตรา 13 มาตรา 15 และมาตรา 16 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 19 การรายงานตามมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 16 ซึ่งผู้รายงานกระทำโดยสุจริต หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา 20 ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 จัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องกำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคในการแสดงตนของคนพิการหรือทุพพลภาพด้วย เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว

การแสดงตนตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 20/1 สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) และ (9) ต้องกำหนดนโยบายการรับลูกค้า การบริหารความเสี่ยงที่อาจเกี่ยวกับการฟอกเงินของลูกค้าและ ต้องดำเนินการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าเมื่อเริ่มทำธุรกรรมครั้งแรกโดยต้องตรวจสอบเป็นระยะจนสิ้นสุดดำเนินการเมื่อมีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า

การตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามวรรคหนึ่งจะมีขอบเขตเพียงใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการแสดงตนและการพิสูจน์ทราบลูกค้า การตรวจทานบัญชีลูกค้า และการติดตามความเคลื่อนไหวทางบัญชีของลูกค้าที่ได้รับการแจ้งจากสำนักงาน

ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (10) ด้วยโดยอนุโลม แต่จะใช้กับผู้ประกอบอาชีพที่มีลักษณะอย่างไรให้

เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ โดยต้องมีให้มีลักษณะเป็นการก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ประกอบอาชีพรายย่อยและประชาชนที่เกี่ยวข้องจนเกินสมควร และต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเท่านั้น

มาตรา 21 เมื่อมีการทำธุรกรรมตามมาตรา 13 ให้สถาบันการเงินบันทึกข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกรรมดังกล่าวตามแบบ รายการ หลักเกณฑ์ และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 21/1 ห้ามมิให้ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 หรือบุคคลใดเปิดเผยข้อมูลหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันอาจทำให้ลูกค้าหรือบุคคลภายนอกทราบเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า การรายงานธุรกรรมหรือการส่งข้อมูลอื่นใดไปยังสำนักงาน เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาลหรือเป็นการเปิดเผยข้อมูลระหว่างสำนักงานใหญ่กับสาขาของผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 ที่ตั้งอยู่ในหรือต่างประเทศเพื่อดำเนินการอันเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

รายงานที่สำนักงานได้รับตามหมวดนี้ถือเป็นความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้เลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าวเฉพาะเพื่อการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 21/2 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าได้ ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวรายงานให้สำนักงานทราบโดยทันที

ในกรณีที่สำนักงานได้ตรวจสอบรายงานตามวรรคหนึ่งแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ให้มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวระงับการทำธุรกรรมไว้ก่อนได้ไม่เกินสิบวันทำการ

มาตรา 21/3 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สำนักงานมีหน้าที่จัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้แก่ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16

เมื่อผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 มีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรมตามวรรคหนึ่งแล้ว ต้องจัดให้ผู้ได้รับการฝึกอบรมดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำรายงานหรือควบคุมการจัดทำรายงาน การจัดให้ลูกค้าแสดงตน และการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดให้มีการฝึกอบรมตามวรรคหนึ่ง และการจัดให้ผู้ได้รับการฝึกอบรมปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 22 เว้นแต่จะได้รับความจำเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น ให้สถาบันการเงินเก็บรักษารายละเอียด ดังนี้

(1) เกี่ยวกับการแสดงตนตามมาตรา 20 เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า

(2) เกี่ยวกับการทำธุรกรรมและบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 21 เป็นเวลาห้าปีนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมหรือบันทึกข้อเท็จจริงนั้น

ให้นำความใน (1) มาใช้บังคับกับผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 ด้วย

มาตรา 22/1 ภายใต้บังคับมาตรา 20/1 วรรคสาม ให้ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 เก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าตามมาตรา 20/1 เป็นเวลาสิบปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า แต่ก่อนพ้นกำหนดเวลาสิบปีดังกล่าว หากมีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้สำหรับลูกค้ารายใด ให้เลขาธิการแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้มีหน้าที่รายงานดังกล่าวเก็บรักษารายละเอียดของลูกค้ารายนั้นต่อไปอีกไม่เกินห้าปีนับแต่พ้นเวลาสิบปีก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการเก็บรักษารายละเอียดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 23 บทบัญญัติในหมวดนี้มีให้ใช้บังคับแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย

หมวด 3

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรา 24 ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ปง.” ประกอบด้วย

(1) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหกคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามผลการคัดเลือกตามมาตรา 24/1 โดยความเห็นชอบของวุฒิสภา เป็นกรรมการ

(2) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นกรรมการ

(3) เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการทั้งสิบห้าคนเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (1) เป็นประธานกรรมการคนหนึ่งและรองประธานกรรมการอีกคนหนึ่ง

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการตาม (2) อาจมอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับอธิบดีหรือเทียบเท่าซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคณะกรรมการมาเป็นกรรมการแทนก็ได้

มาตรา 24/1 ให้มีคณะกรรมการสรรหาบุคคลเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยผู้แทนศาลฎีกา ผู้แทนศาลรัฐธรรมนูญ และผู้แทนศาลปกครองสูงสุด โดยให้เลือกกันเองให้กรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานกรรมการสรรหา และให้คณะกรรมการสรรหามีหน้าที่สรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยวิธีการรับสมัครบุคคลที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24/2 และให้คัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากรายชื่อบุคคลที่มีการสมัครดังกล่าวให้ได้จำนวนหกคน แล้ว

นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 24 (1) ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการคัดเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

กรรมการสรรหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และไม่มีประโยชน์หรือส่วนได้เสียที่ขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ในขณะที่ได้รับการแต่งตั้งและในระหว่างปฏิบัติหน้าที่

ให้สำนักงานรับผิดชอบงานเลขานุการและงานธุรการ ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง และให้คณะกรรมการสรรหาได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 24/2 ผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่เกินเจ็ดสิบปี
- (3) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมขึ้นไป หรือเป็นหรือเคยเป็นหัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่วรรณศาสตราจารย์ขึ้นไปในด้านหนึ่งด้านใดตาม (4)
- (4) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ด้านเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลังหรือกฎหมาย และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย
- (5) ไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือกรรมการหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองภายในระยะเวลาห้าปีก่อนวันที่สมัคร
- (6) ไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายกันในกิจการของผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในหุ้นส่วนบริษัทหรือบุคคลใดที่มีหน้าที่รายงานตามพระราชบัญญัตินี้ หรือประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่นหรือประกอบกิจการใด ๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้
- (7) ไม่เป็นผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(8) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(9) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(10) ไม่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ความผิดฐานฟอกเงินความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หรือความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

(11) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(12) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา 25 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายต่อคณะรัฐมนตรี

(2) กำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติของสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(3) กำกับ ดูแล และควบคุมให้คณะกรรมการธุรกรรม สำนักงาน และเลขาธิการ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นอิสระและสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งระงับหรือยับยั้งการกระทำใดของคณะกรรมการธุรกรรมสำนักงาน และเลขาธิการที่เห็นว่าเป็นการเลือกปฏิบัติหรือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่อาจเกิดจากการทำธุรกรรมของหน่วยงานของรัฐหรือกิจการบางประเภทที่ไม่ต้องรายงานการทำธุรกรรมตามพระราชบัญญัตินี้และเสนอแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันความเสี่ยงดังกล่าว

(5) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือกำหนดหลักเกณฑ์ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรม รวมตลอดทั้งออกระเบียบหรือประกาศอื่นใดที่พระราชบัญญัตินี้

กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือหลักเกณฑ์ใดที่กำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติ ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา ก่อนจึงจะใช้บังคับได้

(6) คัดเลือกบุคคลที่สมควรดำรงตำแหน่งเลขาธิการเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

(7) วางระเบียบในการดำเนินการกับข้อมูลหรือเอกสารเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(8) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกตาม (6) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 26 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 26 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24/2 หรือคณะรัฐมนตรีให้ออกโดยความเห็นชอบของวุฒิสภา(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

(5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา 28 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วแต่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา 29 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม และในกรณีที่ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด เว้นแต่การคัดเลือกบุคคลตามมาตรา 25 (6) การให้เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 45 (3) หรือการวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 49 วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

มาตรา 30 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการก็ได้และให้นำมาตรา 29 มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา 31 ให้กรรมการและอนุกรรมการได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

หมวด 4

คณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา 32 ให้มีคณะกรรมการธุรกรรมคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

(1) บุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือกตามมาตรา 32/1 จำนวนสี่คน เป็นกรรมการ

(2) เลขาธิการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการธุรกรรมทั้งห้าคนเลือกกรรมการตาม (1) เป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง

หลักเกณฑ์ วิธีการในการประชุม และการออกคำสั่งใด ๆ ของคณะกรรมการธุรกรรมให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการธุรกรรมกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ระเบียบดังกล่าวเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 32/1 ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการอัยการ แต่ละคณะเสนอรายชื่อบุคคลที่ชื่อสัตย์สุจริตและมีความรู้ความสามารถอันจะยังประโยชน์แก่การปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ คณะละหนึ่งคนส่งให้สำนักงานเพื่อเสนอรายชื่อต่อคณะกรรมการเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการธุรกรรมในกรณีที่คณะกรรมการผู้มีสิทธิเสนอชื่อคณะใดไม่เสนอชื่อบุคคลในส่วนของตนเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการธุรกรรมภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากสำนักงานให้เสนอชื่อ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลอื่นที่เหมาะสมเป็นกรรมการธุรกรรมแทนการเสนอชื่อจากคณะกรรมการคณะนั้น

การเสนอชื่อตามวรรคหนึ่งต้องเสนอพร้อมกับหนังสือแสดงความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อด้วย

มาตรา 32/2 กรรมการธุรกรรมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24/2 (1) (2) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) และ (12) และต้องเป็นหรือเคยเป็นข้าราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่า หรือตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาขึ้นไป หรือตำแหน่งอธิบดีอัยการขึ้นไปหรือเป็นหรือเคยเป็นหัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่รองศาสตราจารย์ขึ้นไปในด้านหนึ่งด้านใดตามมาตรา 24/2 (4)

มาตรา 32/3 กรรมการธุรกรรมซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการธุรกรรมที่พ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน และให้นำมาตรา 27 และมาตรา 28 มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา

27 (3) ให้กรรมการธุรกรรมซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออกเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 32/2

ในกรณีที่กรรมการธุรกรรมพ้นจากตำแหน่งและยังมีได้แต่งตั้งกรรมการธุรกรรมแทนตำแหน่งที่ว่างให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ แต่กรรมการธุรกรรมที่เหลืออยู่นั้นต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน

มาตรา 33 การประชุมของคณะกรรมการธุรกรรมให้นำมาตรา 29 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 34 ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (2) สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36
- (3) ดำเนินการตามมาตรา 48
- (4) เสนอรายงานการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ
- (5) กำกับ ดูแล และควบคุมให้สำนักงานและเลขาธิการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นอิสระและตรวจสอบได้

(5/1) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือกำหนดหลักเกณฑ์ใด ๆ เพื่อให้สำนักงานปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรม ทั้งนี้ ต้องสอดคล้องกับระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดและต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- (6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา 35 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยและมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสามวันทำการ

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขานุการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อนก็ได้ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

มาตรา 36 ในกรณีที่มีพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสิบวันทำการ

มาตรา 36/1 ในการดำเนินการตามมาตรา 34 มาตรา 35 หรือมาตรา 36 ให้คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการบันทึกไว้เป็นหลักฐานในรายงานการประชุมคณะกรรมการธุรกรรมหรือในการสั่งการของเลขานุการว่ามีพยานหลักฐานใด และผู้ใดเป็นผู้ขอ ผู้ใช้หรือสั่งการให้มีการดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าว

มาตรา 37 เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขานุการ แล้วแต่กรณี สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36 แล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการในการประชุมคราวถัดไป และให้รายงานให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบด้วย

รายงานตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องระบุรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลผู้ถูกสั่งยับยั้งการทำธุรกรรม
- (2) พยานหลักฐานที่ใช้ดำเนินการต่อบุคคลตาม (1)
- (3) ผู้ขอ ผู้ใช้หรือสั่งการให้มีการดำเนินการ
- (4) ผลการดำเนินการ

รายงานตามมาตรา^{นี้}ให้ถือเป็นความลับของทางราชการ

ในกรณีที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตรวจสอบรายงานตามวรรคหนึ่งแล้วพบว่าการกระทำที่ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ส่งผลการตรวจสอบและความเห็นของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แล้วแต่กรณี ให้คณะกรรมการธุรกรรมดำเนินการต่อไป

มาตรา 37/1 ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม ให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย

ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการดำเนินการหรือการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาด้วย

สำนักงานอาจจัดให้มีค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมา

ได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยึดย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง แสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

มาตรา 38/1 ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ รองเลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้น แล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง

มาตรา 38/2 ผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือผู้ช่วยเหลือผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบซึ่งถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดีอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด แม้จะพ้นจากตำแหน่งหรือหน้าที่ไปแล้วก็ตาม

มาตรา 39 ให้กรรมการธุรกรรมได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 39/1 (ยกเลิก)

มาตรา 39/2 (ยกเลิก)

หมวด 5

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรา 40 ให้จัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ปง.” ขึ้นเป็นส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง ปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระและเป็นกลาง มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ คณะกรรมการธุรกรรมและปฏิบัติงานธุรการอื่น

(2) รับรายงานการทำธุรกรรมที่ส่งให้ตามหมวด 2 และแจ้งตอบการรับรายงาน รวมทั้งการรับรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมที่ได้มาโดยทางอื่น

(3) รับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นหรือตามข้อตกลงที่ได้จัดทำขึ้นระหว่างหน่วยงานในประเทศหรือต่างประเทศ

(3/1) กำหนดแนวทางปฏิบัติ กำกับ ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ของผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

“(3/2) ประเมินความเสี่ยงระดับชาติที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายเพื่อจัดทำนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายเสนอต่อคณะกรรมการและคณะรัฐมนตรี รวมทั้งแจ้งผลการประเมินความเสี่ยงดังกล่าวไปยังหน่วยงานกำกับดูแลผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการใด ๆ ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(3/3) จัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(3/4) แจ้งรายชื่อผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 ซึ่งไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อ

การร้ายไปยังหน่วยงานกำกับดูแลผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 เพื่อพิจารณา
ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

(3/5) ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(4) เก็บ รวบรวมข้อมูล สถิติ ตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินการตาม
พระราชบัญญัตินี้ และวิเคราะห์รายงานหรือข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรม และประเมินความ
เสี่ยงที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(5) เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(6) จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ การให้การศึกษา และฝึกอบรมใน
ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนทั้งภาครัฐและ
ภาคเอกชนให้มีการจัดโครงการดังกล่าว

(7) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

มาตรา 41 ให้มีเลขาธิการคนหนึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของ
สำนักงานและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง ซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานขึ้นตรงต่อ
นายกรัฐมนตรีโดยจะให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติงานตามที่เลขาธิการมอบหมายก็ได้

เลขาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอิสระตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 42 ให้เลขาธิการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีนำความกราบ
บังคมทูลเพื่อโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ตามผลการคัดเลือกตามมาตรา 25 (6) โดยความเห็นชอบของ
วุฒิสภา

มาตรา 43 เลขาธิการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางเศรษฐศาสตร์ การเงิน การคลัง หรือกฎหมาย

(2) ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการ หรือดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรง
ตำแหน่งอธิบดี หัวหน้าส่วนราชการระดับกรมขึ้นไป หรือรองหัวหน้าส่วนราชการ ซึ่งหัวหน้าส่วน
ราชการมีฐานะเทียบเท่าปลัดกระทรวง

(3) ไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐ

(4) ไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายกันหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในห้างหุ้นส่วน บริษัท สถาบันการเงินหรือประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพอย่างอื่น หรือประกอบภารใด ๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 44 เลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ให้เลขาธิการได้รับเงินเพิ่มพิเศษเพื่อประกันความเป็นอิสระและเป็นกลางในอัตราซึ่งรวมกันกับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งแล้วเทียบเท่ากับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของปลัดกระทรวง และให้ได้รับเงินเพิ่มพิเศษจนกว่าจะออกจากราชการ

ให้ข้าราชการของสำนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และในการกำหนดให้ได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ คุณภาพของงาน และการดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม โดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา 45 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(1) พ้นจากราชการไม่ว่าด้วยเหตุใด

(2) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 43

(3) คณะกรรมการมีมติให้ออก เนื่องจากมีเหตุบกพร่องในหน้าที่อย่างร้ายแรงหรือหย่อนความสามารถ หรือมีพฤติการณ์ที่ไม่สมควรไว้วางใจในความสุจริต โดยความเห็นชอบของวุฒิสภา

(4) ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา 45/1 ภายในสองปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งเลขาธิการจะไปดำรงตำแหน่งใด ๆ ในหรือเป็นลูกจ้างของหน่วยงานที่เป็นผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 มิได้

มาตรา 46 ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้ำของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อีก

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้

มาตรา 46/1 ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด การดำเนินคดีฐานฟอกเงิน หรือการดำเนินคดีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 46/2 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนของสำนักงานเป็นอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนของราชการทหารและตำรวจที่มีหรือใช้ในราชการตามมาตรา 5 (1) (ก) แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียม อาวุธปืน พ.ศ. 2490 และยุทธภัณฑ์ของสำนักงานเป็นยุทธภัณฑ์ของราชการทหารหรือตำรวจตามมาตรา 6 (1) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530

สำนักงานจะมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนและยุทธภัณฑ์ ชนิดใด ขนาดใด จำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

การมี ใช้ และพาอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และยุทธภัณฑ์ไปในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 47 ให้สำนักงานจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีอย่างน้อยให้มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) รายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติงาน

(3) รายงานข้อเท็จจริงหรือข้อสังเกตจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่พร้อมทั้งความเห็น และข้อเสนอแนะ

ให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีตามวรรคหนึ่ง พร้อมด้วยข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

หมวด 6

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมีใช้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

มาตรา 49 ภายใต้บังคับมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเรื่องดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์พอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดินได้ ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ระบุข้อที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้ครบถ้วนในคราวเดียวกัน

ให้เลขาธิการรีบดำเนินการตามวรรคสองแล้วส่งเรื่องเพิ่มเติมไปให้พนักงานอัยการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หากพนักงานอัยการยังเห็นว่าไม่มีเหตุพอที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนตกเป็นของแผ่นดิน ให้พนักงานอัยการรีบแจ้งให้เลขาธิการทราบเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่ได้รับเรื่องจากเลขาธิการ และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดให้พนักงานอัยการและเลขาธิการปฏิบัติตามนั้น หากคณะกรรมการมิได้วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการ

เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลาและได้ปฏิบัติตามความเห็นของพนักงานอัยการตามวรรคสามแล้ว ให้เรื่องนั้นเป็นที่สุดและห้ามมิให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลนั้นในทรัพย์สินเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญ ซึ่งน่าจะทำให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินดังกล่าวภายในสองปีนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดไม่ให้ยื่นคำร้องหรือไม่วินิจฉัยชี้ขาดภายในกำหนดระยะเวลา ให้สำนักงานดำเนินการนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุนและในกรณีที่มิได้ผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปี ให้สำนักงานส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นห้าปี ให้

ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินหรือเงินในระหว่างที่ยังไม่มีผู้มารับคืน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อศาลรับคำร้องที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาลแล้ว ให้ศาลสั่งให้ปิดประกาศไว้ที่ศาลนั้น และประกาศอย่างน้อยสองวันติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอก่อนศาลมีคำสั่งกับให้ศาลสั่งให้ส่งสำเนาประกาศไปยังเลขาธิการเพื่อปิดประกาศไว้ที่สำนักงานและสถานีตำรวจท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน ก็ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบ เพื่อใช้สิทธิดังกล่าว การแจ้งนั้นให้แจ้งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ครั้งล่าสุดของผู้นั้นเท่าที่ปรากฏในหลักฐาน

ในกรณีตามวรรคหนึ่งถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน ให้เลขาธิการขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดใช้คืนให้แก่ผู้เสียหายแทนการสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินด้วยในคราวเดียวกันและเมื่อศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือชดใช้ให้ผู้เสียหายตามวรรคนี้แล้ว ให้สำนักงานดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลโดยเร็ว

มาตรา 50 ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 51 โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า

- (1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ
- (2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

มาตรา 51 เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 แล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่า

เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งที่เป็นเงินสดและเงินที่เกิดจากการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ ให้สำนักงานส่งเข้ากองทุนกึ่งหนึ่ง และส่งให้กระทรวงการคลังอีกกึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นทรัพย์สินอื่นให้ดำเนินการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณี

มาตรา 51/1 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าทรัพย์สินตามคำร้องไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น และในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินภายในสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว ให้สำนักงานนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุน

ในกรณีที่ผู้มาขอรับคืนโดยใช้สิทธิขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปีตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นห้าปีให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินหรือเงินในระหว่างที่ยังไม่มีผู้มารับคืนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด^[93]

มาตรา 52 ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 ถ้าศาลทำการไต่สวนคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 50 วรรคสอง แล้วเห็นว่าฟังขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์โดยจะกำหนดเงื่อนไขด้วยก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ หากผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 50 วรรคสอง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานพอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นผลประโยชน์ที่มีอยู่หรือได้มาโดยไม่สุจริต

มาตรา 53 ในกรณีที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 หากปรากฏในภายหลังโดยคำร้องของเจ้าของ ผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ทรัพย์สินนั้น ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่า

กรณีต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา 50 ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้นหรือกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองสิทธิของผู้รับประโยชน์ หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือคุ้มครองสิทธิได้ให้ใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน แล้วแต่กรณี

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะต้องยื่นภายในหนึ่งปีนับแต่คำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินถึงที่สุด และผู้ร้องต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา 50 ได้ เพราะไม่ทราบถึงประกาศหรือหนังสือแจ้งของเลขาธิการหรือมีเหตุขัดข้องอันสมควรประการอื่น

ก่อนศาลมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้เลขาธิการทราบถึงคำร้องดังกล่าว และให้โอกาสพนักงานอัยการเข้ามาโต้แย้งคำร้องนั้นได้

มาตรา 54 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 51 หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินได้ และให้นำความในหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 55 หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 49 หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย หรือยกย้ายไปเสียซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เลขาธิการจะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำขอฝ่ายเดียวร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งตามมาตรา 51 ก็ได้ เมื่อได้รับคำขอดังกล่าวแล้วให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้ามีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าคำขอนั้นมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งตามที่ขอโดยไม่ชักช้า

มาตรา 56 เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดตามมาตรา 48 แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามคำสั่ง แล้วรายงานให้ทราบพร้อมทั้งประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินและการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 57 การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินที่คณะกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ หรือศาล แล้วแต่กรณี ได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ตามหมวดนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ กำหนด

ในกรณีที่ทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือหากเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เลขาธิการอาจสั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียรับ ทรัพย์สินนั้นไปดูแลและใช้ประโยชน์โดยมีประกันหรือหลักประกันหรือให้นำทรัพย์สินนั้นออกขาย ทอดตลาด หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการแล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้

การให้ผู้มีส่วนได้เสียรับทรัพย์สินไปดูแลและใช้ประโยชน์ การนำทรัพย์สินออกขาย ทอดตลาดหรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการกำหนด

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่า ทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้เพื่อ ประโยชน์ของทางราชการตามวรรคสอง มีใช้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้คืนทรัพย์สิน นั้นพร้อมทั้งชดใช้ค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด ให้แก่เจ้าของหรือ ผู้ครอบครอง ถ้าไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาที่เป็นได้ในวันที่ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน หรือตามราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินฝากประเภทฝากประจำของ ธนาคารออมสินในจำนวนเงินที่ได้รับคืนหรือชดใช้ราคา แล้วแต่กรณี

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามวรรคสี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 58 ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใด เป็นทรัพย์สินที่สามารถ ดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นตามกฎหมายดังกล่าว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วแต่ไม่เป็นผล หรือการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้จะ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่า ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินนั้นต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้

ในการพิจารณาดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดใดตามวรรคหนึ่ง ลักษณะการกระทำความผิดที่สำนักงานดำเนินการจะต้องมีลักษณะที่อาจส่งผลกระทบต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศหรือระบบเศรษฐกิจการคลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติหรือเป็นการ

กระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ทั้งนี้ ลักษณะการกระทำความผิดดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 59 การดำเนินการทางศาลตามหมวดนี้ ให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการนี้ให้พนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

หมวด 6/1

กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรา 59/1 ให้จัดตั้งกองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นในสำนักงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดังต่อไปนี้

(1) สนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การตรวจค้น การยึดหรืออายัด การบริหารจัดการทรัพย์สิน การแจ้งเบาะแส การคุ้มครองพยาน หรือการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมทั้งการสนับสนุนหน่วยงานอื่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในการดำเนินการนั้น

(2) ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนเกี่ยวกับการเผยแพร่และการให้ข้อมูลข่าวสาร การประชุมหรือการจัดการศึกษาอบรม การร่วมมือทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ และการดำเนินการเพื่อสนับสนุนมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(3) ดำเนินกิจการอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้

ภายใต้บังคับมาตรา 59/6 ให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดระเบียบการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 59/2 กองทุนตามมาตรา 59/1 ประกอบด้วยทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

(1) ทรัพย์สินที่ให้นำส่งเข้ากองทุนตามมาตรา 51

- (2) ทรัพย์สินที่เก็บรักษาซึ่งไม่มีการขอรับคืนตามมาตรา 49 และมาตรา 51/1
- (3) ทรัพย์สินที่มีผู้ให้
- (4) ทรัพย์สินที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐของไทยหรือของต่างประเทศ
- (5) ผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินตาม (1) (2) (3) และ (4)

มาตรา 59/3 กองทุนตามมาตรา 59/2 ให้เป็นของสำนักงานโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา 59/4 การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินกองทุน และการเก็บรักษาทรัพย์สิน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 59/5 อำนาจหน้าที่ในการบริหาร การจัดการ การจัดหาผลประโยชน์ การจำหน่ายทรัพย์สินและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 59/6 ค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดซึ่งจำเป็นต้องจ่ายแก่หน่วยงานบุคคลภายนอก พนักงานเจ้าหน้าที่ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นให้จ่ายจากกองทุน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 59/7 ภายในหกเดือนนับจากวันสิ้นปีงบประมาณ ให้เลขาธิการเสนองบดุลและรายงานการจ่ายเงินของกองทุนในปีที่แล้วมาแล้ว ซึ่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบรับรองต่อคณะกรรมการและรัฐมนตรี

หมวด 7

บทกำหนดโทษ

มาตรา 60 ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 61 นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 8 หรือมาตรา 9 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา 61/1 นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดใช้หรือสั่งการให้คณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สิน หรือยับยั้งการทำธุรกรรม ยึดหรืออายัด หรือปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้โดยมิให้พยานหลักฐานตามสมควรเพื่อกันแก่งหรือให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง หรือกระทำการดังกล่าวโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสามสิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรรมการธุรกรรม เลขานุการ รองเลขานุการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดปฏิบัติตามการใช้หรือการสั่งการตามวรรคหนึ่งโดยมิชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสามสิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 61/2 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45/1 ต้องระวางโทษปรับไม่น้อยกว่าสามเท่า แต่ไม่เกินหกเท่าของค่าตอบแทนและรายได้อื่นที่ได้จากการทำงานนั้นคำนวณเป็นรายปี แต่ต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท

มาตรา 62 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 16 มาตรา 20 มาตรา 20/1 มาตรา 21 มาตรา 21/2 วรรคหนึ่ง มาตรา 22 มาตรา 22/1 มาตรา 35 หรือมาตรา 36 หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่สั่งตามมาตรา 16/1 หรือมาตรา 21/2 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

ผู้มีหน้าที่รายงานตามมาตรา 13 และมาตรา 16 ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21/3 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 63 ผู้ใดรายงานหรือแจ้งตามมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 16 หรือมาตรา 21 โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 64 ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) หรือขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 38 (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดกระทำการใด ๆ ให้บุคคลอื่นล่วงรู้ข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ตามมาตรา 38 วรรคสี่ เว้นแต่การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 64/1 ความผิดตามมาตรา 62 มาตรา 63 และมาตรา 64 ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบที่คณะกรรมการแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการเปรียบเทียบให้มีจำนวนห้าคน ประกอบด้วยเลขาธิการเป็นประธาน กรรมการผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสองคน พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหนึ่งคน โดยมีข้าราชการในสำนักงานที่เลขาธิการมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

เมื่อคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ทำการเปรียบเทียบ และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบกำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 64/2 ความผิดที่เปรียบเทียบได้ตามมาตรา 62 ถ้ามิได้ฟ้องต่อศาลหรือมิได้มีการเปรียบเทียบตามมาตรา 64/1 ภายในสองปีนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบการกระทำความผิดและรายงานให้เลขาธิการทราบ หรือภายในห้าปีนับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

มาตรา 65 ผู้ใดยกย้าย ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งเอกสารหรือบันทึก ข้อมูล หรือทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานยึดหรืออายัดไว้ หรือที่ตนรู้หรือควรรู้ว่าจะตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 66 ผู้ใด

(1) ฝ่าฝืนมาตรา 21/1 หรือ

(2) รู้หรืออาจรู้ความลับในราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับดังกล่าว เว้นแต่เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายฐปนพ กิติสุข
วันเดือนปีเกิด	26 ตุลาคม พ.ศ. 2519
ตำแหน่ง	นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส.
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประสบการณ์ทำงาน	ปี พ.ศ. 2544 เจ้าหน้าที่รับประกันภัย บริษัท นวกิจประกันภัย จำกัด (มหาชน) ปี พ.ศ. 2553 นิติกร สำนักควบคุมยาสูบ กรมควบคุมโรค ปี พ.ศ. 2554 นิติกร กรมสอบสวนคดีพิเศษ ปี พ.ศ. 2556 นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส.